



Suomen ympäristökeskuksen raportteja 38 | 2023

Kiertotalousbarometrit 2023

Kiertotalous suomalaisten arjessa ja yritysten toiminnassa

Kati Pitkänen, Tiina K. M. Karppinen, Neea Kylmänen,
Aino Kyynäräinen ja Tuuli Myllymaa



Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Suomen ympäristökeskuksen raportteja 38 | 2023

Kiertotalousbarometrit 2023

Kiertotalous suomalaisten arjessa ja yritysten toiminnassa

Kati Pitkänen, Tiina K. M. Karppinen, Neea Kylmänen,
Aino Kyynäräinen ja Tuuli Myllymaa



Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

Suomen ympäristökeskuksen raportteja 38 | 2023

Suomen ympäristökeskus
Kiertotalousratkaisut

Kirjoittajat: Kati Pitkänen¹⁾, Tiina K. M. Karppinen¹⁾, Neea Kylmänen¹⁾, Aino Kynnäräinen¹⁾,
Tuuli Myllymaa¹⁾

¹⁾ Suomen ympäristökeskus

Vastaava erikoistoimittaja: Petrus Kautto

Rahoittaja/toimeksiantaja: Circwaste – Kohti kiertotaloutta (LIFE15 IPE FI 004), Circwaste-hanke saa EU:lta rahoitusta, jolla hankkeen materiaalit on tuotettu. Materiaaleissa esitetty sisältö edustaa kuitenkin ainoastaan hankkeen omia näkemyksiä, joista Euroopan komissio ei ole vastuussa.

Julkaisija ja kustantaja: Suomen ympäristökeskus (Syke)
Latokartanonkaari 11, 00790 Helsinki, puh. 0295 251 000, syke.fi

Taitto: Tiina K. M. Karppinen ja Pirkko Väänänen

Kannen kuva: © alfa27 - stock.adobe.com

Julkaisu on saatavana veloitusetta internetistä: syke.fi/julkaisut | helda.helsinki.fi/syke

ISBN 978-952-11-5631-1 (PDF)

ISSN 1796-1726 (verkoj.)

Julkaisuvuosi: 2024



LIFE15 IPE FI 004

Tiivistelmä

Kiertotalousbarometrit 2023

– Kiertotalous suomalaisten arjessa ja yritysten toiminnassa

Kiertotalous on talousjärjestelmä, jossa luonnonvarojen kulutus on vähäistä, tuotteet säilyttävät arvonsa sekä pysyvät käytössä pitkään ja jätettä syntyy vain vähän. Kiertotalous voi auttaa turvaamaan luonnon monimuotoisuutta ja vastustamaan ilmastonmuutosta. Siirtymä kiertotalouteen vaikuttaa monin tavoin yritysten toimintaan ja ihmisten arkeen. Toisaalta sekä yritysten että kansalaisten on muutettava toimintaansa, jotta muutos voi tapahtua.

Kiertotalousbarometrit ovat työkaluja kiertotalousseurannalle. Kyselyjä toistamalla voidaan seurata muutoksia yritysten toiminnassa ja suomalaisten elämässä. Barometrit toteutettiin valtakunnallisina kyselytutkimuksina yrityksille ja kansalaisille. Barometrit suunniteltiin ja toteutettiin Suomen ympäristökeskuksen Circwaste Life IP -hankkeessa yhteistyössä ympäristöministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriön kanssa. Barometrit toteutettiin nyt ensimmäistä kertaa. Kiertotaloussiirtymän etenemistä suomalaisissa yrityksissä ja kansalaisten arjessa ei ole laajamittaisesti aiemmin seurattu.

Vuoden 2023 kiertotalousbarometrien tulokset osoittivat, että kiertotalous on tullut tutuksi sekä yrityksissä että kansalaisten keskuudessa. Suomalaiset yritykset pitivät kiertotaloutta yrityksen arvojen kannalta merkittävänä, mutta suurimmalla osalla liiketoiminta ei nojannut kiertotalouden periaatteisiin. Jätteiden lajittelu oli yleistä, mutta muut kiertotaloustoimenpiteet harvinaisempia. Harvat yritykset kokivat kiertotalouden vaikutukset toimintaansa voimakkaiksi. Yritykset olivat kiinnostuneita kiertotaloudesta, mutta monet kaipasivat lisää tietoa mahdollisuuksista lisätä siihen liittyvää liiketoimintaa.

Kansalaisten asenteissa ja arjen toimissa painottuivat jätteiden lajittelu, ostovalinnat sekä tavaroiden huoltaminen ja korjaaminen. Kaikki kiertotalouteen liittyvät toimet eivät olleet kuitenkaan yhtä tuttuja tai haluttuja. Uudelleenkäyttö jakoi vastaajia. Kansalaiset kokivat erityisesti maksulliset palvelut ja jakamistalouden haasteelliseksi.

Asiasanat: kiertotalous, kyselytutkimus, yritykset, liiketoiminta, kansalaiset, kuluttajat

Sammandrag

Cirkulär ekonomi barometrar 2023 – Cirkulär ekonomi inom finsk vardag och företagsverksamhet

Cirkulär ekonomi är ett ekonomiskt system där förbrukningen av naturresurser förblir liten, produkterna behåller sitt värde och används länge, och det produceras små mängder avfall. Cirkulär ekonomi kan hjälpa trygga naturens mångfald och bekämpa klimatförändringen. Övergången till en cirkulär ekonomi påverkar företagens verksamhet och människornas vardag på många olika sätt. Å andra sidan måste både företagen och medborgarna ändra sina vanor för att en förändring ska kunna ske.

Den cirkulära ekonomins barometrar är verktyg som hjälper till med uppföljning av den cirkulära ekonomin. Genom att upprepa enkäterna kan man följa förändringar i företagens verksamheter och finländarnas levnadsvanor. Barometrarna har genomförts som nationella enkäter för företag och medborgare. Barometrarna planerades och förverkligades i Finlands miljöcentrals Circwaste Life IP -projekt i samarbete med miljöministeriet och arbets- och näringsministeriet. Barometrarna genomfördes nu för första gången. Övergången till cirkulär ekonomi i finländska företags och medborgares vardag har inte tidigare följts upp.

Resultaten av den cirkulära ekonomins barometrar för 2023 visar att cirkulär ekonomi har blivit ett bekant begrepp både för företagen och medborgarna. Finländska företag anser att den cirkulära ekonomin är betydande för företagens värden, men hos större delen grundar sig affärsverksamheten ändå inte på den cirkulära ekonomins principer. Det är vanligt att man sorterar avfallet, men det är sällsynt att man gör mer betydande åtgärder. Få företag upplevde att den cirkulära ekonomin påverkar deras verksamhet kraftigt. Företagen är intresserade av den cirkulära ekonomin, men många saknar information om hur man kunde göra den till en större del av affärsverksamheten.

I medborgarnas attityder och vardagliga handlingar betonades avfallssortering, köpval samt underhåll och reparation av föremål. Alla handlingar som har med den cirkulära ekonomin att göra var emellertid inte lika bekanta eller omtyckta. Återanvändning och intresse för att skaffa begagnade produkter delade de svarande. Medborgarna upplevde att i synnerhet avgiftsbelagda tjänster och delningsekonomi är utmanande.

Nyckelord: cirkulär ekonomi, enkät, företag, affärsverksamhet, medborgare, konsumenter

Abstract

Circular economy barometers 2023 – Circular economy in Finnish everyday life and business

The circular economy is an economic system in which the consumption of natural resources is minimised, the value of materials is retained, products remain in use for a long time, and little waste is generated. The circular economy can help protect biodiversity and fight climate change. The transition to the circular economy affects business sector and people's everyday lives in many ways. On the other hand, for this systemic transition both companies and citizens need to change their behaviour.

Circular economy barometers are tools for circular economy monitoring. By repeating the surveys, changes can be monitored in the operations of companies and in the everyday lives of Finnish people. The barometers were implemented as nationwide surveys for companies and citizens. They were designed and implemented in Finnish Environment Institute (Syke) as part of Circwaste LIFE IP project in cooperation with the Ministry of the Environment and the Ministry of Economic Affairs and Employment in Finland. Barometers have now been carried out for the first time. The progress of the circular transition in Finnish companies and in the everyday life of citizens has not been monitored on a large scale before.

The results of the circular economy barometers in 2023 showed that the circular economy has become familiar both in companies and among citizens. Finnish companies considered the circular economy important for the company's values, but most of their business did not follow the principles of the circular economy. Municipal waste sorting was common, but other circular economy measures were carried out more rarely. The effects of the circular economy on companies were not generally considered significant. The companies were interested in the circular economy, but many needed more information about the circular economy opportunities for their business.

In the citizens' attitudes and everyday lives circular economy measures focused on waste sorting, purchasing behaviour, and maintaining and repairing goods. However, not all actions related to the circular economy were equally familiar or desired. Reuse divided the respondents. Citizens found especially paid services and the sharing economy challenging.

Keywords: circular economy, survey, companies, business, citizens, consumers

Kiertotalouden barometrit 2023

Kiertotalous suomalaisten arjessa ja yritysten toiminnassa

Kati Pitkänen, Tiina K. M. Karppinen, Neea Kylmänen,
Aino Kynäräinen, Tuuli Myllymaa

Tämän raportin ydinviestit:

- Siirtymällä kiertotalouteen on vaikutuksia yritysten toimintaan ja ihmisten arkeen. Siirtymä myös edellyttää monenlaisia muutoksia yrityksissä ja ihmisten arjessa.
- Yritysten ja kansalaisten asenteita kiertotaloutta kohtaan sekä kiertotalouteen liittyviä toimia selvitettiin kahdella laajalla valtakunnallisella kyselytutkimuksella.
- Kiertotaloudesta on tullut suomalaisille tuttu termi. Käytännön tasolla kiertotalous näkyy sekä yrityksissä että ihmisten arjessa erityisesti jätteiden lajitteluna. Muista kiertotaloutta tukevista toimista vähiten tuttuja ovat jakamistalouden mahdollisuudet.
- Barometrin tulokset kertovat, että yrityksissä oli ymmärrystä kiertotaloudesta ja kiinnostusta kiertotalouden vahvistamiseen yrityksen toiminnassa. Vastaukset kertovat myös osaamisvajeesta: monet yritykset kaipasivat tietoa konkreettisista keinoista vahvistaa yrityksen kiertotalousliiketoimintaa.
- Kiertotalousbarometrit toteutettiin nyt ensimmäistä kertaa. Jatkossa niiden avulla voidaan seurata kiertotalouden etenemistä.

Esipuhe

Kiertotalousbarometrit kansalaisille ja yrityksille tuottavat tietoa kiertotalouden tuntemuksesta, tilasta ja etenemisestä sekä siihen kohdistuvista asenteista Suomessa. Barometrit ovat osa Kiertotalouden strategista ohjelmaa, Valtioneuvoston periaatepäätöksellä vahvistettua kansallista strategiaa (Ympäristöministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, 2021). Barometrit on toteutettu vuoden 2023 alussa ja ne on suunniteltu toistettaviksi.

Kiertotalousbarometrit suunniteltiin ja toteutettiin Suomen ympäristökeskuksessa osana Circwaste – Kohti kiertotaloutta -hanketta (EU LIFE15 IPE FI 004) vuosien 2021–2023 aikana. Circwaste-hankkeessa on kehitetty kiertotalouden etenemisen ja vaikutusten seuranta useiden vuosien ajan. Seurantaan tarvitaan kuitenkin tarkempaa tietoa kiertotalouden etenemisestä suomalaisten arjessa ja yritysten liiketoiminnassa. Kyselyillä voidaan selvittää ihmisten ja yritysten kokemuksia sekä raportoitua käytöstä. Kyselytutkimukset täydentävät tilastotietojen piirtämää kuvaa kiertotalouden etenemisestä ja vaikutuksista yhteiskunnassamme.

Kiertotalousbarometrien tuloksia hyödynnetään kiertotalouden kansallisen seurannan lisäksi tutkimustoiminnassa ja Euroopan unionin (EU) jäteraportoinnissa. Kansalaisten kiertotalousbarometrissä kysyttiin yhdyskuntajäteraportointia varten tarvittavia tietoja kotikompostoinnin yleisyydestä ja kotikompostoidun biojätteen määrästä. Lisäksi jätteiden lajitteluun liittyvät kysymykset tukevat valtakunnallista yhdyskuntajätehuollon tietopohjan kehittämistä.

Barometrien suunnittelussa arvokkaan panoksensa antoivat Kiertotalouden strategisen ohjelman väki ympäristöministeriöstä (YM) sekä työ- ja elinkeinoministeriöstä (TEM). Raportin laatijat haluavat kiittää kyselyjen kehitystyössä mukana olleita Suomen ympäristökeskuksen tutkijoita ja asiantuntijoita, erityisesti suunnittelija Joonas Koskista ja korkeakouluharjoittelija Iina Saarista. Myös Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitran sekä Tilastokeskuksen asiantuntijat toivat osaamistaan barometrien suunnitteluun kommentoimalla kyselyluonnoksia. Kyselyjen käytännön toteutus tilattiin Taloustutkimus Oy:ltä. Raportin kirjoittajat haluavat lämpimästi kiittää kaikkia suunnittelussa ja toteutuksessa mukana olleita arvokkaasta työstään. Erityiskiitokset kuuluvat kaikille niille kansalaisille ja yritysten edustajille, jotka käyttivät aikaansa kyselyyn vastaamiseen. Ilman heidän arvokasta panostaan tämä selvitys ei olisi ollut mahdollinen.

Tämä raportti on tarkoitettu kaikille suomalaisten ihmisten ja yritysten kiertotalousasenteista ja -teoista kiinnostuneille tahoille, kuten asiantuntijoille, tutkijoille ja alan opiskelijoille. Kiertotalousbarometrien päätulokset esitellään kaavioina ja kirjallisina kuvauksina. Tarkat lukuarvot löytyvät raportin liitteestä.

Tammikuussa 2024

Kirjoittajat

Sisällys

Tiivistelmä.....	3
Sammandrag.....	4
Abstract	5
Esipuhe	7
1 Johdanto.....	11
1.1 Tutkimuksen tausta	11
1.2 Aiemmat tutkimukset	12
1.2.1 Kiertotalous yritysten toiminnassa	12
1.2.2 Kiertotalous ihmisten arjessa.....	14
1.3 Tutkimuksen toteutus.....	16
1.3.1 Yrityskyselyn toteutus.....	16
1.3.2 Kansalaiskyselyn toteutus	18
2 Suomalaiset yritykset ja kiertotalous	20
2.1 Yritysbarometrin vastaajat	20
2.2 Kiertotalouden tunnettuus	26
2.3 Kiertotalouden merkitys yrityksille.....	28
2.4 Yritysten kiertotaloustoimenpiteet	29
2.5 Kiertotalouden osuus liikevaihdosta	35
2.6 Yritysten tulevaisuuden suunnitelmat.....	37
2.7 Kiertotalouden vaikutukset ja tuen tarve.....	39
2.8 Yhdyskuntajätteiden lajittelu.....	41
2.9 Johtopäätökset yritysten kiertotalousbarometristä.....	44
3 Kiertotalous suomalaisten arjessa	46
3.1 Kansalaisbarometrin vastaajat	46
3.2 Yleinen ympäristötietoisuus ja kiertotalouden tuntemus	53
3.3 Tavaroiden ja palveluiden ostaminen ja hankkiminen	57
3.4 Tavaroiden lainaaminen ja vuokraaminen sekä yhteiskäyttö	61
3.5 Tavaroiden uudelleenkäyttö.....	65
3.6 Tavaroiden käyttöään pidentäminen korjaamalla ja huoltamalla.....	69
3.7 Henkilökohtainen tavarasuhde.....	71
3.8 Jätteiden synty ja lajittelu.....	74
3.9 Kulutuksen ohjaaminen poliittisilla toimilla	81
3.10 Johtopäätökset	82
3.10.1 Jätteiden lajittelu on kansalaisten yleisin ympäristöteko	83
3.10.2 Tavaraita korjataan ja huolletaan itse	83
3.10.3 Uudelleenkäyttö jakaa kansalaisia	84
3.10.4 Kansalaiset haluavat omistaa käyttämänsä tavarat, yhteiskäyttö vielä harvinaista.....	84
3.10.5 Jätteiden lajittelu ja ympäristöystävälliset ostokset painottuvat kansalaisten asenteissa ja käyttäytymisessä	85

4 Johtopäätökset	88
Lähteet.....	89
Liitteet	94

1 Johdanto

Siirtymä kohti kiertotaloudenmukaista yhteiskuntaa edellyttää monenlaisia muutoksia ihmisten arjessa ja yritysten liiketoiminnassa. Ihmisten asenteet ja ymmärrys kiertotaloudesta kuvaavat heidän valmiuksiaan omaksua kiertotalouden mukaisia, uusia toimintatapoja niin arkielämässä kuin työtehtävissäkin. Kiertotalousbarometrit yrityksille ja kansalaisille ovat osa kansallista kiertotalouden seurantaan. Barometrit pohjautuvat lukuisiin aiempiin kyselyihin sekä kiertotalouden tutkimukseen. Barometrit on suunniteltu toistettaviksi, jotta niiden avulla voidaan seurata kiertotaloustekojen ja -asenteiden muuttumista.

1.1 Tutkimuksen tausta

Kiertotalouden etenemisen ja vaikutusten seuraamiseksi tarvitaan uutta tietoa sekä monipuolisempia mittareita. Tilastoihin pohjautuvien mittareiden lisäksi on tärkeää saada selville, kuinka kiertotalous ilmenee ja etenee ihmisten arjessa sekä kaikenlaisten yritysten toiminnassa. Toistettavilla kyselyillä voidaan selvittää ihmisten ja yritysten kokemuksia ja näkemyksiä kiertotaloudesta sekä siihen liittyvää raportoitua käyttäytymistä.

Kiertotalouden mittaamisessa on perinteisesti painottunut materiaalivirtojen ja jätteiden hyödyntämisen seuranta (Moraga ym., 2019). Materiaali- ja jätevirtojen seurannan valossa kiertotaloussiirtymä ei etene Euroopassa riittävän nopeasti kiertotalouden edistämiseksi tehdystä työstä huolimatta (Euroopan tilintarkastustuomioistuin, 2023). Siirtyminen lineaarisesta talousjärjestelmästä kiertotalouteen on systeeminen muutos, jolla on väistämättä vaikutuksia halki koko yhteiskunnan yritysten liiketoiminnasta ihmisten arkeen asti. Kiertotaloussiirtymän sosiaalisen ulottuvuuden seuranta on kuitenkin toistaiseksi ollut vähäistä verrattuna ympäristöön ja talouteen liittyviin vaikutuksiin. Kiertotalouden sosiaalisia vaikutuksia tai kiertotalouden omaksumista ihmisten arjessa tai yritysten toiminnassa ei ole vielä systemaattisesti seurattu (Pitkänen ym., 2023). Pitkänen ym. (2023) tutkimuksessa ehdotettiin kyselyjen käyttämistä kiertotalouden sosiaalisen ulottuvuuden mittaamisen vahvistamiseksi.

Suomen kansallinen Kiertotalouden strateginen ohjelma on valtakunnallinen strategia, jossa on ensimmäistä kertaa määritelty kansallinen mittaristo ja määrälliset tavoitteet kiertotalouden etenemiselle (Valtioneuvosto, 2021). Kiertotalouden barometrit kansalaisille ja yrityksille ovat osa Kiertotalouden strategisen ohjelman määrittelemää seurantaan. Kiertotalousbarometriä avulla on määrä seurata ohjelman tavoitteiden toteutumista ja kiertotalouden edistymistä Suomessa. Barometrit on suunniteltu toistettaviksi säännöllisin väliajoin, jolloin barometriä tulosten avulla voidaan tarkastella muutoksia kiertotalouden tilanteessa kansalaisten ja yritysten näkökulmista.

Yritysbarometrillä selvitettiin kiertotalouden tuntemusta ja sen merkitystä suomalaisille yrityksille, yritysten liiketoiminnan kytkeytymistä kiertotalouteen sekä tulevaisuuden näkemyksiä kiertotalouden mahdollisuuksista ja siihen liittyvästä sääntelystä. Yritysbarometri kuvaa koko Suomen yrityskehitystä: erikokoisia ja eri toimialoilla toimivia yrityksiä eri puolilta Suomea. Tarkastelun ulkopuolelle jätettiin maatalous, metsätalous ja kalatalous (TOL 2008 A -toimialaluokka). Kyseinen toimialaluokka sisältää esimerkiksi pienmetsänomistajia, joiden olisi todennäköisesti ollut haastavaa vastata kysymyksiin ja joiden näkökulma kuvastaa useissa tapauksissa enemmän kansalaisten kuin yritysten näkemyksiä.

Tähän saakka yritysten kiertotaloussiirtymän mittaamisessa on keskitytty tilastollisesta toimialaluokituksista eriteltävissä olevien, suoraan kiertotalouteen kytkeytyvien toimialojen, kuten

jätehuollon sekä vuokraus- ja leasing-palveluiden seurantaan (Tilastokeskus, 2022a) sekä toisaalta kiertotalouden edelläkävijäyritysten tarkasteluun (Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra, 2021). Kiertotaloussiirtymä vaikuttaa kuitenkin kaikenlaisiin yrityksiin ja myös kaikenlaiset yritykset voivat muuttaa liiketoimintaansa kiertotalouden mukaisemmaksi. Yritysten kiertotalousbarometrin tavoitteena on kuvata näin ollen koko suomalaisen yrityskentän muutosta.

Yritysten kiertotalousbarometrin keskeisimmät tutkimuskysymykset liittyvät kiertotalouden tuntemukseen, kiertotalouden merkitykseen liiketoiminnan kannalta, yritysten kiertotaloustekoihin sekä kiertotalouden vaikutuksiin yritysten näkökulmasta tähän mennessä ja tulevaisuudessa. Kyselyn ulkopuolelle rajattiin kiertotalouteen siirtymistä haittaavat tai sitä edistävät tekijät sekä kiertotalouden rahoituksen saatavuus.

Kansalaisbarometrillä selvitettiin kansalaisten kiertotalouden tuntemusta, asenteita ja itse ilmoitettua käyttäytymistä. Barometrin lähtökohtana on laaja ymmärrys kansalaisten merkityksestä kiertotaloudessa aina kiertotalouden mukaisista osto- ja kulutusvalinnoista tuotteiden uudelleenkäyttöön, käyttöiän pidentämiseen korjaamisella ja huoltamisella, tavarasuhteeseen, kierrätyskäyttämiseen ja jätteiden synnyn ehkäisyyn. Fokus barometrissa on kansalaisten kiertotaloustoimissa, eli erilaisissa kiertotaloutta edistävissä konkreettisissa ja arkisissa teoissa. Lisäksi kysytään omasta ympäristöorientaatiosta ja näkemyksistä kiertotalouden sääntelyyn liittyen. Ulkopuolelle jätettiin kansalaisten kiinnostus erilaisiin toimiin, heidän tulevaisuuden suunnitelmansa sekä näkemykset esimerkiksi kehittämistoimista tai kiertotalouden vastuista ja toimijoista.

1.2 Aiemmat tutkimukset

Barometrien suunnittelussa käytettiin apuna laajaa joukkoa erilaisia yrityksille ja kansalaisille suunnattuja kyselytutkimuksia ja -selvityksiä niin kotimaasta kuin kansainvälisesti. Aiempia tutkimuksia hyödynnettiin taustatietona ja verrokkeina toimivista kysymyksenasetteluista. Barometreissä käytettiin mahdollisuuksien mukaan samanlaisia kysymyksenasetteluja kuin aiemmissa kyselyissä, mutta aina tämä ei kuitenkaan ollut mahdollista. Lisäksi kyselyjä suunniteltaessa hyödynnettiin jonkin verran aiempaa tutkimuskirjallisuutta tuomaan teoreettisempaa näkemystä käsiteltävistä kokonaisuuksista.

1.2.1 Kiertotalous yritysten toiminnassa

Yritysbarometri pohjautuu lukuisiin aiempiin kyselyihin kiertotalouden ja resurssitehokkuuden omaksumisesta yritysten toiminnassa sekä tieteelliseen kirjallisuuteen kiertotalouden merkityksestä ja yritysten liiketoiminnan muutoksesta kiertotaloussiirtymän myötä. Yritysten kiertotaloussiirtymän teoreettisen tarkastelun perusta on tieteellisessä kirjallisuudessa kiertotalouden ulottuvuuksista tai elinkaarisista strategioista (esim. Sihvonen, 2015) sekä tutkimuksessa kiertotalouden liiketoimintamalleista (Lezandowski, 2016; Manninen, 2018).

Barometrin suunnittelussa hyödynnettiin eri Euroopan maissa toteutettuja tieteellisiä tutkimuksia, joissa selvitettiin kyselytutkimusten avulla yritysten näkemyksiä kiertotaloudesta sekä siihen liittyviä toimenpiteitä. Osa tutkimuksista keskittyi vain tietyntyyppisiin yrityksiin (esim. Gusmerotti ym., 2019; Rincón-Moreno ym., 2021) ja osa rajatummalle maantieteelliselle alueelle (esim. Dey ym., 2020; Rincón-Moreno ym., 2021; Ormazabal ym., 2018). Useimmissa kyselyissä kohderyhmä oli rajattu pieniin ja keskisuuriin yrityksiin (Holzer ym., 2021; Oncioiu ym., 2018; Rincón-Moreno ym., 2021; Mura

ym., 2020; Ormazabal ym., 2018). Kyselyjen tutkimuskysymykset ja kysymystenasettelut poikkesivat huomattavasti toisistaan.

Yrity sbarometr in suunnittelussa hyödynnettiin lisäksi suomalaista Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) teettämää kyselytutkimusta kiertotaloudesta vuodelta 2015 (Huovinen, 2015) sekä kahta pienille ja keskisuurille yrityksille suunnattua Eurobarometriä, joissa tarkasteltiin myös suomalaisia yrityksiä (Euroopan komissio, 2017; Euroopan komissio, 2016). Suunnittelussa huomioitiin kansallisista selvityksistä Ekokumppaneiden *Kierrätysmateriaalit palveluna* -kysely (Ekokumppanit Oy, 2021), Sitran *Teollisten symbioosien hyödyt yrityksille* -kysely (Arponen, 2014), Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy:n selvitys *Uudelleenkäyttöön ohjaavan ja motivoivan palvelumallin rakentaminen yrityksille* (Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, 2014) sekä lukuisia opinnäytetöitä eri alojen kiertotaloussiirtymästä (Kuuva, 2021; Hyvönen & Keinonen, 2020; Venäläinen, 2020; Jyrälä, 2019; Andersson, 2013; Kähkönen, 2012).

EK:n kiertotalouskyselyssä selvitettiin suomalaisten yritysten kiertotalouden tuntemusta, käytännön kiertotaloustekoja ja kiertotalouden edistämiskeinoja (Huovinen, 2015). Painopisteenä kyselyssä oli kiertotalouden liiketoimintapotentiaalin tunnistaminen. Tulosten mukaan neljännes Suomen yrityksistä näki kiertotaloudessa uutta liiketoimintapotentiaalia. Kiertotalous oli terminä tuttu noin 74 % yrityksistä ja erityisesti suuret sekä teollisuusyritykset olivat lähteneet mukaan kiertotalouteen. Yleisin kiertotalousteko oli energia- ja materiaalitehokkuuden parantaminen. Yritykset tunnistivat liiketoimintapotentiaalia erityisesti energia- ja materiaalitehokkuuden parantamisessa. Kiertotalouden potentiaali tunnistettiin varsinkin kasvuyrityksissä. Kiertotalouden edistämiseksi toivottiin yritysten välistä yhteistyötä, kokeilujen tukemista sekä ennakoitavaa sääntelyä. Kysely toteutettiin vuonna 2015 ja siihen vastasi 524 suomalaista työnantajayritystä.

Eurooppalaisessa kiertotalouden yritysbarometrissä *European SMEs and the Circular Economy* painopisteenä oli kiertotalouteen liittyvän rahoituksen saatavuus pienille ja keskisuurille yrityksille eri EU-jäsenvaltioissa (Euroopan komissio, 2016). Kyselyssä selvitettiin myös yritysten tekemiä kiertotaloustekoja: jätteiden määrän vähentämistä tai kierrättämistä, energiankulutuksen vähentämistä, tuotesuunnittelua primääristen materiaalien käytön vähentämiseksi, veden kulutuksen vähentämistä tai uusiutuvan energian käyttöä.

Tuloksien mukaan suomalaiset yritykset olivat eurooppalaista keskiarvoa useammin tehneet kiertotalouteen liittyviä, konkreettisia toimenpiteitä. Myös niiden vastaajien osuus, jotka eivät olleet tehneet kiertotaloustekoja eivätkä aikoneet tehdä niitä vastaisuudessakaan, oli EU:n keskiarvoa pienempi lukuun ottamatta tuotesuunnitteluun liittyvää kysymystä. Eurobarometri toteutettiin haastattelututkimuksena huhtikuussa 2016 ja siihen vastasi 401 yritystä Suomesta ja yhteensä 10 618 yritystä Euroopasta (Euroopan komissio, 2016).

Toisessa kiertotalouden aihepiiriin liittyvässä tuoreessa Eurobarometrissä *SMEs, Resource Efficiency, and Green Markets* eurooppalaisilta pieniltä ja keskisuurilta yrityksiltä selvitettiin vastaavantyyppisiä, kiertotalouteen ja resurssitehokkuuteen liittyviä tekoja, investointeja, resurssitehokkuutta lisäävien ohjauskeinojen tarvetta sekä vihreiden tuotteiden ja palvelujen tuotantoa (Euroopan komissio, 2017). Yritysten resurssitehokkuutta lisänneiden tekojen kysymyksessä oli kiertotalouskyselystä tuttuja vaihtoehtoja, mutta lisäksi yksityiskohtaisempia materiaalienkäyttöön liittyviä kysymyksiä, kuten jätteiden uudelleenkäyttö tai kierrätys yrityksen sisäisesti, sivuvirtojen myynti toiselle yritykselle sekä tuotesuunnittelu huollettavuuden, korjattavuuden tai uudelleenkäytön helpottamiseksi (Euroopan komissio, 2017).

Eurobarometrissä suomalaisten yritysten resurssitehokkuustoimenpiteiden tekeminen oli harvinaisempaa uusiutuvan energian käyttöä lukuun ottamatta muissa resurssitehokkuutta lisäävissä toimenpiteissä. Kyselyn vastausvaihtoehdot kuitenkin poikkesivat aiemmasta kiertotalouskyselystä. Resurssitehokkuutta lisäävistä ohjauskeinoista suosituin suomalaisten vastaajien joukossa oli sektorirajat

ylittävä yritysysteistyö jätteiden ja sivuvirtojen hyödyntämisessä. Suomalaisista vastaajayrityksistä 38 % tarjosi vihreitä tuotteita tai palveluita. Eurooppalainen keskiarvo oli 24 %. Eurobarometri toteutettiin syyskuussa 2017 haastatteleamalla 498 yritystä Suomessa ja yhteensä 12 902 yritystä Euroopassa (Euroopan komissio, 2017).

Yritysten kiertotalousbarometriä varten eurooppalaisissa kyselyissä listattua, yritysten kiertotalouteen liittyvien toimenpiteiden vaihtovalikoimaa muokattiin lisäämällä vaihtoehtojen joukkoon yksityiskohtaisempia kiertotalouteen liittyviä toimia. Kiertotaloustoimien luokittelussa liiketoimintamallien mukaan hyödynnettiin lisäksi Sitran ja Deloitteen *Kestävää kasvua kiertotalouden liiketoimintamalleista* -käsikirjaa yrityksille (Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra & Deloitte, 2022). Lisäksi kyselyn suunnittelussa hyödynnettiin taustatietoina yritysten kiertotaloustyön arviointiin käytettäviä menetelmiä, kuten Ellen MacArthur Foundationin *Circulytics*-työkalua (Ellen MacArthur Foundation, 2023).

1.2.2 Kiertotalous ihmisten arjessa

Kansalaisbarometrin laadinnassa hyödynnettiin aiempia kyselytutkimuksia paitsi kiertotaloudesta, myös jakamistaloudesta, jätteiden lajittelusta, kotitalouksien lajittelukäyttäytymisestä roskaamisesta sekä yleisesti ympäristöasenteista ja -käyttäytymisestä. Suunnittelussa hyödynnettiin erityisesti aiempia laajoja valtakunnallisia kyselyitä, joiden kohderyhmänä on ollut koko väestö. Taustamateriaalia täydennettiin tarvittaessa kansainvälisillä ja alueellisilla kyselytutkimuksilla niin, että esimerkiksi eri alueiden lähtökohdat tulisivat paremmin huomioiduksi kysymysten asettelussa.

Kansalaisten kiertotalousnäkemystään on aiemmin Suomessa selvitetty mm. Sitran valtakunnallisissa kiertotalouden tunnettuustutkimuksissa vuosina 2018 ja 2021 (Ulander ym., 2021), joissa selvitettiin kiertotalouden tunnettuutta ja käsitteeseen liitettyjä mielikuvia sekä kansalaisten näkemystään kiertotalouden vaikutuksista ja tulevaisuudesta. Seurantatutkimuksen mukaan kiertotalouden tunnettuus oli noussut, mutta kansalaiset yhdistivät käsitteen pääasiassa kierrätykseen. Työ- ja elinkeinoministeriön vuonna 2020 julkaisemassa raportissa tarkasteltiin kotitalouksien ja kansalaisten osallistumista jakamistalouteen Tilastokeskuksen vuonna 2019 toteuttaman valtakunnallisen kyselytutkimuksen pohjalta (Mäenpää ym., 2020). Tutkimuksen mukaan erityisesti vertaiskauppa oli kansalaisten keskuudessa merkittävä ilmiö, johon osallistui kolme neljästä kotitaloudesta. Sen sijaan vertaislainausta tai yhteiskäyttöratkaisuja oli hyödyntänyt vain pieni osa väestöstä. Euroopan komission tilaamassa kuluttajien kiertotalouskäyttäytymiseen liittyvässä tutkimuksessa vuodelta 2018 tehtiin kyselytutkimus 12 eri maassa (European Commission ym., 2018). Kyselyllä selvitettiin kansalaisten kokemuksia ja osallistumista mm. korjaamiseen, vuokraamiseen, uudelleenkäyttöön ja tuotteiden käyttöiän pidentämiseen. Suomi ei ollut mukana tutkittavien maiden joukossa, mutta tutkimuksen kysymyksiä hyödynnettiin muotoiltaessa tämän tutkimuksen kyselylomaketta.

Helsingin yliopiston Kiertotalouskansalaiset (Circular citizens, 2023) -hankkeessa toteutettiin vuonna 2022 valtakunnallinen kansalaiskysely, jolla selvitettiin monipuolisesti erilaisia kansalaisten kiertotalouteen liittyviä arkisia käytäntöjä sekä näihin liittyviä mahdollisuuksia ja esteitä (Korsunova ym., 2023) (Korsunova ym., 2022;). Tutkimuksen tulosten mukaan kiertotalouden palveluiden saatavuudessa oli merkittäviä eroja niin erilaisten palveluiden kuin asuinseutujen välillä, kuluttajat olivat luottavaisimpia omiin taitoihinsa suhteessa erityisesti jätteiden lajitteluun ja kierrätykseen toimittamiseen sekä ruokahävikin vähentämiseen. Tavaroiden korjaaminen itse oli yleisempää kuin ammattilaisella korjauttaminen. Haasteeksi arjen kiertotaloudelle koettiin mm. vähäiset vaihtoehdot muovipakkauksille, käytettyihin tuotteisiin liittyvät näkemykset hygieenisyydestä, laadusta ja tuotetakuusta sekä tuotteiden korjaamisen kalleus ja sen vaatima vaivannäkö.

Kuluttajanäkökulmaa kiertotaloudessa on käsitelty laajasti myös ympäristöministeriön vuonna 2023 julkaisemassa raportissa, jossa kulutukseen perehtyneet tutkijat analysoivat tuotteiden elinkaaren pidentämistä erityisesti tuotteiden korjaamisen ja korjauttamisen näkökulmasta (Berg ym., 2023). Lisäksi raportissa esitetään politiikkasuosituksia kuluttajille suunnattujen kiertotalouspalveluiden kehittämiseksi ja tukemiseksi. Näiden tutkimusten lisäksi kansalaisbarometrin tavarasuhteeseen liittyvien kysymysten muotoilussa hyödynnettiin myös kansainvälistä tavarahoivaan (product care) liittyvää tutkimuskirjallisuutta (Ackermann ym., 2021)

Kansalaisten ja kotitalouksien jätteiden lajittelua on viime vuosina selvitetty useissa kyselytutkimuksiin pohjautuvissa selvityksissä ja opinnäytetöissä. Näitä kyselyitä hyödynnettiin laajasti barometrin jätteiden lajitteluun liittyvien kysymysten muotoilussa. Helsingin Sanomat toteutti yhdessä Lapin yliopiston kanssa lukijoilleen jättekyselyn, jossa kysyttiin jätteiden lajittelusta, jätemielikuvista sekä näkemyksiä jätteisiin liittyvistä vastuista (Valkonen ym., 2018). Aineistoa on hyödynnetty myöhemmin esimerkiksi opinnäytetöissä (Saine, 2023). Pääkaupunkiseudulla on mitattu ja seurattu kuluttajien jätteiden lajittelua, lajittelun haasteita ja lajitteluun motivoivia tekijöitä Helsingin seudun ympäristöpalvelujen (HSY) säännöllisillä kyselytutkimuksilla (Hurskainen ym., 2020), joiden aineistoa on hyödynnetty opinnäytetöissä (Pudas, 2023). Pääkaupunkiseudulla on myös toteutettu kotitaloustutkimuksia, joihin osallistuneet kotitaloudet punnitsivat jätteitään useamman viikon ajan ja raportoivat jätemäärästä, asenteistaan ja kulutuskäyttäytymisestään (YTV, 2007). Niin ikään Helsingissä on selvitetty kyselytutkimuksella kuntalaisten ja koululaisten näkemyksiä roskaamisesta (Haverinen, 2008). Kyselytutkimuksia kotitalouksien lajittelukäyttäytymisestä, asuinalueen roskaantumisen ja jätteiden lajittelun esteistä ja kannusteista on tehty myös esimerkiksi Pohjois-Karjalassa sekä taajamien että haja-asutusalueiden asukkaille (Kokkonen ym., 2019; Reijonen ym., 2021; Schubin ym., 2021). Selvityksissä on havaittu jätteiden lajittelun lisääntyneen ja olevan osa yhä useamman suomalaisen arkea.

Kansalaisille suunnatun kyselyn laadinnassa hyödynnettiin lisäksi erilaisia viime vuosina toteutettuja kyselyitä, selvityksiä ja barometreja, joilla on mitattu kansalaisten yleisempiä ympäristöasenteita. Näitä kyselyitä hyödynnettiin erityisesti barometrin yleistä ympäristöorientaatiota mittaavien kysymysten suunnittelussa. Suomi oli mukana vuonna 2019 erityisessä Eurobarometrissä, jossa selvitettiin eurooppalaisten näkemyksiä ympäristöongelmien vaikutuksista ja ratkaisuista sekä omista ympäristötoimista (European Commission, 2019). Suomessa vastaavasti Keskon arkibarometrissä vuonna 2021 selvitettiin kansalaisten ympäristöön liittyviä vastuullisuustekoja (Kesko, 2021). Sekä Eurobarometrin että Keskon arkibarometrin tulosten mukaan jätteiden lajittelu, hävikkiruoan syntymisen välttäminen sekä kotimaisten tuotteiden ja palveluiden suosiminen olivat suomalaisten tärkeimpiä arjen vastuullisuustekoja. Eurobarometrissä suomalaiset kertoivat myös usein välttävänsä muovisten kertakäyttötuotteiden hankkimista.

Ympäristöministeriön ja Suomen ympäristökeskuksen tuottamassa Luontosuhdebarometrissä on selvitetty suomalaisten suhdetta luontoon ja näkemyksiä luontoa koskevista uhkista (Ympäristöministeriö, 2022). Uusimman 2022 barometrin mukaan suurimpana uhkana luonnolle pidettiin saastumista ja ympäristömyrkyjä, ilmastonmuutosta ja roskaantumista (YM, 2022; Ranta ym., 2022). Suomalaisten osallistumista ilmastotoimiin ja suhtautumista ilmastonmuutoksen ja -politiikkaan on selvitetty viimeaikaisilla kansalaiskyselyillä mm. *Ilmassa ristivetoa* -hankkeessa (Heikkilä ym., 2020; Lehtonen ym., 2020) ja Elinkeinoelämän valtuuskunnan (EVA) arvo- ja asennetutkimuksissa (EVA, 2023).

Samaan aikaan kiertotalousbarometrin kanssa Alankomaissa toteutettiin vastaavanlainen laaja kyselytutkimus, johon vastasi yli 2 500 hollantilaista (Koch ym., 2023). Kyselyssä selvitettiin laajasti hollantilaisten osallistumista ja halukkuutta osallistua erilaisiin kiertotalouden mukaisiin toimiin, kuten kulutuksen vähentämiseen, kestäviin ostovalintoihin, tavaroiden korjaamiseen ja huoltamiseen, uudelleenkäyttöön, yhteiskäyttöön ja jakamiseen sekä jätteiden lajitteluun. Tutkimuksessa havaittiin,

että yleisesti ottaen hollantilaisten halukkuus kiertotaloustoimiin oli suurempaa kuin tosiasiallinen käyttäytyminen. Suurin osa vastaajista oli halukkaita vähentämään kulutusta, ostamaan kierrätetystä materiaalista valmistettuja tuotteita ja korjaamaan sekä korjauttamaan tavaroita. Suurin osa hollantilaisista toimitti myös tarpeettomaksi jääneet tavaransa uudelleenkäyttöön, mutta hankkivat itselleen tuotteita pääosin uutena. Halukkuus tavaroiden yhteiskäyttöön ja lainaamiseen omistamisen oli muita kiertotaloustoimia vähäisempää.

1.3 Tutkimuksen toteutus

Kiertotalousbarometrit suunniteltiin Suomen ympäristökeskuksessa yhteistyössä ympäristöministeriön (YM) ja työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) kanssa. Myös Sitran ja Tilastokeskuksen asiantuntijat kommentoivat kyselyluonnoksia. Tiedonkeruun toteutti kokonaisuudessaan Taloustutkimus. Lopullisen aineiston analyysi ja raportointi tehtiin Suomen ympäristökeskuksessa. Molempien kyselyjen aineistot kerättiin push-to-web -kyselyinä, joissa käytettiin strukturoituja kyselylomakkeita. Vastaajajoukkoille lähetettiin saatekirjeet, joissa olivat ohjeet kyselyihin vastaamiseen sekä tutkimussivustolle vievä QR-koodi. Lisäksi saatekirjeessä kerrottiin luottamuksellisuudesta ja tietosuojasta. Yritys- ja kansalaiskyselyn toteutuksista kerrotaan erikseen tarkemmin tulevissa luvuissa.

1.3.1 Yrityskyselyn toteutus

Yrityskyselyn saatekirje lähetettiin 5 000 Dun & Bradstreetin Selector -yritystietokannasta poimitulle yritykselle, joiden kokojakauma, toimialajakauma ja maantieteellinen sijainti vastasivat valtakunnallista yrityskenttää. Yrityskysely oli saatekirjeineen saatavilla suomeksi ja ruotsiksi. Vastaaja sai valita, kummalla kielellä vastasi kyselyyn. Saatekirjeessä ohjeistettiin, että kyselyyn voi vastata kuka tahansa yrityksen ympäristövastuuasioista tai tutkimus- ja kehitystoiminnasta vastaava henkilö ja kyselyn voi välittää eteenpäin sopivalle vastaajalle yrityksen sisällä. Yrityskyselyn saatekirjeet lähetettiin 24.1.2023. Muistutuksia ei lähetetty.

Vastausmäärän nostamiseksi tehtiin myöhemmin lisäotos Taloustutkimuksen internet-paneelistä, jossa on mukana 1 500 yrityspäätäjää kaikkialta Suomesta. Kutsuja lähetettiin näistä 1 431 yritykselle. Kokonaisotos oli 6 431 yritystä.

Kyselyn kohderyhmänä olivat kaikenlaiset Suomessa toimivat yritykset kaikilta toimialoilta ja koko maasta lukuun ottamatta maatalouden, metsätalouden ja kalatalouden toimialaa (TOL 2008: A). Kyseinen toimiala jätettiin pois tarkastelusta, jotta kyselyn vastaajat vertautuisivat Suomen yrityskenttään eikä mukana olisi esimerkiksi yksittäisiä metsänomistajia. Poiminnassa pyrittiin siihen, että poimitujen yritysten määrät vastaisivat Suomen yritysten määriä alueittain, toimialoittain ja liikevaihtoluokittain. Push-to-web-kyselyyn saatiin 346 vastausta ja paneelivastaajia oli 165, eli vastauksia saatiin yhteensä 511 kappaletta. Kyselyyn vastaamisen jätti kesken yhteensä 256 vastaajaa. Vastaajien osuus kaikista saatekirjeen vastaanottajista oli noin 8 %. Esimerkiksi Holzer ym. (2021) vastaavantyyppisessä tutkimuksessa vastausten osuus oli samaa luokkaa. Aiempien tutkimusten vastaavissa yrityskyselyissä vastausprosentit olivat niin ikään verrattain alhaisia, kun tutkimuksessa käytettiin satunnaisotantaa ja tavoiteltiin suurta otoskokoja lomakekyselyillä (Gusmerotti ym., 2019; Ormazabal ym., 2018). Kun vastaajien osuus on pieni, on todennäköisempää, että vastaajat eroavat perusjoukosta verrattuna suureen vastaajien osuuteen (Dillman, 2007). Näin ollen tulosten tulkinnassa on huomioitava, että vastauksissa voi painottua kiertotalouteen myönteisemmin suhtautuvat vastaajat.

Tavoitteena oli, että yritys­kyselyn otanta kuvastaisi Suomen yritys­kenttää mahdollisimman kattavasti. Yritysten toimipisteiden alueellinen jakauma vastaa pääpiirteissään perusjoukon jakaumaa. Erot perusjoukon ja otoksen välillä olivat pieniä, kun tarkasteltiin valtakunnallista tilastoa yritysten toimipaikkojen jakaumasta lukuun ottamatta toimialaluokkaa TOL 2008 A (Maatalous, metsätalous ja kalatalous) (Taulukko 1). Ulkomailla tai tuntemattomaksi sijainniksi merkittyjä yrityksiä oli otoksessa 57 % enemmän kuin perusjoukossa, Etelä- sekä Pohjois- ja Itä-Suomesta vastaajia oli 20–30 % pienempi osuus verrattuna alueiden yritysten tilastoituun määrään. Sen sijaan Länsi-Suomen vastaajien osuus oli lähes sama kuin valtakunnallinen jakauma, mutta Helsingin ja Uudenmaan osuus vastaajista oli noin 30 % vähemmän verrattuna alueen yritysten osuuteen valtakunnallisesta yritysten toimipaikkojen lukumäärästä.

Taulukko 1. Yrityskyselyn vastaajajakauman vertailu otokseen ja valtakunnalliseen jakaumaan

		Osuus otoksesta yht. 6 431	Vastanneiden osuus yht. 512	Vastaamatta jättäneiden osuus yht. 5 919	Valtakunnallinen jakauma
Maantieteellinen jakauma*	Helsinki ja Uusimaa	28 %	24 %	-	34,7 %
	Muu Etelä-Suomi	27 %	24 %	-	19,6 %
	Länsi-Suomi	24 %	25 %	-	24,4 %
	Pohjois- ja Itä-Suomi	20 %	24 %	-	18,8 %
	Ulkomaat /tuntematon	0 %	4 %	-	2,5 %
Toimialajakauma	Teollisuus (TOL B–E)	10 %	17 %	9 %	8,0 %
	Rakentaminen (TOL F)	12 %	9 %	13 %	12,1 %
	Tukku- ja vähittäiskauppa (TOL G)	15 %	10 %	15 %	14,4 %
	Palvelut (TOL H–S)	48 %	56 %	48 %	65,5 %
	Tuntematon/muu (TOL U, X)	15 %	8 %	15 %	0,05 %
Henkilöstömääräjakauma	0–9 henkilöä	66 %	61 %	74 %	95,6 %
	10–49 henkilöä	17 %	13 %	15 %	3,5 %
	50–99 henkilöä	4 %	6 %	4 %	0,5 %
	100–249 henkilöä	3 %	9 %	4 %	0,2 %
	250 tai enemmän	4 %	4 %	3 %	0,1 %
	ei osaa sanoa	6 %	4 %	-	-

*Vastaajat saivat valita useita sijaintipaikkoja sen mukaan, missä yrityksellä oli toimipisteitä.

Toimialoja tarkasteltaessa erot otoksen ja perusjoukon välillä olivat kuitenkin suurempia. Kyselyn vastaajista 7,8 % oli valinnut edustamansa yrityksen toimialaksi Tuntematon (TOL 2008: U). Tämä voi kertoa vastaajien kokemista haasteista määrittellä yrityksensä toimiala TOL 2008 -luokituksen mukaisesti yhteen luokkaan, sillä valtakunnallisesti Tuntematon-luokassa on vain 0,05 % Suomen yrityksistä. Muista toimialaluokista otoksessa painottuu teollisuus (TOL C) 16,6 % vastausten osuudella verrattuna valtakunnalliseen 8 % osuuteen. Sen sijaan muut otoksen toimialaluokkien yhdistelmät ovat alle 30 % eron päässä valtakunnallisesta jakaumasta.

Henkilöstömäärän suhteen otos painottui henkilöstömäärältään suurempiin yrityksiin verrattuna valtakunnalliseen yritys­jakaumaan, josta toimialaluokka TOL 2008 A on poistettu. Alle neljän hengen yrityksiä edustavien vastaajien osuus oli noin kolmanneksen alle valtakunnallisen jakauman,

suurempien yritysten vastaajien osuudet ylittivät selvästi valtakunnallisen yritysten jakauman henkilöstömäärän suhteen. Merkittävin yliedustus oli suurimmilla, 100–249 henkilöä tai yli 250 henkilöä työllistävillä yrityksillä, joiden osuus oli 17–18-kertainen valtakunnalliseen jakaumaan nähden. Suomen yritys kenttä on yritysten lukumäärällä mitattuna voimakkaasti keskittynyt pieniin, alle viiden henkilön yrityksiin (Tilastokeskus, 2023c). Mikäli otos noudattaisi täysin valtakunnallista jakaumaa yritysten henkilöstömäärän ja koon suhteen ja vastaajissa olisi vain hyvin pieni määrä suurten yritysten edustajia, kyselyn tulokset eivät kuvaisi kovinkaan luotettavasti myös suurempien yritysten tilannetta. Yliedustus on kuitenkin pidettävä mielessä arvioitaessa tulosten merkitystä koko Suomen yritys kentän näkökulmasta.

Kaiken kaikkiaan yritysbarometrin aineisto kuvasi kohtuullisesti valtakunnallista yritys kenttää. Aineiston maantieteellinen jakauma vastasi valtakunnallista, mutta suurten yritysten osuus oli ylikorostunut. Lisäksi toimialoista tuntematon tai muu ja teollisuus olivat ylikorostuneita. Aineistoa ei ole painotettu tämän raportin tarkasteluja varten, jotta aineiston käsittely pysyisi mahdollisimman yksinkertaisena ja barometri olisi mahdollisimman hyvin toistettavissa myöhemmin. Näin ollen aineiston vinouma erityisesti suurten yritysten sekä tuntemattoman ja teollisuuden toimialojen ylikorostumisen vuoksi tulee ottaa huomioon tuloksia tarkasteltaessa. Tulosten tulkinnassa on myös huomioitava, että alhaisen vastausprosentin myötä vastaajien joukko on voinut painottua aiheesta kiinnostuneempiin vastaajiin.

1.3.2 Kansalaiskyselyn toteutus

Kansalaisbarometrin kyselykutsuja lähetettiin satunnaisotannalla valitulle 5 000 henkilön joukolle Manner-Suomen ja Ahvenanmaan asukkaista. Satunnaisotannan toimitti Digi- ja väestötietovirasto. Saatekirje ja kysely olivat saatavilla suomeksi, ruotsiksi ja englanniksi. Aineistonkeruu toteutettiin 6.2.2023–13.3.2023. Ensimmäiset saatekirjeet lähetettiin 6.2.2023 ja muistutukset koko vastaajaryhmälle 20.2.2023. Vastaamista motivoitiin lisäksi arpomalla vastanneiden kesken viisi sadan euron lahjakorttia. Otoshenkilöt rajattiin 15–86-vuotiaihin, mutta muuten otos pyrittiin muodostamaan niin että se kuvastaisi Suomen väestöä mahdollisimman hyvin. Hyväksytyjä vastauksia saatiin 975 kappaletta, eli vastausprosentiksi muodostui 19,5 %. Näiden ohella 164 henkilöä avasi kyselyn mutta jätti vastaamisen kesken. Lisäksi laadunvalvonnassa kansalaisbarometrin aineistosta poistettiin 108 vastausta. Poistot johtuivat siitä, että osa vastaajista oli vastannut kyselyyn kahteen kertaan.

Vastausprosentti 19,5 % on suhteellisen tyypillinen vastaaville push-to-web-kyselyille, mutta alhainen prosentti voi tarkoittaa, että kyselyyn ovat todennäköisemmin vastanneet aiheesta kiinnostuneet. Katoanalyysi tehtiin iän, sukupuolen, asuinalueen ja kieliryhmän mukaan. Aineisto osoittautui vinoutuneeksi ikäryhmien osalta, niin että yliedustettuna aineistossa olivat vanhemmat ikäluokat (Taulukko 2). Verrattuna alkuperäiseen satunnaisotokseen ja väestöjakaumaan erityisesti yli 65-vuotiaat vastasivat kyselyyn selkeästi innokkaammin. Myös naiset vastasivat kyselyyn hieman miehiä innokkaammin ja äidinkieleltään suomenkieliset vastaajat muita kieliryhmiä todennäköisemmin. Alueellisesti vastaajien jakauma oli hyvin linjassa Suomen väestöön niin maakunta- kuin suuraluetasolla. Koska barometrin toteutus ja analyysit on haluttu pitää mahdollisimman yksinkertaisina barometrin tulevaisuuden toistettavuutta varten aineistoa ei ole raportin analyysissä painotettu. Tämän vuoksi aineiston vinouma suhteessa erityisesti vastaajien ikäjakaumaan on syytä ottaa huomioon tuloksia tarkasteltaessa.

Taulukko 2. Vastaajajakauman vertailu otokseen ja väestöön

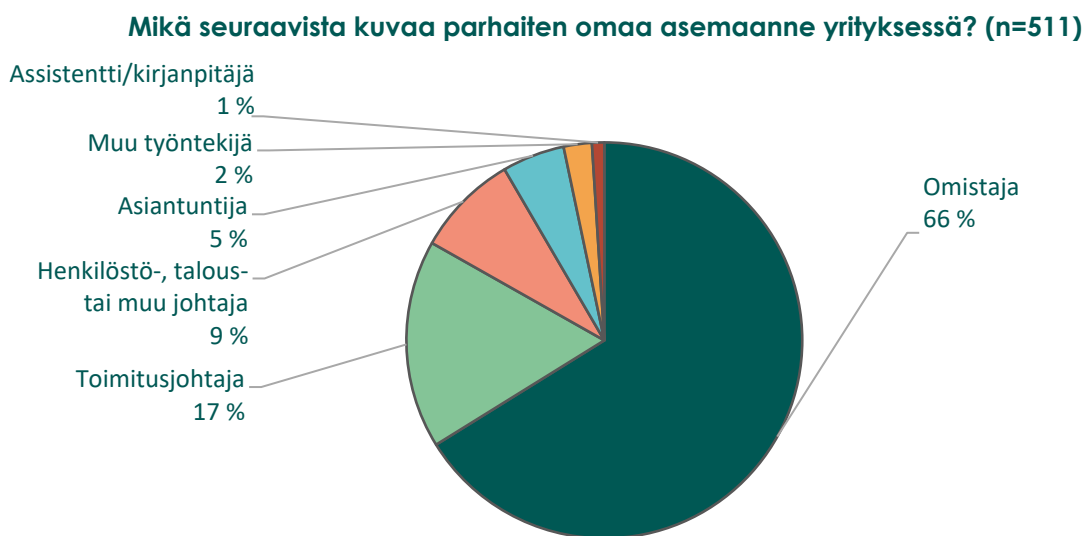
		Osuus otoksesta yht. 5 000	Vastanneiden osuus yht. 975	Vastaamatta jättäneiden osuus yht. 4 025	Väestö- jakauma
Ikäryhmä	15–24	13 %	8 %	14 %	13 %
	25–34	16 %	13 %	16 %	16 %
	35–44	14 %	11 %	15 %	16 %
	45–54	14 %	13 %	14 %	14 %
	55–64	16 %	19 %	15 %	16 %
	65–86	28 %	36 %	26 %	25 %
Sukupuoli	nainen	49 %	53 %	48 %	50 %
	mies	51 %	47 %	52 %	50 %
Äidinkieli	suomi	86 %	90 %	85 %	87 %
	ruotsi	5 %	3 %	5 %	5 %
	muu	10 %	7 %	10 %	8 %

2 Suomalaiset yritykset ja kiertotalous

Yritysbarometrissä selvitettiin suomalaisten yritysten kiertotaloustuntemusta, kiertotaloustekoja ja liiketoiminnan yhteyttä kiertotalouteen sekä yritysten edustajien näkemyksiä kiertotalouden merkityksestä. Kyselyssä selvitettiin muun muassa sitä, kuinka hyvin kiertotalous tunnetaan yrityksissä ja kuinka merkittävänä sitä pidetään niin yritysten arvoille kuin liiketoiminnalle. Lisäksi kartoitettiin, millaisia kiertotalouden periaatteita noudattavia toimenpiteitä yrityksissä on tehty ja millaisia suunnitelmia yrityksillä on kiertotalouteen liittyvän liiketoiminnan suhteen. Lopuksi kysyttiin keinoista, joilla yrityksiä voitaisiin tukea kiertotaloussiirtymässä. Vastauksia verrattiin toisiinsa taustamuuttujien, kuten toimialan, henkilöstömäärän ja toiminta-alueen mukaan.

2.1 Yritysbarometrin vastaajat

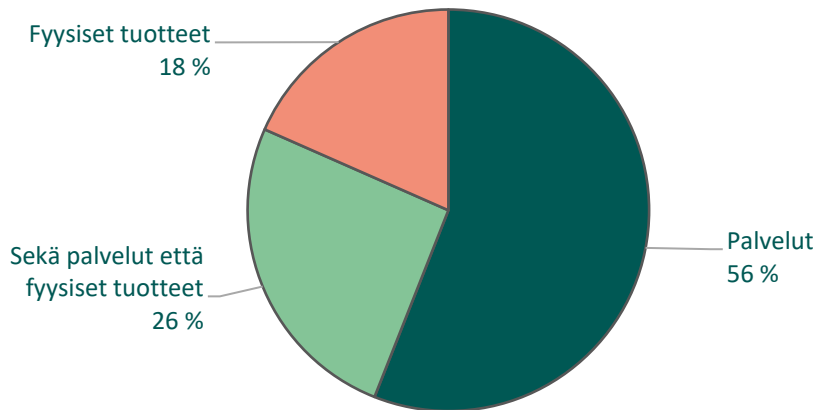
Kyselyn vastaajista suurin osa, 83 %, oli yrityksen omistajia (66 %) tai toimitusjohtajia (17 %) (Kuva 1). Esimerkiksi Holzer ym. (2021) vastaavanlaisessa kyselytutkimuksessa omistajien tai toimitusjohtajien osuus vastaajista oli vastaavansuuruinen (82,5 %). Vastaajista 8 % oli henkilöstö-, talous- tai muita johtajia, 5 % asiantuntijoita, 2 % muita työntekijöitä ja 1 % assistentteja tai kirjanpitäjiä.



Kuva 1. Vastaajan asema yrityksessä

Yli puolet kyselyyn vastanneista yrityksistä tarjosi palveluita (Kuva 2). Ainoastaan fyysisiä tuotteita ja sekä palveluita että fyysisiä tuotteita tarjoavien yritysten osuudet olivat pienemmät (18,4 % ja 25,6 % vastaavasti).

Mikä vaihtoehto kuvaa parhaiten yrityksesi tarjontaa? (n=511)



Kuva 2. Vastaajien edustamien yritysten jakauma tarjonnan mukaan palveluyrityksiin, fyysisiä tuotteita tarjoaviin yrityksiin sekä molempia tarjoaviin yrityksiin

Kysyttäessä yritysten toimialaluokkaa, suurin osa vastaajista kertoi yrityksensä toimialaksi muun palvelutoiminnan (16 %), teollisuuden (11 %), tukku- ja vähittäiskaupan (10 %), rakentamisen (9 %) tai tuntemattoman toimialan (8 %) (Kuva 3).

Myöhempiä tarkasteluja varten toimialaluokat yhdistettiin viideksi luokaksi kuvastamaan teollisuutta (TOL B-E), palveluita (TOL H-S), tukku- ja vähittäiskauppaa (TOL G) sekä rakentamista (TOL F) (Kuva 4). Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten luokka liitettiin tuntemattomien toimialojen luokkaan (TOL U, X). Näin jaoteltuna vastanneista yrityksistä yli puolet (56 %) kuului palveluiden toimialaan, 17 % teollisuuteen, 10 % tukku- ja vähittäiskauppaan ja 9 % rakentamisen toimialaan. Vastanneista 8 % toimiala oli tuntematon.

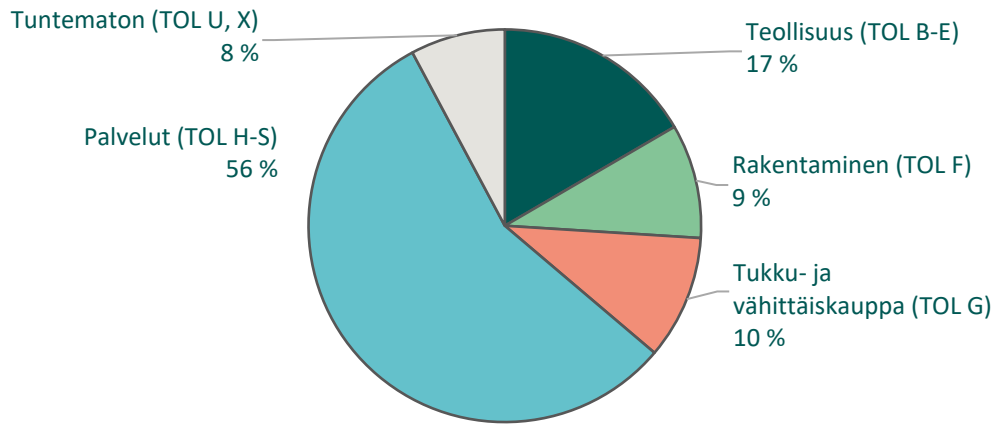
Tyypillisimmin kyselyyn vastannut oli yksinyrittäjä (44 % vastaajista, Kuva 5). Pieniä, 2–4 henkilön yrityksiä edusti 17 % ja 5–9 henkilön yrityksiä 13 % vastaajista. Yli sadan henkilön yrityksiä vastanneista edusti 6 %. Myöhempiä tarkasteluja varten henkilömääristä muodostettiin kolme luokkaa: yksinyrittäjät, mikroyritykset (2–9 henkilöä) sekä yritykset, joissa on 10 työntekijää tai enemmän (Kuva 6). Tällä luokittelulla mikroyrityksiä edusti 30 % ja yli 10 henkilön yrityksiä 26 % vastaajista.

**Mikä vaihtoehto parhaiten kuvastaa sitä toimialaa, jolla yrityksenne toimii?
(n=511)**



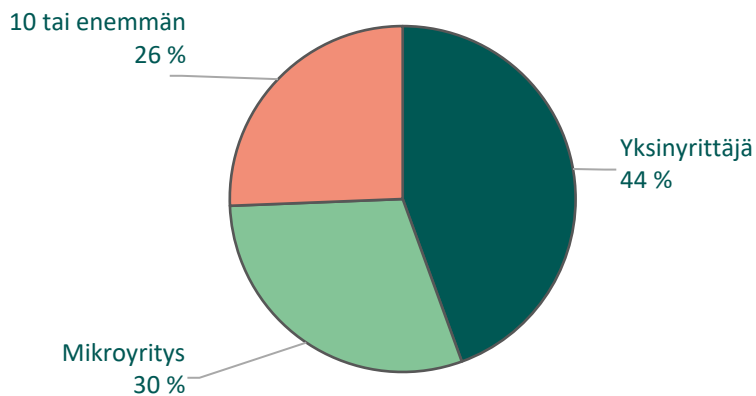
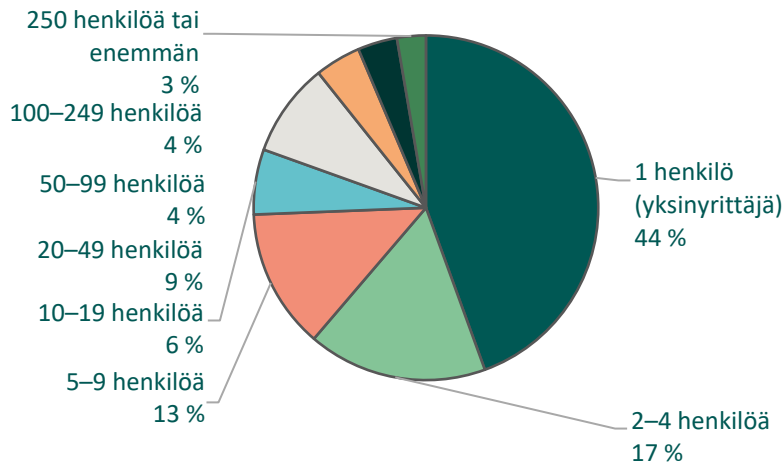
Kuva 3. Vastaajien edustamien yritysten toimialajakauma

Mikä vaihtoehto parhaiten kuvastaa sitä toimialaa, jolla yrityksenne toimii? (n=511)



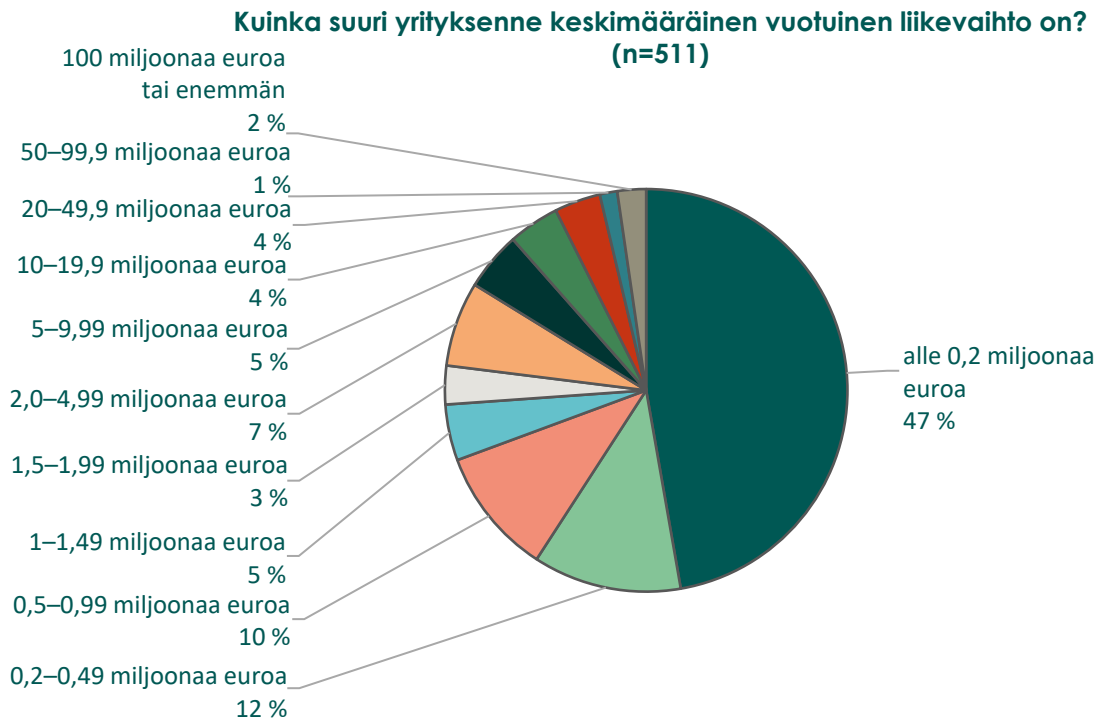
Kuva 4. Vastaajien toimialajakauman ryhmittely viiteen pääluokkaan

Mikä on yrityksenne henkilöstömäärä tällä hetkellä (Suomessa)? (n=511)



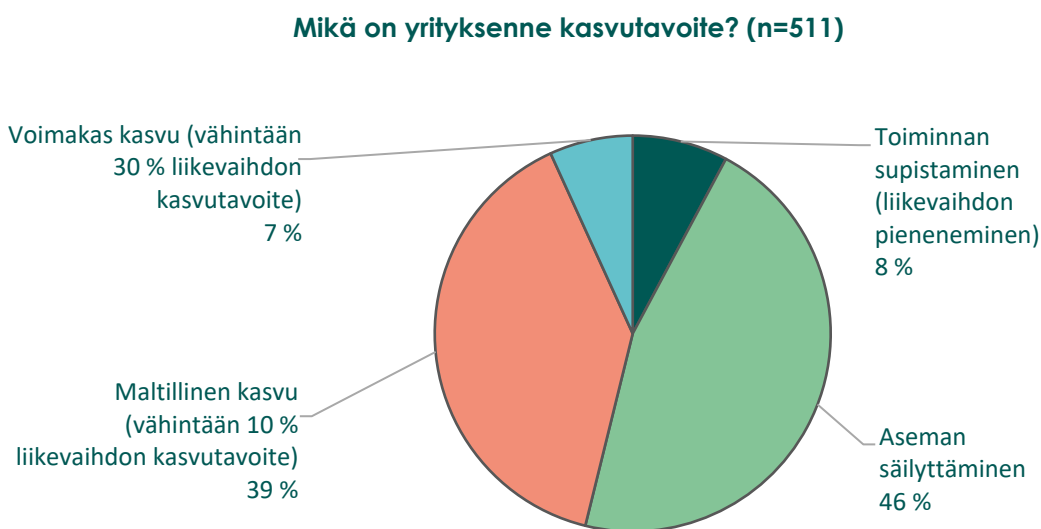
Kuva 5. Vastaajien edustamien yritysten jakauma henkilöstömäärän mukaan ja jaoteltuna kolmeen kokoluokkaan

Vastanneista yrityksistä lähes puolet (47 %) luokiteltiin liikevaihdoltaan pienimpään, alle 0,2 miljoonan euron, luokkaan (Kuva 6). Liikevaihdoltaan 0,2–0,49 miljoonan euron yrityksiä edusti 12 % ja 0,5–0,99 miljoonan euron liikevaihdon yrityksiä 10 % vastaajista. Yli sadan miljoonan euron liikevaihdon yrityksiä vastanneista oli 2 %.



Kuva 6. Vastaajien edustamien yritysten jakauma liikevaihdon suuruuden mukaan

Suurin osuus vastanneista (46 %) kuvasi yrityksensä pyrkivän säilyttämään nykyisen asemansa (Kuva 7). Vastaajista 40 % puolestaan tavoitteli maltillista kasvua. Voimakasta kasvua tavoitteli 7 % ja toiminnan supistamista taas 8 % vastanneista yritysten edustajista.

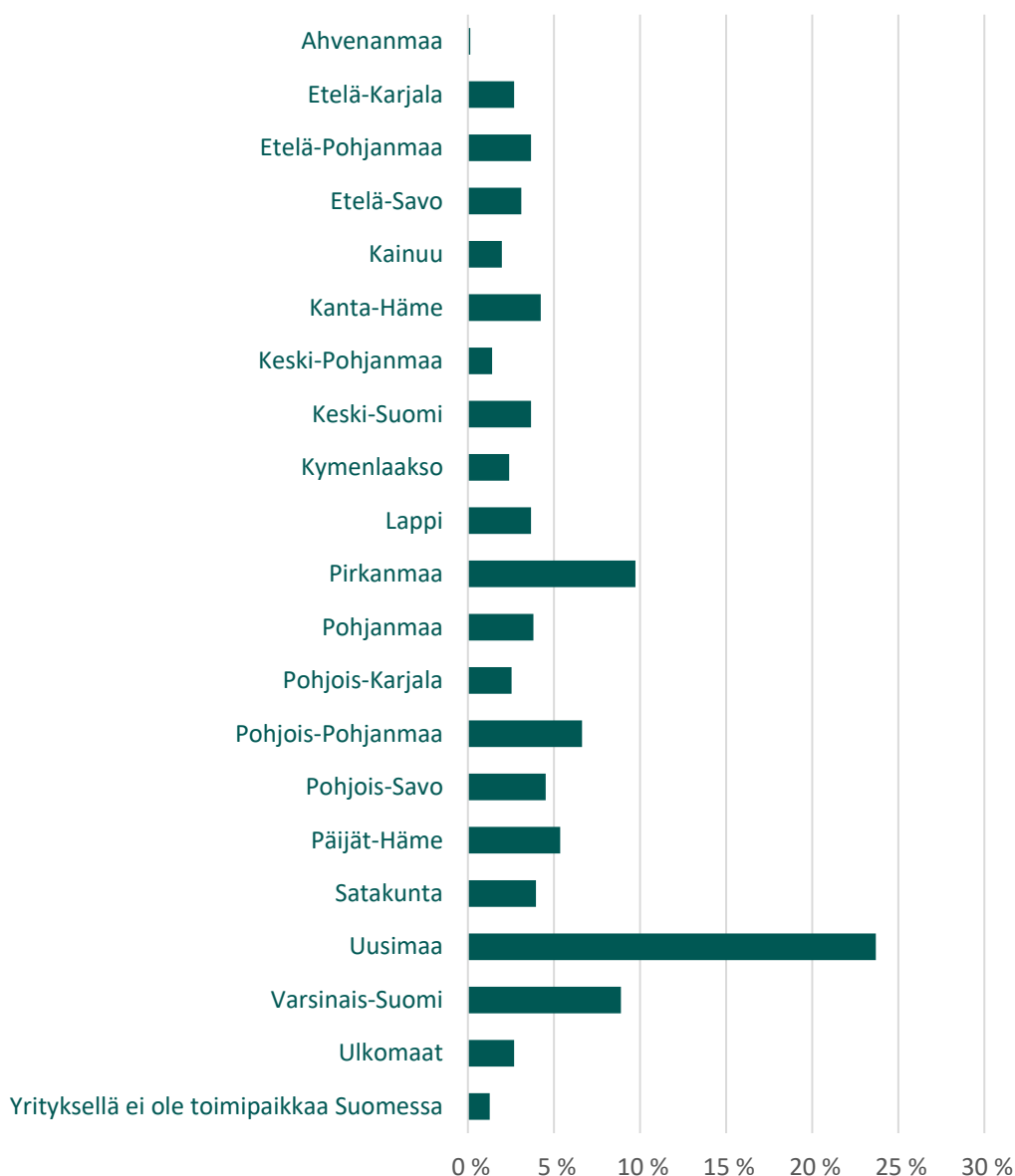


Kuva 7. Vastaajien edustamien yritysten jakauma kasvutavoitteen mukaan

Vastanneiden yritysten toimipaikkojen sijainteja (pois lukien myynti, alihankkijat yms.) kysyttiin maakuntatasolla. Vastaaja sai valita kaikki maakunnat, joissa edustamallaan yrityksillä on toimipisteitä. Toimipaikkojen sijainnit heijastelivat maakuntien asukasmääriä. Yleisimmin vastanneiden yritysten toimipisteitä sijaitsi Uudellamaalla (24 %, Kuva 8). Joka kymmenennellä yrityksellä oli toimipisteitä Pirkanmaalla ja 9 % Varsinais-Suomen maakunnassa.

Myöhempiä tarkasteluja varten vastaajien toimipaikkojen sijaintimaakunnat yhdisteltiin suuraluejaon mukaiseksi luokitteluksi (Taulukko 3). Suuralueita ovat Helsinki-Uusimaa, Etelä-Suomi, Länsi-Suomi, Pohjois- ja Itä-Suomi sekä ulkomaat. Kyselyssä mukana olevien yritysten toimipaikkojen jakautuminen oli varsin tasainen suuralueiden välillä (24–25 %, Kuva 9). Noin 4 % vastanneista yrityksistä oli toimipisteitä ulkomailla.

Missä kaikissa sijainneissa yrityksellä on toimipisteitä (n=511)

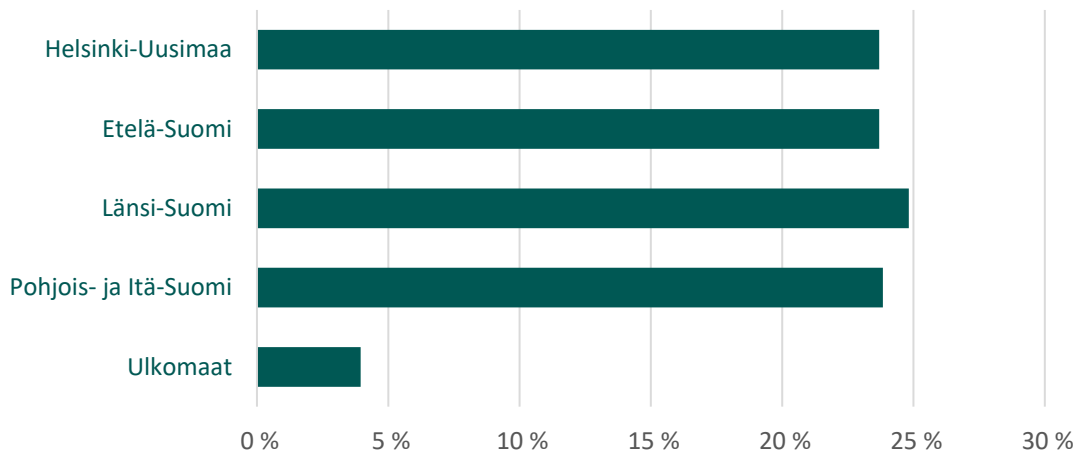


Kuva 8. Yrityksen toimipisteiden sijainnit

Taulukko 3. Suuraluejako

Suuralue	Maakunta
1 Helsinki-Uusimaa	Uusimaa
2 Etelä-Suomi	Etelä-Karjala Kanta-Häme Kymenlaakso Päijät-Häme Varsinais-Suomi
3 Länsi-Suomi	Ahvenanmaa Satakunta Etelä-Pohjanmaa Keski-Suomi Pirkanmaa Pohjanmaa
4 Pohjois- ja Itä-Suomi	Etelä-Savo Kainuu Keski-Pohjanmaa Lappi Pohjois-Karjala Pohjois-Pohjanmaa Pohjois-Savo
5. Ulkomaat	

Yritysten toimipisteet suuralueilla (n=511)



Kuva 9. Vastaajien edustamien yritysten jakauma toimipisteiden sijainnin mukaan suuralueittain luokiteltuna

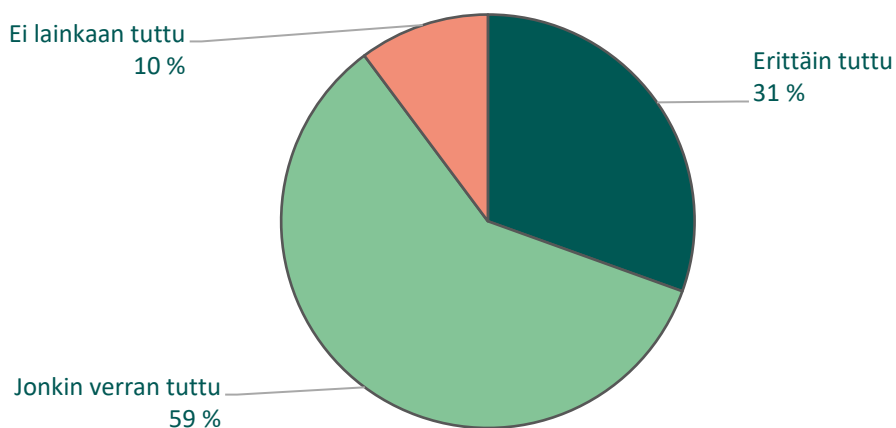
2.2 Kiertotalouden tunnettuus

Yritysten kiertotaloustaloustuntemusta selvitettiin kysymällä yrityksiltä yleisesti kiertotaloustermin tunnettuutta sekä erilaisten kiertotaloustoimien merkitystä yrityksen kannalta. Kiertotalouden tunnettuutta selvitettiin pyytämällä vastaajia arvioimaan, kuinka tuttu kiertotalous oli heille terminä. Lisäksi vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka tärkeinä kiertotalouden näkökulmasta he pitivät erilaisia

yritysten kiertotaloustekoja tai liiketoimintamalleja. Vaihtoehtoina kysymyksessä esitettiin kiertotaloutta kuvaavia toimintamalleja. Kiertotalouden toimintamallit luokitellaan kirjallisuudessa pääpiirteissään kolmeen luokkaan: resurssien käytön vähentämiseen (*reduce, R1*), uudelleenkäyttöön (*reuse, R2*) ja kierrätykseen (*recycle, R3*), joista resurssien käytön vähentäminen on kiertotalousajattelun kannalta kaikista keskeisintä ja kierrättäminen viimesijaista (Feng & Yan, 2007).

Suurimmalle osalle vastaajista kiertotalous oli terminä jonkin verran tuttu (60 %, Kuva 10). Erittäin tuttu se oli 31 % vastaajista, kun taas 10 % vastaajista se ei ollut lainkaan tuttu. Verrattuna Elinkeinoelämän keskusliiton vuonna 2015 tekemään tutkimukseen kiertotaloustermin tunnettuus oli lisääntynyt, sillä vuonna 2015 toteutetun tutkimuksen mukaan 74 % tunsu termin ainakin jossain määrin (Huovinen, 2015). Nyt 91 % vastaajista arvioi kiertotalouden olevan terminä vähintään jonkin verran tuttu.

Onko kiertotalous sinulle terminä tuttu? (n=511)



Kuva 10. Kiertotalouden tunnettuus

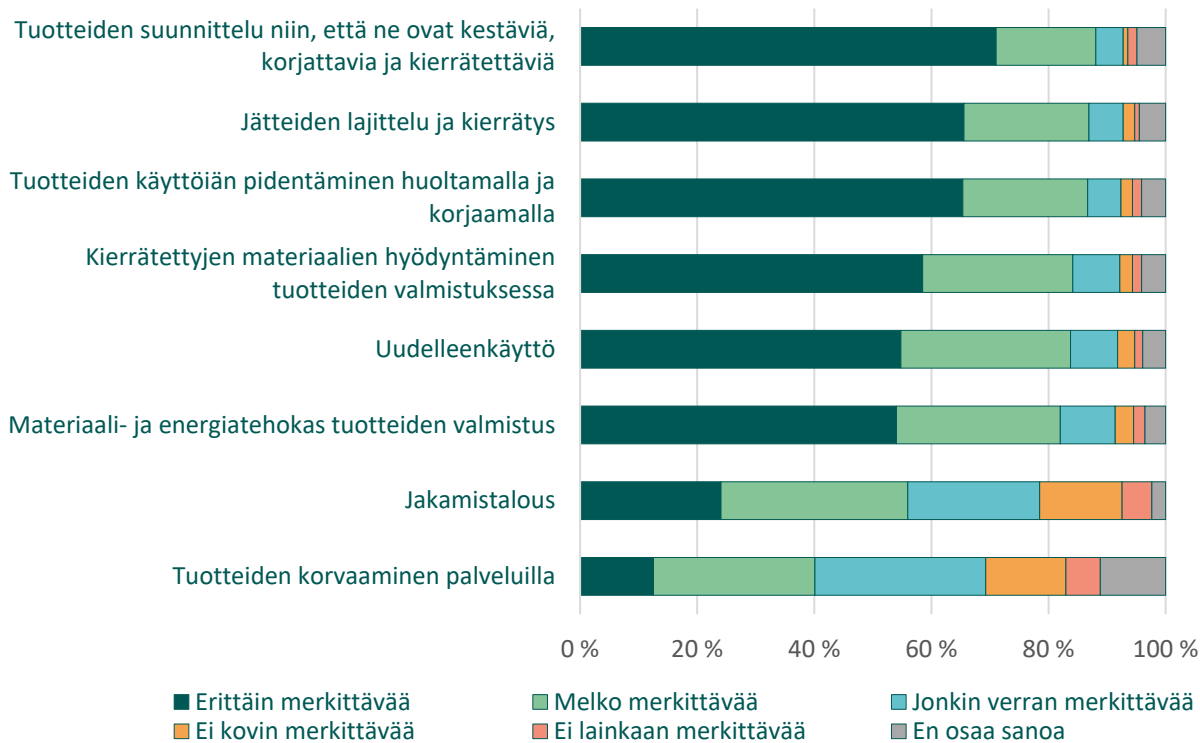
Kyselyssä pyydettiin arvioimaan asteikolla 1–5, kuinka merkittävänä erilaisia kyselyssä listattuja asioita vastaajat kiertotalouden kannalta pitävät. Arvo "5" kuvasi vaihtoehdon olevan erittäin merkittävää ja vastaavasti "1" tarkoitti, ettei vaihtoehto ole lainkaan merkittävää. Vastanneiden yritysten edustajien näkemysten mukaan kiertotalouden kannalta merkittävintä oli tuotteiden suunnittelu niin, että ne ovat kestäviä, korjattavia ja kierrätettäviä. Sitä piti melko tai erittäin merkittävänä 88 % vastaajista (Kuva 11). Sekä jätteiden lajittelua ja kierrätystä että tuotteiden käyttöiän pidentämistä huoltamalla ja korjaamalla piti melko tai erittäin merkittävänä kiertotalouden kannalta 87 % vastaajista. Vastaajien keskimäärin tärkeimmiksi koetut kiertotalouden osa-alueet kuuluivat kiertotalouden kannalta keskeisimpään osa-alueeseen, resurssien käytön vähentämiseen (R1) ja uloimpaan kehään, kierrätykseen (R3).

Yli 80 % vastaajista piti lisäksi kierrätettyjen materiaalien hyödyntämistä tuotteiden valmistamisessa, uudelleenkäyttöä sekä materiaali- ja energiatehokasta tuotteiden valmistamista erittäin tai melko tärkeänä kiertotalouden kannalta.

Vastaajat arvioivat tuotteiden korvaamisen palveluina ja jakamistalouden keskimäärin vähiten merkittäviksi toimiksi kiertotalouden kannalta. Tuotteiden korvaamista palveluilla piti kiertotalouden kannalta melko tai erittäin merkittävänä 40 % vastaajista samalla, kun sitä ei pitänyt lainkaan tai kovinkaan merkittävänä 20 % vastaajista. Myös en osaa sanoa -vastausten yleisyys oli vaihtoehtoista suurinta, joten tuotteiden korvaaminen palveluilla lienee yrityksissä tuntemattomampi tapa edistää kiertotaloutta. Jakamistaloutta piti kiertotalouden kannalta melko tai erittäin merkittävänä hieman yli puolet vastaajista ja viidennes vastaajista ei pitänyt sitä lainkaan tai kovinkaan merkittävänä

kiertotalouden kannalta. Sekä tuotteiden korvaamisen palveluna että jakamistalouden voidaan tulkita kuuluvan kiertotalouden kannalta keskeisimpään resurssien käytön vähentämisen osa-alueeseen (R1), mikäli voidaan osoittaa, että palvelut ja jakamistalous todella vähentävät muuta kulutusta ja siten vähentävät resurssien käyttöä.

Arvioi asteikolla 1–5, miten merkittävää kiertotalouden käsitteen kannalta näkemyksesi mukaan on: (n=511)

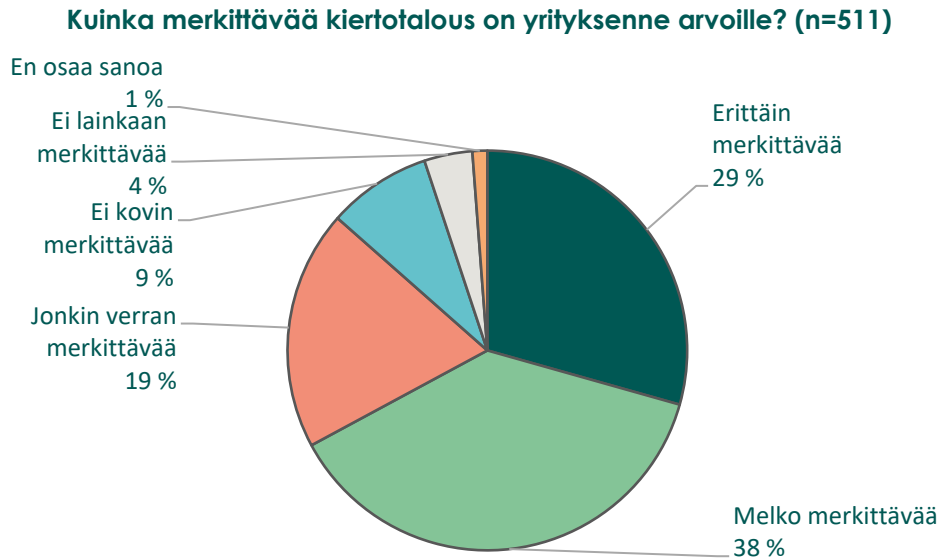


Kuva 11. Kiertotalouden ulottuvuuksien merkittävyys yritysten edustajien arvioiden mukaan

2.3 Kiertotalouden merkitys yrityksille

Kiertotalouden tunnettuutta kartoittavien kysymysten jälkeen vastaajille avautui teksti-ikkuna, jossa määriteltiin kiertotalouden termi ja pääperiaatteet. Sen jälkeen siirryttiin kysymyksiin kiertotalouden merkityksestä yritysten omassa toiminnassa. Yritysten edustajia pyydettiin arvioimaan kiertotalouden merkitystä yrityksensä arvojen näkökulmasta.

Kun vastaajilta kysyttiin, kuinka merkittävänä he pitävät kiertotaloutta yrityksensä arvojen näkökulmasta, 67 % vastasi pitävänsä kiertotaloutta erittäin tai melko merkittävänä, kun taas 12 % kertoi, ettei pidä sitä lainkaan tai kovinkaan merkittävänä yrityksensä arvoille (Kuva 12). Aiemmin EK:n kyselyssä (Huovinen, 2015) selvitettiin yritysten suhtautumista kiertotalouteen. Selvityksen mukaan 25 % työnantajayrityksistä koki, että kiertotalous oli joko ”mahdollisuus laajentaa tai jatkokehittää olemassa olevaa liiketoimintaa ja parantaa tehokkuutta” (23 %) tai ”Ilmiö, joka voi mullistaa koko oman liiketoimintamme perustan” (2 %) (Huovinen, 2015).



Kuva 12. Kiertotalouden merkitys vastaajien edustamien yritysten arvoille

2.4 Yritysten kiertotaloustoimenpiteet

Yritysten konkreettisia kiertotalouteen liittyviä toimenpiteitä kartoitettiin usealla monivalintakysymyksellä. Vastaajia pyydettiin valitsemaan kaikki ne toimenpiteet, joita heidän edustamassaan yrityksessä on toteutettu. Lisäksi vastaajilta kysyttiin erikseen esimerkiksi päästölaskennasta, koulutuksista, ympäristömerkeistä ja laatujärjestelmistä. Vastaajia pyydettiin myös arvioimaan kiertotalouteen liittyvän liiketoiminnan osuutta yrityksensä liikevaihdosta.

Yritysten konkreettisesti toteuttamia kiertotalouteen liittyviä toimenpiteitä selvitettiin listaamalla lukuisia toimenpidevaihtoehtoja, joista vastaajat valitsivat ne, joita heidän edustamissaan yrityksissä oli tehty. Kunkin kiertotalousteon kohdalla toimenpiteisiin ryhtyneet yritykset olivat vastaajissa vähemmistössä (Kuva 14). Kaikista vaihtoehdoista enimmillään 47 % ja vähimmillään 2 % vastaajista kertoi kunkin toimenpiteen olevan osa yrityksensä toimintaa. Yleisin suomalaisten yritysten kiertotalouteen liittyvistä toimenpiteistä oli jätteiden ja sivuvirtojen määrän vähentäminen, johon pyrkii hieman alle puolet vastanneista yrityksistä. Tässä kohdassa ei annettu vaihtoehtona jätteiden lajittelua ja kierrättämistä, koska yhdyskuntajätteiden lajittelusta kysyttiin erikseen kyselyn lopussa. Myös energiaan liittyvät toimenpiteet olivat verrattain yleisiä, sillä 37 % vastanneista yrityksistä kertoi käyttävänsä uusiutuvaa energiaa ja vähentävänsä energiankulutusta. Harvinaisinta puolestaan oli, että yrityksen johdon palkkiot olivat sidottuja liiketaloudellisten mittareiden lisäksi vastuullisuusmittareihin (2 % vastaajista).

**Mitkä seuraavista kiertotalouteen liittyvistä toimista ovat osa yrityksenne liiketoimintaa?
(n=511)**



Kyselyssä ei päässyt eteenpäin vastaamatta kysymykseen ja vaihtoehtojen joukossa ei ollut valittavana ”ei mikään edellisistä” -tyyppistä vaihtoehtoa, vaan sen sijaan ”en osaa sanoa” ja ”jokin muu, mikä”. Kun vastaajia pyydettiin tarkentamaan vastauksiaan halutessaan avoimeen tekstikenttään, saatiin 29 tarkentavaa vastausta. Yhteensä 14 palveluyritystä edustavaa vastaajaa totesi, ettei mikään annetuista vaihtoehtoista sopinut heidän toimialallaan toimivalle yritykselle. Lisäksi 13 vastaajaa kertoi tarkemmin yrityksensä tekemistä kiertotalouteen tai ympäristöasioihin liittyvistä toimenpiteistä, kuten oman kaluston käyttämisestä loppuun sekä tuotannossa syntyvien sivuvirtojen lahjoittamisesta muualle hyödynnettäväksi.

Avoimista vastauksista 48 % oli kiertotaloustekojen suhteen neutraaleja, 45 % myönteisiä ja 7 % kielteisiä. Vastaus luokiteltiin neutraaliksi silloin, kun se ei ottanut kantaa kiertotaloustekoihin, vaan ainoastaan antoi lisätietoja yrityksestä muutoin tai kuvasi kyselyn toteutusta. Vastaavasti myönteisiksi luokiteltiin sellaiset vastaukset, joissa vastaaja kuvasi yrityksen tekemää kiertotalous- tai ympäristötyötä taikka korosti kiertotalouden merkitystä. Kielteisiksi luettiin sellaiset vastaukset, jotka kritisoivat kyselyn aihepiiriä tai sisälsivät selvästi negatiivisia ilmauksia.

Todennäköisesti kiertotaloustekojen vaihtoehdot soveltuivat paremmin kuvaamaan tuotantoteollisuuden yritysten kuin palveluyritysten toiminnan kiertotaloutta. Suosituimmat vaihtoehdot olivat myös mahdollisesti laajimmalle erilaisten yritysten joukolle soveltuvia kiertotalouden toimenpiteitä.

EK:n kiertotalouskyselyssä (Huovinen, 2015) kiertotalouden toimenpiteitä ei eritelty vastaavalla tavalla, vaan kiertotaloustoimenpiteistä kysyttiin yritystoiminnan eri osa-alueilla. Toimenpiteitä oli tehty eniten suhteessa tuotantoon ja vähiten suhteessa liiketoiminnan suunnitteluun ja strategiatyöhön (Huovinen, 2015). Kyselyssä selvitettiin myös sitä, missä kiertotalouden ulottuvuuksissa yritykset näkivät liiketoimintamahdollisuuksia. Liiketoimintapotentiaalin suhteen energiaan ja jätteisiin liittyvät kiertotalouden toimenpiteet olivat yleisiä (41 % vastaajista). Lisäksi vähintään neljännes vastaajista näki liiketoimintamahdollisuuksia tuotteiden kierrätyksessä, korjaamisessa ja uudelleenvalmistuksessa, vuokrauksessa ja leasing-palveluissa sekä digitaalisuuden hyödyntämisessä (Huovinen, 2015).

Jätteisiin ja energiaan liittyvät kiertotaloustoimenpiteet korostuivat myös Euroopan komission yritys-kyselyssä vuodelta 2016, jossa 59 % vastanneista suomalaisten pienten ja keskisuurten yritysten edustajista kertoi vähentäneensä jätteiden tuotantoa tai haitallisuutta kierrätyksen, uudelleenkäytön tai toisen yrityksen käyttöön myynnin kautta (Euroopan komissio, 2016). Lisäksi 48 % vastaajista oli vähentänyt energiankulutusta ja 27 % käyttänyt uusiutuvaa energiaa (Euroopan komissio, 2016). Komission kyselyssä 25 % vastaajista kertoi yrityksensä tuotteiden tai palvelujen olevan suunniteltu kiertotalouden periaatteiden mukaisesti, materiaalien käyttöä minimoiden ja kierrätettyjen materiaalien hyödyntämistä vahvistaen (Euroopan komissio, 2016). Tässä yritysten kiertotalousbarometrissä vastaavasti 27 % vastaajista kertoi, että yritys oli suunnitellut tuotteensa tai palvelunsa kiertotalouden mukaisesti. Osuus oli samankaltainen kuin tässä tutkimuksessa, mutta kyselyt eivät ole toteutuksen ja kysymystenasettelun erojen vuoksi täysin vertailukelpoisia.

Jätteisiin ja energiaan liittyvät kiertotalousteot nousivat esille myös Euroopan komission pienille ja keskisuurille yrityksille suuntaamissa resurssitehokkuuden ja vihreiden markkinoiden kyselyissä (Euroopan komissio, 2021; Euroopan komissio, 2017). Komission vuoden 2017 kyselyn tuloksissa korostuivat erityisesti jätemäärien minimoiminen (55 %), materiaalien säästäminen (54 %) ja energian säästäminen (51 %) (Euroopan komissio, 2017). Vuoden 2021 Eurobarometriin mennessä suomalaisten

Kuva 13 (edellinen sivu). Yritysten toteuttamat kiertotaloustoimenpiteet

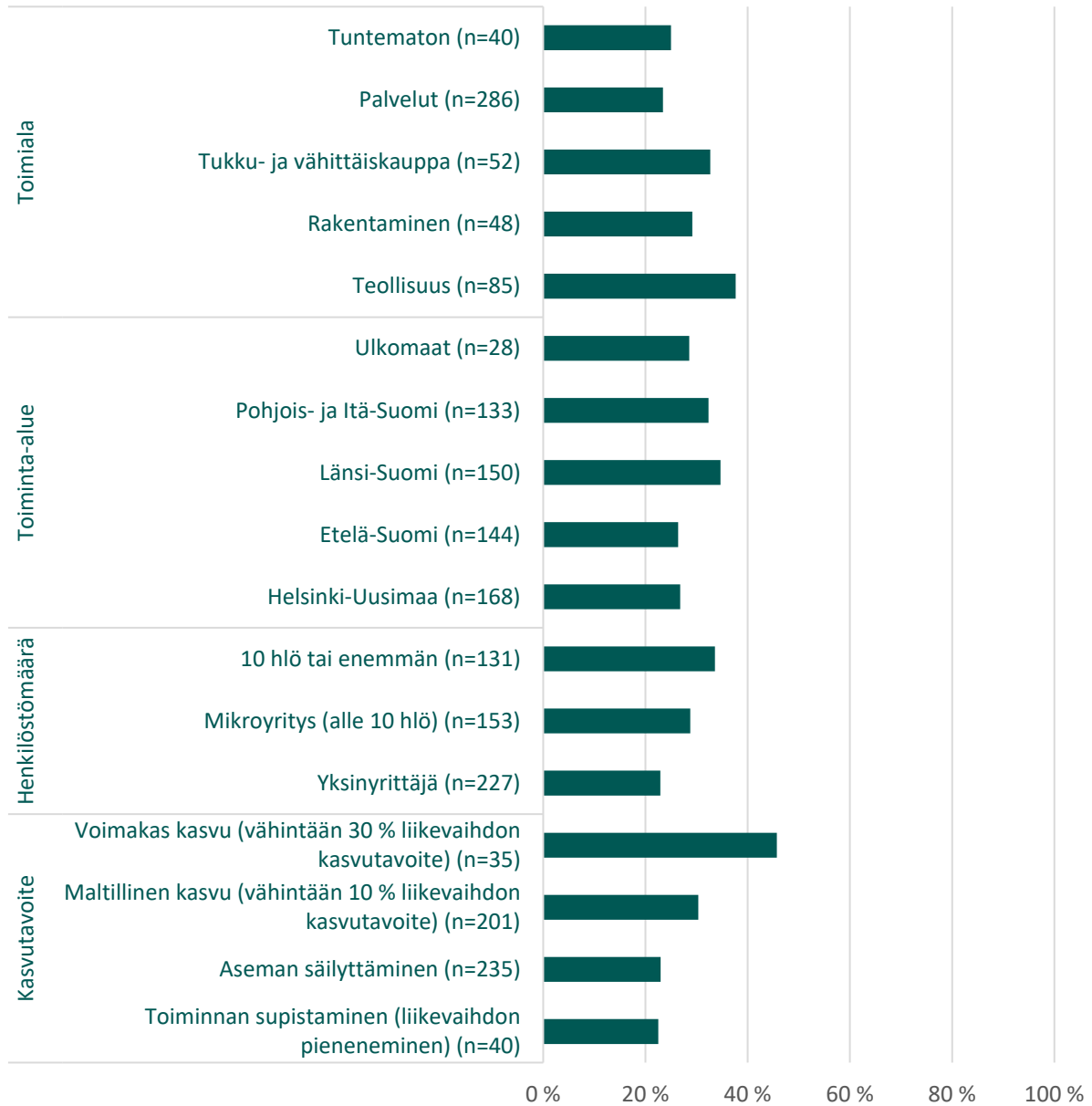
yritysten osuus resurssitehokkuustoimissa oli yhä kasvanut vuoden 2017 kyselyyn verrattuna, mutta suosituimmat toimenpiteet pysyivät samoina: 61 % vastaajista minimoi jätemääriä, 60 % säästi energiaa ja 58 % säästi materiaaleja (Euroopan komissio, 2021). Tässä yritysten kiertotalousbarometrissä samoihin toimenpiteisiin ryhtyneiden yritysten osuudet olivat selvästi pienempiä, mutta myös kyselyjen rajaukset ja toteutustavat erosivat toisistaan.

Edellä nähdystä kiertotalouteen liittyvistä toimenpiteistä valittiin yksi yritysten kiertotaloussiirtymän kannalta keskeinen kysymys, johon eri toimialoilla toimivat yritykset olivat todennäköisesti pystyneet vastaamaan: ”Tuotteemme tai palvelumme on suunniteltu kiertotalouden periaatteiden mukaisesti”. Vertailun mukaan kasvutavoitteiltaan eroavien yritysten vastausten välillä oli vaihtelua. Voimakkaaseen kasvuun tähtäävät yritykset vastasivat muita yrityksiä useammin suunnitelleensa tuotensa tai palvelunsa kiertotalouden periaatteiden mukaisesti. Sen sijaan toiminnan supistamiseen tai aseman säilyttämiseen tähtäävillä yrityksillä kiertotalouden mukainen suunnittelu oli harvinaisempaa (Kuva 14). Erot vastauksissa eri toimialoilla, alueilla tai eri kokoluokan yrityksissä henkilöstömäärän suhteen olivat kuitenkin kohtalaisen pieniä. Myös EK:n kiertotalouskyselyn (Huovinen, 2015) mukaan teollisuuden toimialan yritykset, suuret yritykset ja kasvuun tähtäävät yritykset olivat aktiivisimpia kiertotaloustoimenpiteiden tekijöinä.

Kiertotalouteen liittyvien kestävyysarviointien yleisyyttä selvitettiin kysymällä erikseen päästölaskennasta, materiaalikatselmuksista ja elinkaariarvioinneista. Vastausten mukaan suurin osa (69 %) yrityksistä ei ollut teettänyt yritykselleen tai yrityksensä tuotteille päästölaskentaa, materiaalikatselmusta tai muuta vastaavaa materiaalityön arviointia eikä elinkaariarviointia (Kuva 15). Yleisin vaihtoehtoista oli päästölaskenta, jota kertoi teettäneen 16 % vastanneista yritysten edustajista.

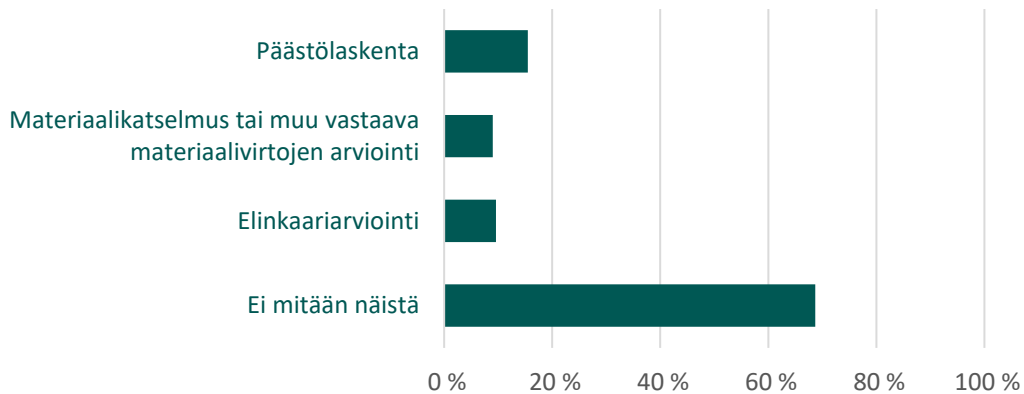
Yrityksiltä kysyttiin myös koulutuksen järjestämisestä kiertotalouden toimintatavoista, kuten jätteen synnyn ehkäisystä, kierrätyksestä, energian säästöstä tai kiertotalouden liiketoimintamallien tuntemuksesta. Suurin osa kyselyyn vastanneista (54 %) kertoi, ettei yrityksen henkilöstölle järjestetä koulutusta kiertotaloudesta (Kuva 16). Yksittäisiä koulutuksia oli pitänyt 16 % ja jatkuvaa koulutusta järjesti 12 % vastanneista yrityksistä. Koulutuksen järjestämistä oli suunnitellut 5 % vastanneista yrityksistä.

Tuotteemme tai palvelumme on suunniteltu kiertotalouden periaatteiden mukaisesti



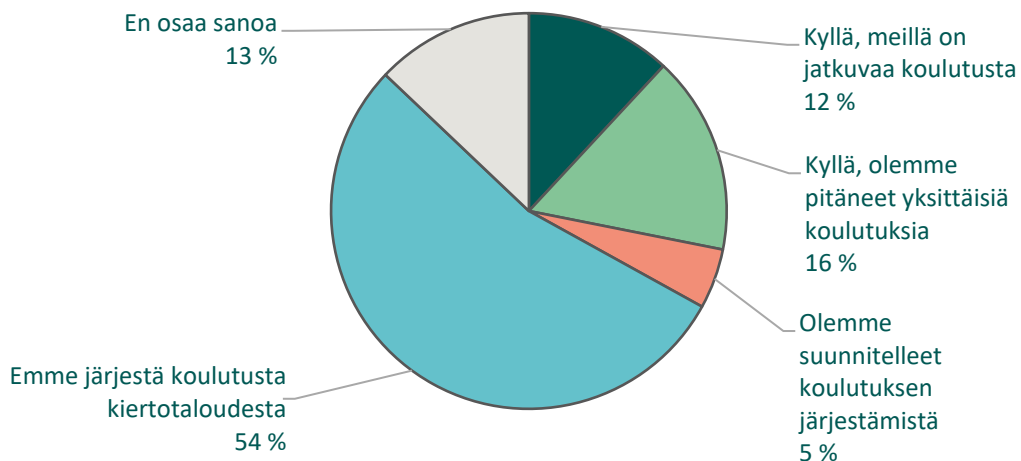
Kuva 14. Kiertotalouden mukaisen tuotteiden ja palvelujen suunnittelun yleisyyden vertailu yrityksissä toimialan, toiminta-alueen, henkilöstömäärän ja kasvutavoitteen mukaan

Onko yrityksellenne tai yrityksenne tuotteille tehty jokin seuraavista (n=511)



Kuva 15. Päästölaskennan, materiaalivirtojen arvioinnin ja elinkaariarvioinnin käytön yleisyys

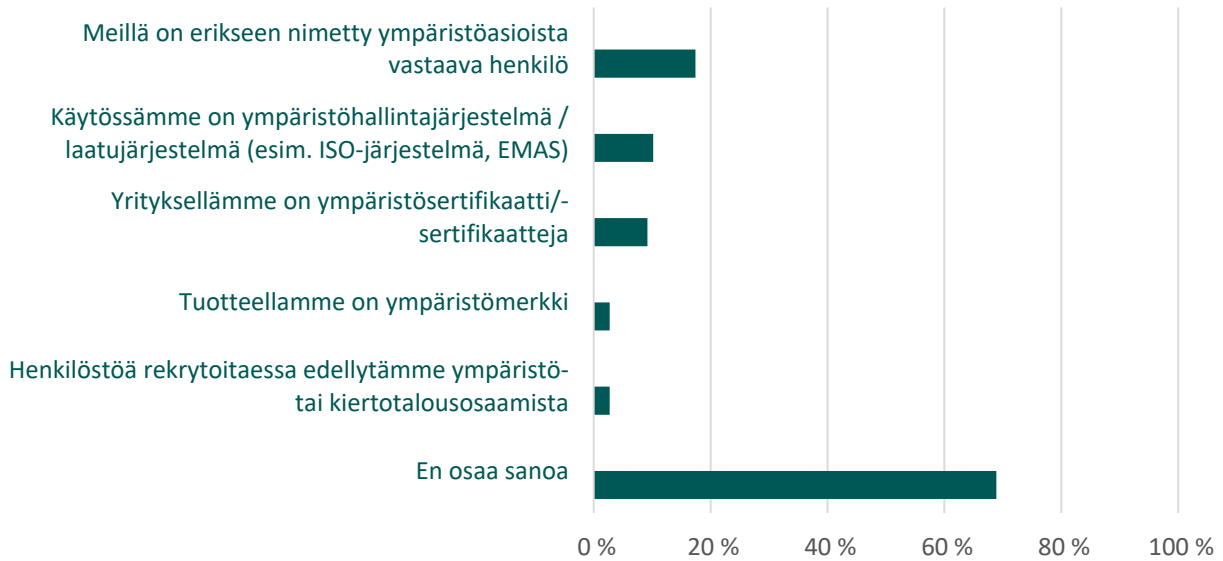
Koulutatteko henkilöstöänne kiertotalouteen liittyvistä toimintatavoista, esimerkiksi jätteensynnyn ehkäisystä, kierrätyksestä, energian säästöstä tai kiertotalouden liiketoimintamalleista? (n=511)



Kuva 16. Henkilöstön koulutus kiertotalouteen liittyvistä toimintatavoista

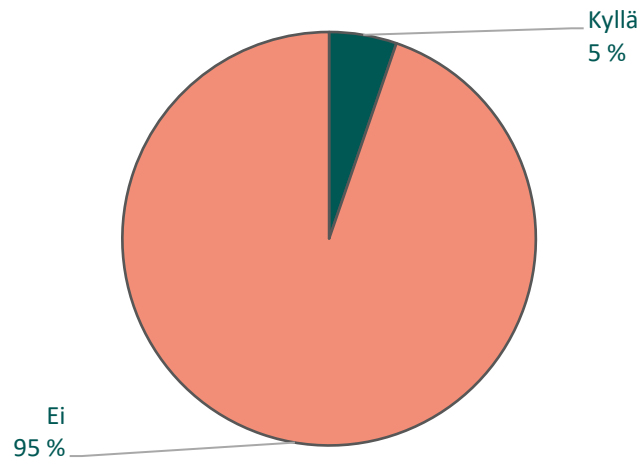
Yritysten kiertotalouteen liittyvästä johtamisesta kysyttiin yksityiskohtaisilla monivalintakysymyksillä ympäristövastuuhenkilöstä, rekrytoinnista, ympäristöhallintajärjestelmistä, sertifikaateista, ympäristömerkeistä ja resurssituottavuuden lisäämisestä. Vain pieni osa yrityksistä oli toteuttanut näitä toimenpiteitä (Kuva 17). Vastaajista 17 % kertoi yrityksessään olevan erikseen nimetty ympäristöasioista vastaava henkilö. On kuitenkin huomattava, että vastaajista suuri osa (44 %) oli yksinyrittäjiä, jolloin ympäristövastuuhenkilön nimeäminen ei liene mielekäästä. Monet vaihtoehdoista soveltuivat paremmin suuremmille yrityksille. Myös ympäristö- tai laatu-järjestelmiä oli käytössä kymmenyksellä ja ympäristösertifikaatteja yhdeksällä prosentilla vastaajista. Resurssituottavuuden kasvua kiertotalouden avulla oli saavuttanut 5 % vastaajista (Kuva 18). Vastaajat saivat valita vaihtoehdoista kaikki yritystään koskevat vaihtoehdot. Lisäksi viimeisenä vaihtoehtona oli ”En osaa sanoa”, jonka valitsi suurin osa, 69 %, vastaajista.

Mitkä seuraavista kiertotaloustoimista koskevat yritystänne? Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot (n=511)



Kuva 17. Yrityksen kiertotalousjohtamiseen liittyvät toimenpiteet

Olemme lisänneet resurssituottavuutta kiertotaloudella (n=511)

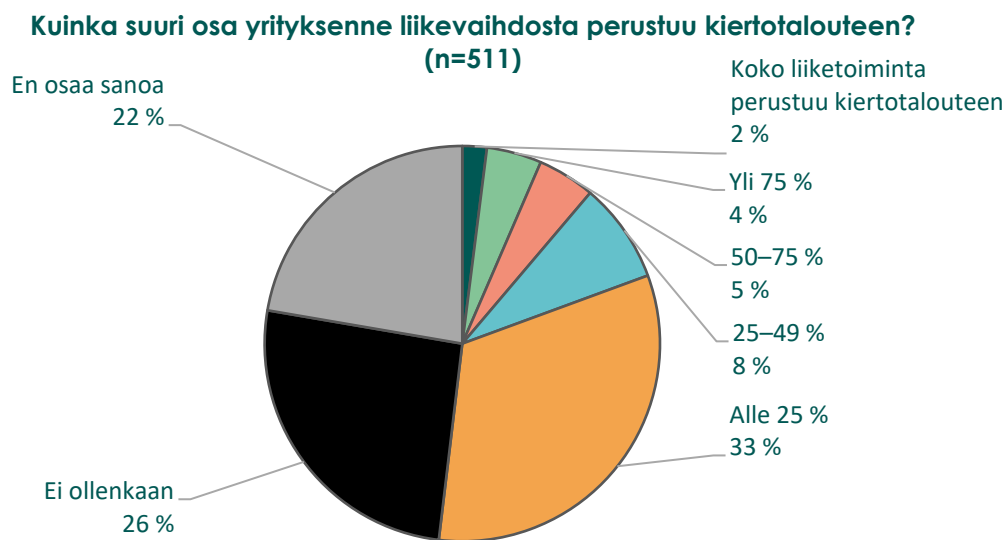


Kuva 18. Resurssituottavuuden kasvun saavuttaminen kiertotalouden avulla

2.5 Kiertotalouden osuus liikevaihdosta

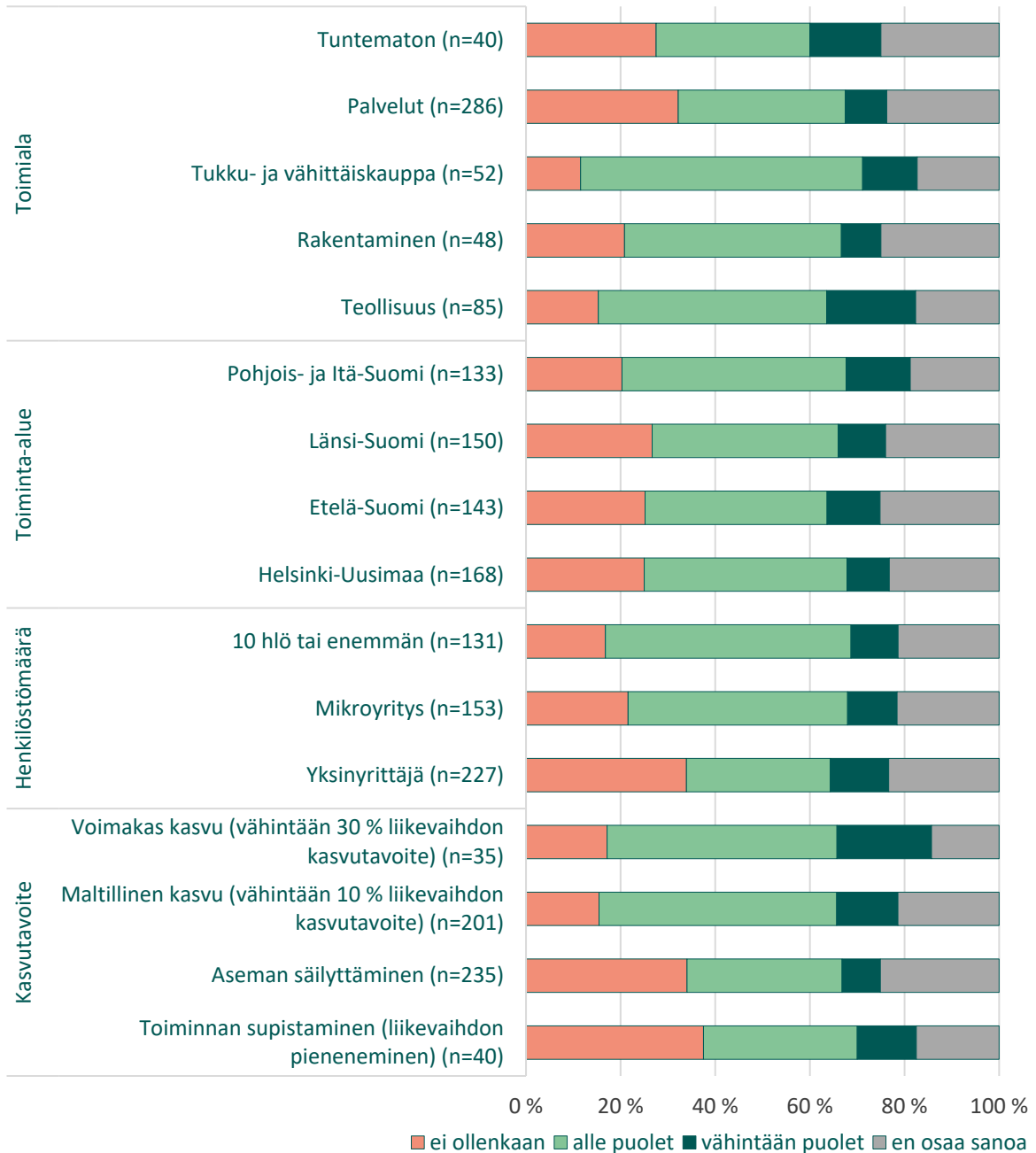
Kiertotalouteen kytkeytyvää liiketoimintaa selvitettiin pyytämällä vastaajia arvioimaan, kuinka suuri osuus heidän edustamansa yrityksen liikevaihdosta perustui kiertotalouteen. Vastaajista kolmanneksen mukaan heidän edustamansa yrityksen liikevaihdosta alle 25 % perustui kiertotalouteen (Kuva 19). Reilu neljännes (26 %) vastaajista arvioi, ettei yrityksensä liikevaihto perustunut lainkaan kiertotalouteen. Myös niiden vastaajien, jotka eivät osanneet arvioida vastausta, osuus oli kohtalaisen suuri, 22 %. Kiertotalouteen vähintään neljänneksellä liikevaihdostaan nojaavien yritysten osuus oli vastaajien joukossa 19 %, ja vain 2 % vastanneista yrityksistä koko liiketoiminta perustui kiertotalouteen.

Taustamuuttujia vertailemalla saatiin selville, että kiertotalousliikevaihdon yleisyydessä oli eroja toimialojen välillä (Kuva 20). Ei lainkaan kiertotalouteen perustuvia yrityksiä oli vastausten mukaan eniten palveluyritysten joukossa ja vähintään puolet liikevaihdostaan kiertotalouteen nojaavia yrityksiä oli eniten teollisuuden toimialalla. Yksinyrittäjien vastauksissa oli muita yleisempää, ettei yrityksen liike toiminta perustunut lainkaan kiertotalouteen.



Kuva 19. Vastausten jakauma yritysten edustajien arvioimasta kiertotalousliikevaihdon osuudesta yrityksen liiketoiminnassa

Kuinka suuri osa yrityksenne liikevaihdosta perustuu kiertotalouteen?



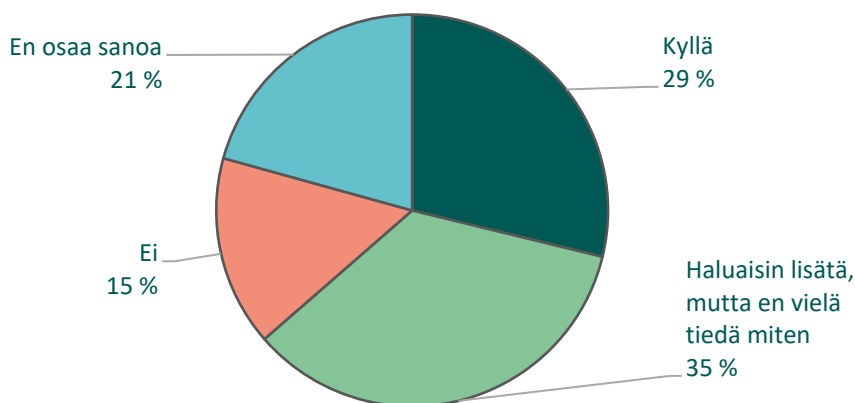
Kuva 20. Kiertotalouteen liittyvän liiketoiminnan osuus liikevaihdosta vertailtuna yritysten toimialan, toiminta-alueen, henkilöstömäärän ja kasvutavoitteen mukaan

2.6 Yritysten tulevaisuuden suunnitelmat

Yritysten tulevaisuuden suunnitelmia kiertotalouden suhteen tiedusteltiin kysymällä aikoivatko vastaajien edustamat yritykset lisätä kiertotalouden osuutta liiketoiminnassaan seuraavan viiden vuoden aikana. Esi-merkeiksi kiertotalouden osuuden lisäämisestä annettiin toiminnan tehostaminen kiertotalouden avulla, useampien kiertotalouden mukaisten tuotteiden tai palveluiden tarjoaminen, investointi kiertotalouden kehittämiseen tai muut vastaavat toimet. Tulosten mukaan 29 % vastaajien yrityksistä aikoi lisätä

kiertotalouden osuutta liiketoiminnassaan seuraavan viiden vuoden aikana (Kuva 21). Suurempi osuus vastaajista (35 %) haluaisi lisätä kiertotalouden osuutta, mutta ei vielä tiennyt miten. Kiertotalouden osuutta liiketoiminnassaan ei puolestaan aikonut lisätä seuraavan viiden vuoden aikana 16 % vastaajista.

Aiotteko lisätä kiertotalouden osuutta yrityksenne liiketoiminnassa seuraavan 5 vuoden aikana? (n=511)



Kuva 21. Yritysten suunnitelmat kiertotalousliiketoiminnan lisäämisen suhteen seuraavien viiden vuoden aikana

Erilaisten yritysten tulevaisuuden suunnitelmia kiertotalousliiketoiminnan suhteen tarkasteltiin tarkemmin taustamuuttujia vertailemalla. Tulevaisuuden suunnitelmat vaihtelivat odotetusti yritysten kasvutavoitteiden mukaan. Kiertotalouteen liittyvän liiketoiminnan osuuden kasvattamista suunnittelevien osuus oli suurin kasvua tavoittelevissa yrityksissä ja kiertotalousliiketoiminnan lisäämiseen negatiivisesti suhtautuvien osuus vastaavasti suurin toimintaansa supistavissa yrityksissä (Kuva 22). Voimakasta kasvua tavoittelevista yrityksistä 46 % aikoi lisätä kiertotalouden osuutta. Aikomus kiertotalouden osuuden lisäämiselle oli yleistä myös yksinyrittäjillä (40 % vastaajista). Eniten halua lisätä kiertotalouden osuutta, mutta puutetta tiedosta ilmeni vastaajista aseman säilyttämiseen tähtäävillä yrityksillä sekä palvelutoimialalla.

Aiotteko lisätä kiertotalouden osuutta yrityksenne liiketoiminnassa seuraavan 5 vuoden aikana?



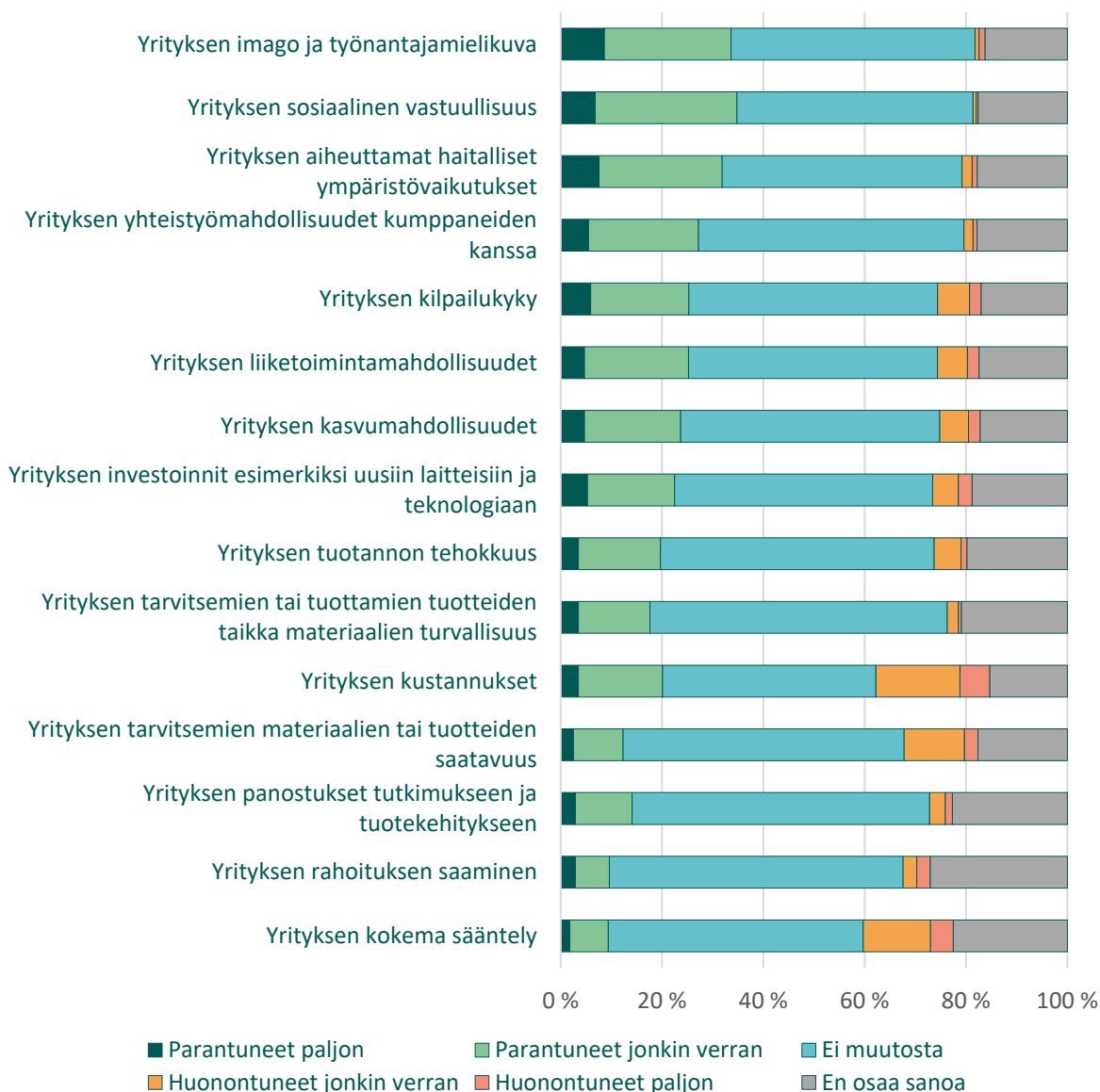
Kuva 22. Yritysten suunnitelmat kiertotalouden osuuden kasvattamiseksi yritystensä liiketoiminnassa vertailluna yritysten toimialan, toiminta-alueen, henkilöstömäärän ja kasvutavoitteen mukaan

2.7 Kiertotalouden vaikutukset ja tuen tarve

Yritysten edustajien kokemuksia kiertotalouden vaikutuksista yritystensä toimintaan selvitettiin kysymällä ovatko jotkin asiat yrityksen toimintaympäristössä parantuneet, huonontuneet tai pysyneet ennallaan kiertotalouden vaikutuksesta. Myös näkemyksiä kiertotaloussiirtymän tuen tarpeelle selvitettiin monivalintakysymyksellä.

Suurin osa vastaajista ei kokenut kiertotalouden parantaneen eikä heikentäneen yrityksen toimintaympäristöä (Kuva 23). Eniten myönteistä vaikutusta kiertotaloudella koettiin olleen yrityksen imagoon ja työnantajamielikuvaan, jonka 9 % vastaajista koki parantuneen paljon ja 25 % jonkin verran. Silti suurempi osa vastaajista, 48 %, koki, ettei kiertotaloudella ole ollut vaikutusta yrityksen imagoon ja työnantajamielikuvaan. Kustannuksissa tunnistettiin vaihtoehtoista eniten tilanteen huonontumista. Vastaajista 23 % koki kiertotalouden huonontaneen yrityksen kustannustilannetta joko paljon (6 %) tai jonkin verran (17 %).

Ovatko seuraavat asiat huonontuneet, parantuneet vai pysyneet ennallaan kiertotalouden vaikutuksesta? (n=511)



Kuva 23. Vastaajien kokemat kiertotalouden vaikutukset

Euroopan komission pienille ja keskisuurille yrityksille vuonna 2021 tekemän Eurobarometrin mukaan 35 % vastanneista suomalaisista, resurssitehokkuuteen pyrkivistä yrityksistä koki resurssitehokkuustoimenpiteiden pienentäneen tuotantokustannuksia hieman. Vastaavasti 37 % koki, etteivät kustannukset ole muuttuneet, 16 % arvioi kustannusten kasvaneen hieman, 5 % kasvaneen huomattavasti ja 3 % taas arvioi kustannusten pienentyneen huomattavasti (Euroopan komissio, 2021). Aiempaan, vuonna 2017 toteutettuun vastaavaan kyselyyn verrattuna tilannetta muuttumattomana pitäneiden yritysten

osuus oli kasvanut selvästi (vuonna 2017: 27 %) (Euroopan komissio, 2017). Muissa vaihtoehdoissa muutos oli 1–2 prosenttiyksikköä.

Yritysten näkemyksiä kiertotaloussiirtymän tuen tarpeista selvitettiin monivalintakysymyksen avulla. Vastaajat saivat valita vaihtoehtoina annetuista tukimuodoista kaikki sopiviksi kokemansa. Lisäksi vaihtoehtoina olivat ”jokin muu” ja ”en osaa sanoa”. Vaihtoehtoina annetut tukimuodot vaihtelivat taloudellisista kannusteista ja tuista koulutukseen, vapaaehtoiseen sopimiseen ja viennin edistämiseen.

Suosituin tukimuoto vastaajien mukaan olivat muut taloudelliset kannusteet, joiden käyttämistä kannatti 35 % vastaajista (Kuva 24). Silti suurin osa (65 %) vastaajista ei kokenut taloudelliselle tuelle tarvetta. Kiertotalouteen liittyvää ohjeistusta ja koulutusta kannatti 20 % vastaajista. Tutkimuksen, kehityksen ja innovoinnin tukemista sekä sääntelyyn liittyvien haasteiden ratkaisua kannatti vastaavasti 18 % vastaajista. Vähiten kannatusta (7 % vastaajista) sai viennin edistäminen.

Vastaajat saivat halutessaan jättää lisätietoja tai -huomioita avoimeen tekstikenttään. Avoimia vastauksia saatiin 17 kappaletta. Suurin osa (88 %) avoimista vastauksista kannatti tukea tai toimenpiteitä jossakin muodossa. Loput 12 % (kaksi vastaajaa) ei kannattanut minkäänlaisia tukitoimia. Noin kolmanneksessa avoimista vastauksista kannatettiin erilaisia taloudellisia ohjauskeinoja. Samankaltaisia tuloksia nousi esille myös EK:n vuoden 2015 tutkimuksen avoimista vastauksista (Huovinen, 2015).

Miten yritystänne pitäisi tukea, jotta kiertotalouden mukaiset ajatukset tulisivat entistä enemmän otettua huomioon toiminnassanne? (n=511)



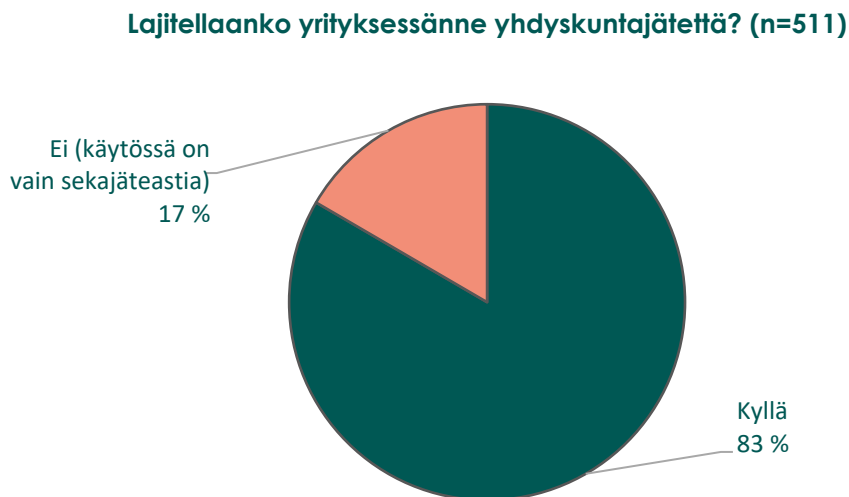
Kuva 24. Yritysten edustajien kannatus kiertotaloussiirtymän tukemiselle

2.8 Yhdyskuntajätteen lajittelu

Jätteen kierrättäminen on kiertotalouden periaatteiden näkökulmasta viimesijaista esimerkiksi tuotteiden käyttöä pidetään ja jätteen syntyä ehkäisyä verrattuna. Tässä kiertotalousbarometrissä päätettiin kuitenkin kysyä erikseen yritysten yhdyskuntajätteen lajittelusta, sillä vastikään uudistunut jätelainsäädäntö asetti myös yritysten yhdyskuntajätteille erilliskeräysvelvoitteita.

Yhdyskuntajätteillä tarkoitetaan asumisessa syntyviä jätteitä ja niitä laadultaan vastaavia jätteitä hallinto-, palvelu- ja elinkeinotoiminnassa. Tässä ei siis tarkoiteta esimerkiksi teollisessa tuotannossa syntyviä jätevirtoja. Jätteiden lajittelua selvitettiin kysymällä yleisesti yhdyskuntajätteiden lajittelusta sekä lisäksi mahdollisista haasteista jätteiden lajittelussa.

Yhdyskuntajätteiden lajittelu oli yleistä suomalaisissa yrityksissä. Vastaajista 83 % kertoi yrityksensä lajiteltavan yhdyskuntajätettä, kun taas 17 % yrityksistä oli käytössä vain sekajäteastia (Kuva 25).



Kuva 25. Yhdyskuntajätteiden lajittelun yleisyys

Yhdyskuntajätteen lajitteluaktiivisuutta tarkasteltiin vertailemalla yritysten toiminta-alueita, henkilöstömääriä ja toimialoja. Yhdyskuntajätteen lajittelu oli lähes yhtä yleistä erityyppisissä yrityksissä (Kuva 26).

Yritysten kohtaamia mahdollisia haasteita yhdyskuntajätteen lajittelussa kartoitettiin monivalintakysymyksen avulla. Vastaajat saivat valita listasta tekijöitä, jotka olivat aiheuttaneet haasteita lajittelulle heidän yrityksessään. Vaihtoehtoista sai valita niin monta kuin vastaaja koki tarpeelliseksi, mutta vähintään yksi oli valittava. Vaihtoehtoina oli mahdollisten haasteiden lisäksi ”muu, mikä?”. Vastaajat saivat halutessaan antaa lisätietoja avoimeen tekstikenttään.

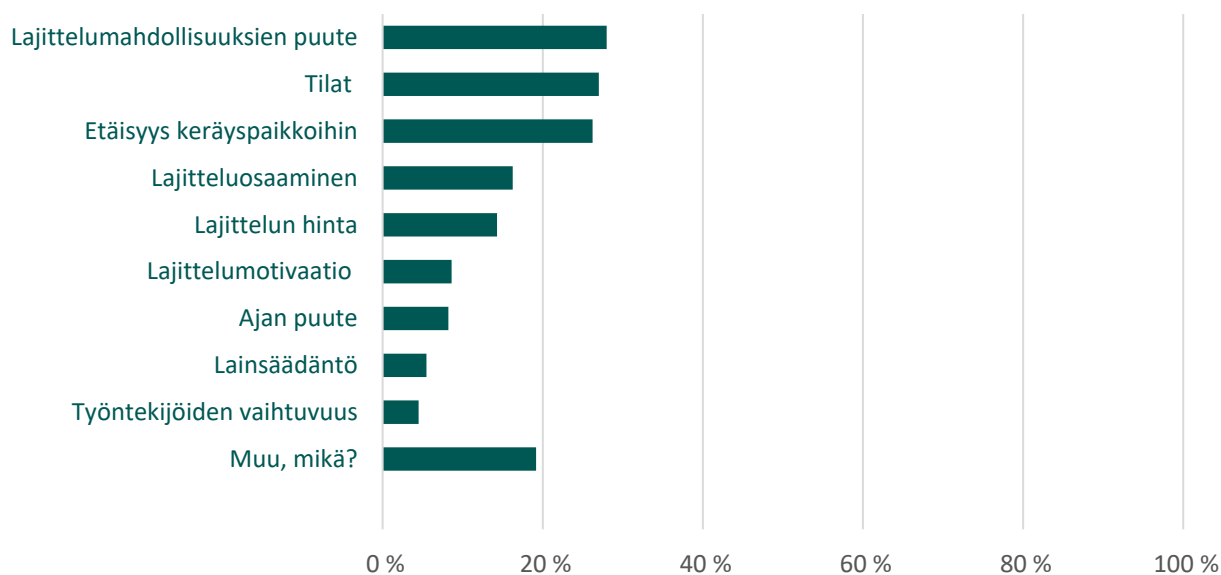
Tyypillisimpänä haasteena yritysten yhdyskuntajätteiden lajittelulle olivat vastausten mukaan lajittelumahdollisuuksien puute (28 % vastanneista), tilat (27 %) ja etäisyys erilliskeräyspaikkoihin (26 %) (Kuva 27). Yksikään vaihtoehtoista ei kerännyt yli kolmannesta vastaajista taakseen. Esimerkiksi työntekijöiden vaihtuvuus, lainsäädäntö, ajan puute tai motivaatio lajitteluun olivat vähiten yleisiä haasteita vastaajien keskuudessa. Lähes viidennes vastaajista valitsi vaihtoehdon ”Muu, mikä?”. Suuri osa näistä vastaajista tarkensi vastaustaan avoimeen tekstikenttään kertoen, ettei ole kohdannut haasteita jätteiden lajittelussa.

Lajitellaanko yrityksessänne yhdyskuntajätettä?



Kuva 26. Yhdyskuntajätteen lajittelun yleisyys vertailtuna yritysten toimialan, henkilöstömäärän ja toiminta-alueen mukaan

Ovatko jotkin seuraavista seikoista tuoneet haasteita jätteen lajittelulle yrityksessänne? (n=511)



Kuva 27. Jätteen lajittelun haasteet yrityksissä

2.9 Johtopäätökset yritysten kiertotalousbarometristä

Yritysbarometrin tavoitteena oli selvittää kiertotalouden tuntemusta ja sen merkitystä suomalaisille yrityksille, yritysten liiketoiminnan kytkeytymistä kiertotalouteen sekä yritysten tulevaisuuden näkemyksiä kiertotalouden mahdollisuuksista ja siihen liittyvästä sääntelystä. Barometrissä mitattiin yritysten näkemyksiä ja toimia suhteessa erilaisiin kiertotalouden osa-alueisiin ja liiketoimintamalleihin.

Barometrin tulokset kertovat, että yrityksissä oli ymmärrystä kiertotaloudesta ja kiinnostusta kiertotalouden vahvistamiseen yrityksen toiminnassa. Vastaukset kertovat myös osaamisvajeesta: monet yritykset kaipasivat tietoa konkreettisista keinoista vahvistaa yrityksen kiertotalousliiketoimintaa. Eri toimialoilla toimivien yritysten kiertotaloussiirtymän mittaaminen ja määrittely oli kuitenkin haastavaa ja esimerkiksi kiertotalouteen kytkeytyvän liikevaihdon arviointi epävarmaa.

Kiertotalous oli terminä varsin laajasti tunnettu suomalaisessa yritys kentässä. Suurin osa vastaajista tunsikin kiertotalouden ainakin yleisellä tasolla ja piti kiertotaloutta vähintään melko tärkeänä yrityksensä arvojen kannalta. Kyselyn vastaajista 91 % arvioi, että kiertotalouden termi oli vähintään jonkin verran tuttu. Tulokset antavat viitteitä siitä, että termistä on tullut yhä tunnetumpi viime vuosien aikana suomalaisten yritysten keskuudessa.

Yritysten arvioissa kiertotalouden keskiöön nousi myös kiertotalouden kannalta keskeisimpiä strategioita. Suurin osa (71 %) vastaajista arvioi kiertotalouden kannalta erittäin merkittäväksi tuotteiden suunnittelun kestäviksi, korjattaviksi ja kierrätettäviksi. Toisaalta eri kiertotaloustekoja arvioitaessa vain pieni osa, enimmillään 6 %, vastaajista ei pitänyt ehdotettuja kiertotalouden osa-alueita lainkaan tärkeinä kiertotalouden kannalta. Keskimäärin vähiten tärkeinä pidettiin tuotteiden korvaamista palveluilla ja jakamistaloutta, joita vain vastaavasti 13 % ja 24 % vastaajista piti erittäin tärkeinä.

Kiertotalous näkyi vastanneiden yritysten arvioissa. Suurin osa (67 %) vastaajista piti kiertotaloutta erittäin tai melko tärkeänä ja 19 % jonkin verran merkittävänä yrityksen arvoille. Kuitenkin vain alle puolet yrityksistä oli oman arvionsa mukaan tehnyt kiertotalouden kannalta keskeisiä konkreettisia tekoja ja noin reilulla kymmenyksellä yrityksistä liikevaihdosta vähintään puolet kytkeytyi kiertotalouteen. Yhdyskuntajätteen lajittelu sen sijaan oli vastaajien keskuudessa yleistä: 83 % vastaajien yrityksistä lajiteltiin.

Toisaalta on huomionarvoista, että monet kysymyksessä listatuista kiertotalousteoista eivät sovi kielteyypisille yrityksille. Vastaajia pyrittiin saamaan pohtimaan asiaa tarkemmin, minkä vuoksi vaihtoehtoisissa ei ollut vaihtoehtoa ”ei mikään edellä mainituista”, vaan ”jokin muu” ja vastausta sai halutesaan täydentää vapaaseen tekstikenttään. Avoimissa vastauksissa nousi esille, että erityisesti pieniä ja palveluyrityksiä edustavien vastaajien oli ollut vaikeaa vastata kysymykseen.

Vain pieni osa yrityksistä (2 % vastaajista) nojasi liiketoiminnassaan yksinomaan kiertotalouteen. Kolme neljännestä vastaajista ei osannut arvioida kiertotalouden osuutta tai arvioi, että osuus oli joko alle 25 % tai ei ollenkaan. Näin ollen kysely oli todennäköisesti tavoittanut kaikenlaisia suomalaisia yrityksiä – ei pelkästään kiertotaloudesta jo ennestään kiinnostuneita vastaajia. Monien vastaajien oli vaikeaa arvioida, minkä suuruinen osa liikevaihdosta kytkeytyi kiertotalouteen. Erityisen haastavaksi arvioinnin kokivat avointen vastausten perusteella pieniä ja palveluja tarjoavia yrityksiä edustaneet vastaajat.

Yrityksissä oli kuitenkin intoa kiertotaloussiirtymään. Vastaajista 29 % kertoi aikovansa lisätä kiertotalouden osuutta yrityksensä liiketoiminnassa seuraavan viiden vuoden aikana. Vielä suurempi joukko (35 %) vastaajista haluaisi lisätä kiertotalousliiketoimintaa, mutta ei tiennyt, miten se tapahtuisi. Odotetusti erityisesti kasvuun tähtäävät yritykset halusivat lisätä kiertotaloutta liiketoiminnassaan. Vaikka kyselyn vastaajien joukossa saattoi olla keskimääräistä enemmän kiertotalouteen positiivisesti

suhtautuvia vastaajia, on kiinnostavaa, että yli kolmannes vastaajista oli halukkaita siirtymään kiertotaloudenmukaisempaan toimintaan, mutta siirtymää rajoittaa tiedon puute. Kuinka nämä yritykset löytäisivät kiertotaloustiedon äärelle ja palveleeko olemassa oleva tieto näiden yritysten tarpeita?

Kiertotaloussiirtymän vaikutuksia ei pidetty kovin voimakkaina. Erityisesti kustannuksissa, sääntelyssä sekä tuotteiden ja materiaalien saatavuudessa useimmat vastaajat kokivat negatiivisia kuin positiivisia vaikutuksia. Suurimmassa osassa vaikutusluokista, positiivisia vaikutuksia kokeneita vastaajia esimerkiksi imagon, sosiaalisen vastuullisuuden ja ympäristövaikutusten suhteen oli enemmän kuin negatiivisia. Suurin osa vastaajista arvioi kuitenkin, ettei kiertotalouden myötä ollut muutosta nähtävissä tai ei osannut arvioida muutoksen suuntaa.

Yrityskyselyn toteutustavan vuoksi tulosten tulkinnessa on tiettyjä varauksia. Vastaajien joukossa korostuivat suuret yritykset ja lievemmin teollisuuden toimiala, mikä voi vaikuttaa tuloksiin. Erot vastauksissa eri toimialoilla toimivien ja erikokoisten yritysten välillä olivat kuitenkin pääosin pieniä. Kysely on kokonaisuudessaan voinut olla helpommin vastattavissa suurille yrityksille tai teollisuusyrityksille. Osassa kysymyksistä (esim. kysymykset ”Mitkä seuraavista kiertotalouteen liittyvistä toimista ovat osa yrityksenne liiketoimintaa?” ja ”Miten yritystänne pitäisi tukea”) vastausvaihtoehtojen joukkoon ei kyselyä suunniteltaessa otettu mukaan vaihtoehtoa ”ei mikään edellä mainituista”. Tämän toivottiin motivoivan vastaajia pohtimaan vaihtoehtoja tarkemmin. Valittavana oli sen sijaan vaihtoehdot ”jokin muu, mikä” ja/tai ”en osaa sanoa”, jonne nämä vastaukset avointen tekstivastausten perusteella kanavoituivat.

Yrityskyselyn otoksesta jätettiin ulkopuolelle toimialaluokka TOL 2008 A Maatalous, metsätalous ja kalatalous, jotta yrityskyselyn kohderyhmänä olisivat suomalaiset yritykset, eikä mukaan valikoituisi esimerkiksi yksityisiä metsänomistajia. Heidän vastauksensa vertautuisivat enemmän kansalaisiin kuin yrityksiin, joten heille yrityskyselyyn vastaaminen olisi haastavaa. Avointen vastausten perusteella havaittiin, että vastaajien joukossa oli kuitenkin syystä tai toisesta ollut yksittäisiä pienmetsänomistajia.

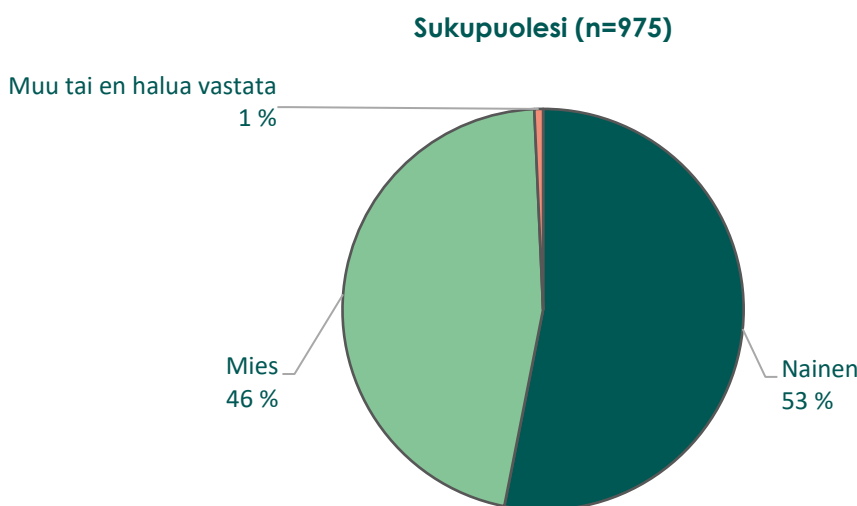
3 Kiertotalous suomalaisten arjessa

Kansalaisbarometrissa selvitettiin kansalaisten näkemyksiä ja konkreettisia kiertotalouteen liittyviä toimia. Tässä luvussa esitellään kansalaisbarometrin tulokset. Aluksi kerrotaan lyhyesti kyselyn vastaajien taustatiedot. Tämän jälkeen esitellään tulokset liittyen yleistä ympäristötietoutta ja kiertotalouden tuntemusta mittaaviin kysymyksiin. Seuraavat luvut käsittelevät kansalaisten näkemyksiä ja toimia suhteessa kiertotalouden eri osa-alueisiin. Raportissa käsitellään ensin tuotteiden hankintaan, jakamistalouteen ja uudelleenkäyttöön liittyviä arjen toimia ja asenteita, minkä jälkeen tarkastellaan käyttöiän pidentämistä, jätteiden lajittelua ja politiikkatoimiin liittyviä asenteita. Vastauksia verrataan taustamuuttujien kuten ikäryhmien, sukupuolen, asuinalueen ja koulutuksen osalta sekä joidenkin kysymysten kohdalla myös tulotason sekä asuntotyypin mukaan.

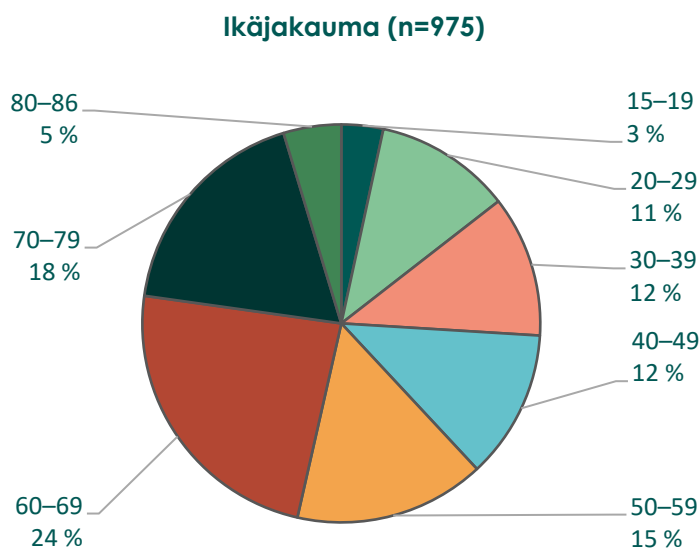
3.1 Kansalaisbarometrin vastaajat

Vastaajista naisia on 53 % ja miehiä 46 % ja lisäksi prosentti vastaajista valitsi vaihtoehdon muu tai en halua vastata (Kuva 28). Syntymävuosina annetut ikätiedot muutettiin tulosten käsittelyä varten ikäryhmiksi. Vastaajista suurin ikäryhmä, 24 %, oli 60–69-vuotiaita. 70–79-vuotiaita oli 18 % ja 50–59-vuotiaita 16 % vastaajista (Kuva 29). Kuten kyselyn toteutusta käsittelevässä luvussa todetaan, aineiston vastaajissa oli Suomen väestöjakaumaan verrattuna suhteellisesti enemmän erityisesti yli 65-vuotiaita vastaajia.

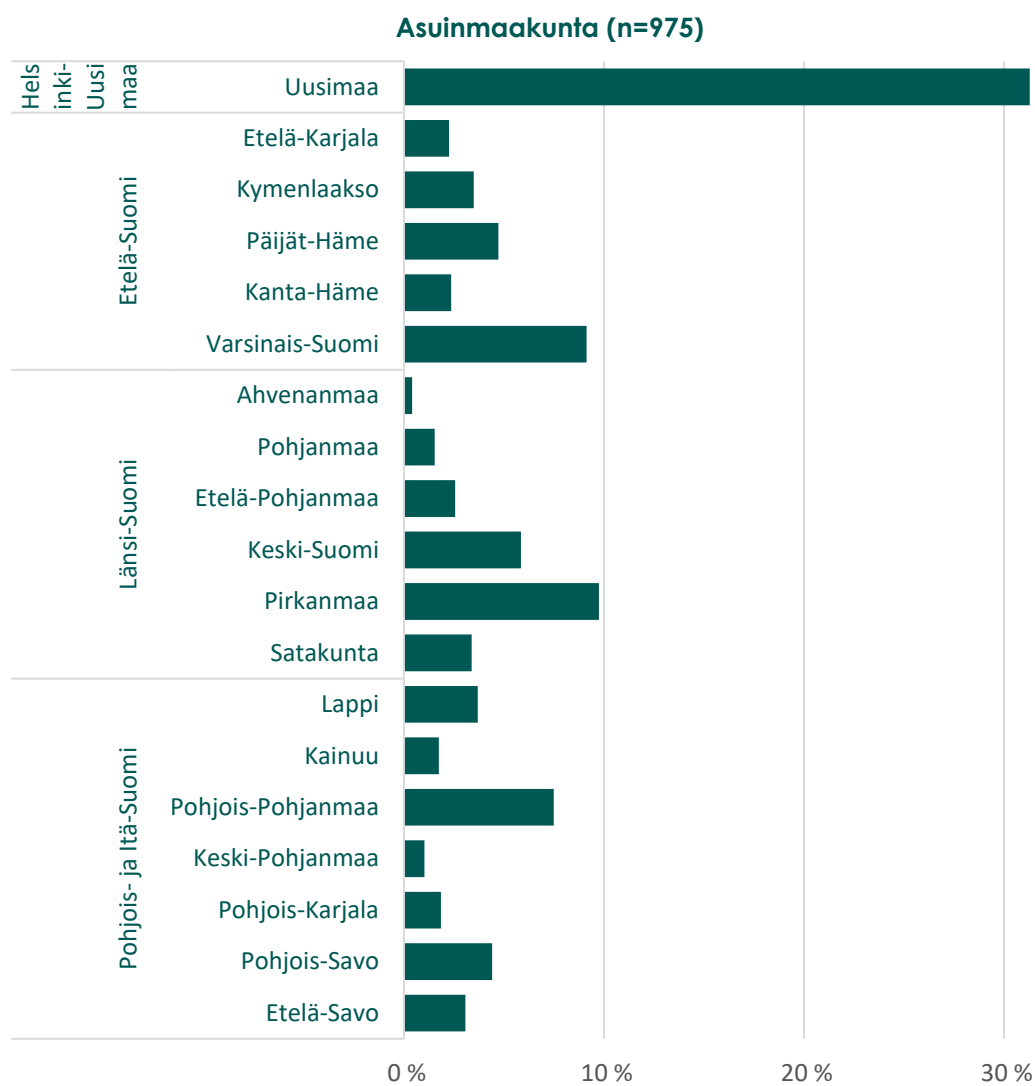
Kyselyyn vastasi asukkaita kaikista Suomen maakunnista. Vastaajista eniten, 31 % asui Uudellamaalla, 10 % Pirkanmaalla ja 9 % Varsinais-Suomessa (Kuva 30). Vähiten, 0,4 % vastaajista, asui Ahvenanmaalla. Maakunnat jaettiin myöhempiä tarkasteluja varten neljään suuralueeseen: Helsinki-Uusimaa, Etelä-Suomi, Länsi-Suomi ja Pohjois- ja Itä-Suomi. Eniten vastaajia (31 %) asui Helsinki-Uudenmaan alueella. Länsi-Suomen alueella asui 24 %, Pohjois- ja Itä-Suomen alueella 23 % ja Etelä-Suomen alueella 22 % vastaajista (Kuva 31).



Kuva 28. Vastaajien sukupuoli

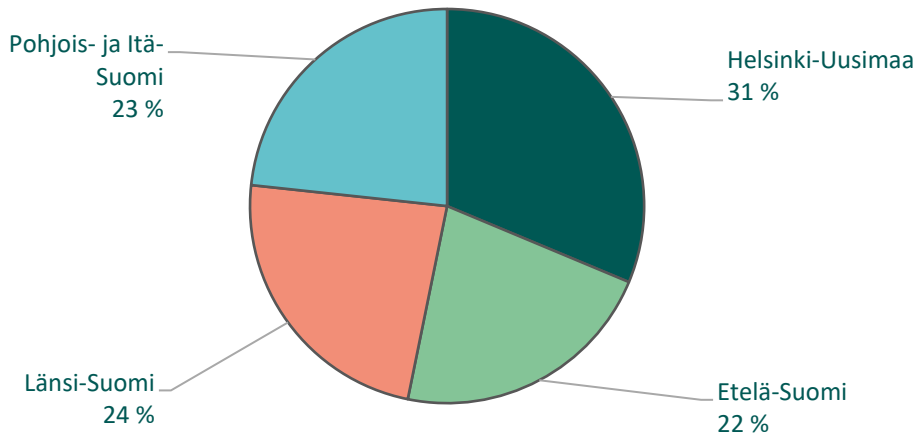


Kuva 29. Vastaajien ikäjakauma



Kuva 30. Vastaajien asuinmaakunta

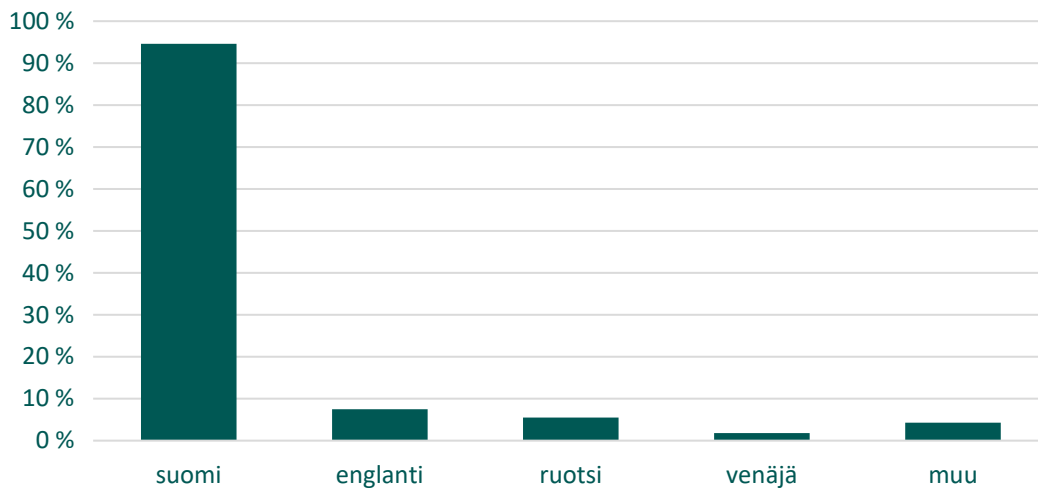
Suuralueet (n=975)



Kuva 31. Vastaajien jakautuminen suuralueille

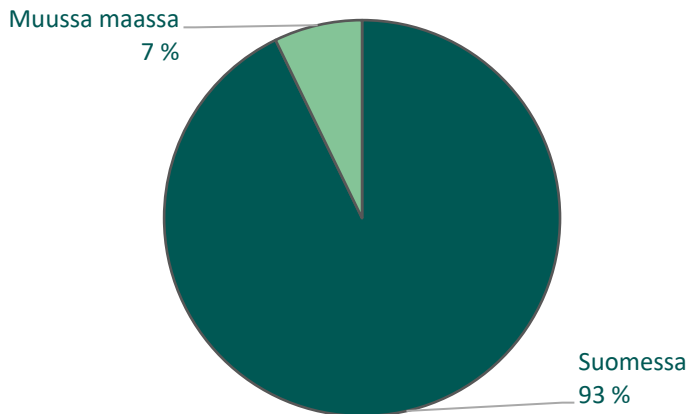
Noin 95 % vastaajien kotitalouksista puhuttiin suomea. Toiseksi yleisin kotona puhuttu kieli oli englanti (7 % kotitalouksista) ja kolmanneksi yleisin ruotsi (6 % kotitalouksista) (Kuva 32). Muita vastaajien kotitalouksissa puhuttuja kieliä olivat muun muassa venäjä, saksa, arabia, viro, kiina, espanja, ranska ja vietnam. Vastaajista enemmistö, 93 %, oli syntynyt Suomessa (Kuva 33). 92 % vastaajista kertoi molempien vanhempiensa syntyneen Suomessa, kun taas 7 % vastaajista kertoi, ettei kumpikaan vanhemmista ole syntynyt Suomessa. Vastaajia, joiden vanhemmista toinen oli syntynyt muualla kuin Suomessa, oli 1 %.

Mitä kieliä kotitaloudessasi puhutaan? (n=975)



Kuva 32. Vastaajien kotitaloudessa puhutut kielet (kysymyksessä pystyi valitsemaan monta kieltä)

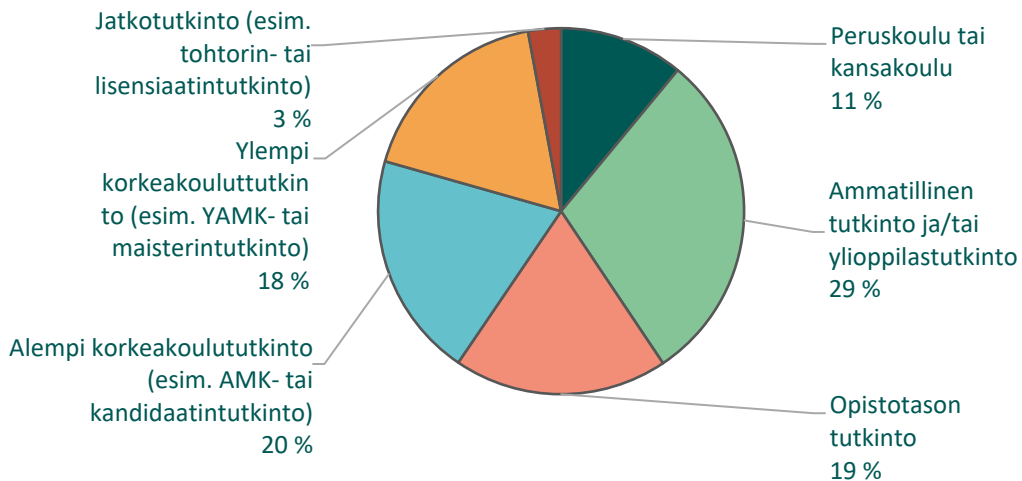
Missä maassa olet syntynyt? (n=975)



Kuva 33. Vastaajien syntymämaa

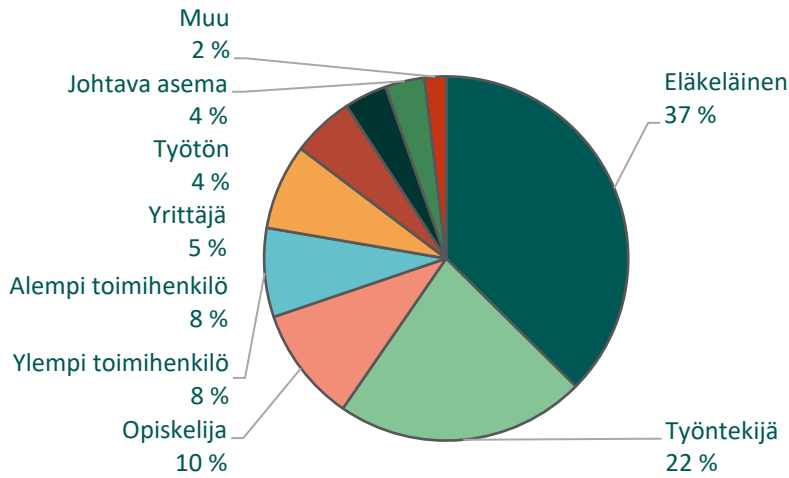
Kyselyyn vastanneista 30 % kertoi korkeimmaksi koulutukseksi ammatillisen tutkinnon ja/tai ylioppilastutkinnon (Kuva 34). Vastaajista 20 % korkein koulutus oli alempi korkeakoulututkinto, 19 % opistotason tutkinto ja 18 % ylempi korkeakoulututkinto. Jatkotutkinto on korkein tutkinto 3 % ja peruskoulu 11 % vastaajista. Vastaajista suurin osuus eli 37 % oli eläkeläisiä (Kuva 35). 22 % vastaajista on työntekijöitä ja 10 % opiskelijoita.

Mikä on korkein koulutuksesi? (n=975)



Kuva 34. Vastaajien koulutusaste korkeimman koulutuksen mukaan

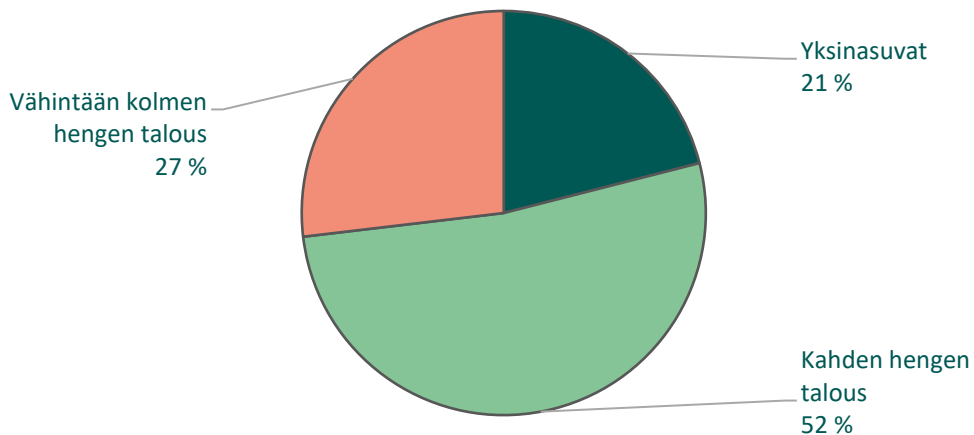
Mikä on tämänhetkinen ammattiasemasi? (n=975)



Kuva 35. Vastaajien ammattiasema

Kyselyssä vastaajia pyydettiin kertomaan kotitalouteensa kuuluvien aikuisten ja alle 18-vuotiaiden lukumäärät. Vastausten käsittelyvaiheessa kunkin kotitalouden henkilömäärät laskettiin yhteen ja niiden perusteella luokiteltiin kotitaloudet yhden, kahden ja kolmen tai useamman hengen kotitalouksiin. Näin saatiin selville, että yli puolet vastaajista asui kahden hengen taloudessa (Kuva 36). Yksinasuvia puolestaan oli 21 % ja kolmen tai useamman hengen taloudessa asuvia 27 % vastaajista.

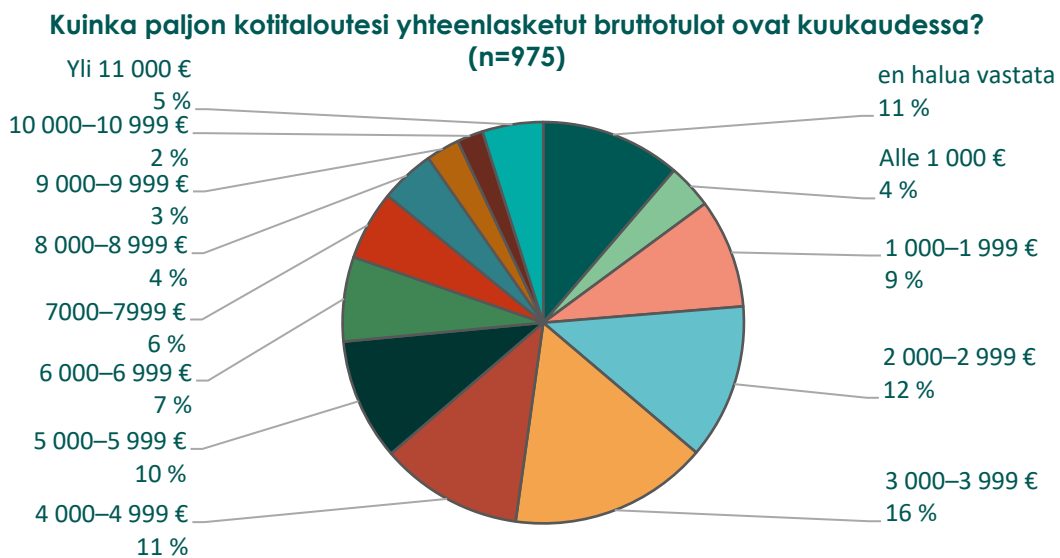
Kotitaloustyyppi (n=975)



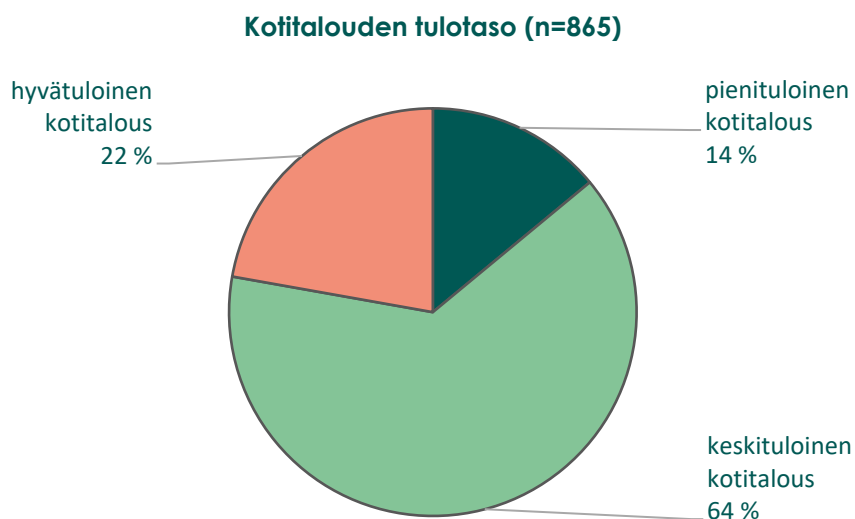
Kuva 36. Vastaajien kotitalouden koko

Vastaajista suurin osuus (16 %) kertoi kotitaloutensa yhteenlasketuiksi bruttotuloiksi kuukaudessa 3 000–3 999 euroa (Kuva 37). 13 % vastaajista kertoi kotitaloutensa bruttotulojen olevan 2 000–2 999 euroa, 12 % 4 000–4 999 euroa ja 9 % 1 000–1 900 euroa kuukaudessa. Yhteensä 36 % vastaajista kertoi kotitaloutensa bruttotuloiksi yli 5 000 euroa kuukaudessa. Alle 1 000 euron yhteenlasketut kotitalouden bruttotulot kuukaudessa oli 4 % vastaajista.

Bruttotulojen perusteella myöhempiä tarkasteluja varten luotiin uusi muuttuja, jossa kotitaloudet jaettiin karkeasti kolmeen tulotasoluokkaan: pienituloisiin (alle 1 999 €), keskituloisiin (2 000–6 999 €) ja hyvätuloisiin kotitalouksiin (yli 7 000 € kuukaudessa). Luokittelun tukena käytettiin Tilastokeskuksen tulonjakotilaston määritelmää pientuloisesta. Pientuloisuuden raja on 60 % koko väestön mediaanituloista, mikä tarkoitti noin 1 350 € vuodessa yhden hengen kotitalouksissa vuonna 2021. Vuonna 2021 pientuloisia kotitalouksia oli 13,2 % Suomen kotitalouksista (Tilastokeskus, 2022b). Tässä tutkimuksessa raja pientuloisille kotitalouksille asetettiin 2 000 euroon. Keski- ja hyvätuloisten kotitalouksien raja asetettiin 7 000 euroon. Uudesta luokittelusta jätettiin pois vastaukset ”en halua vastata”. Jäljelle jäävistä vastaajista 14 % luokiteltiin pienituloiseksi, 64 % keskituloiseksi ja 22 % hyvätuloiseksi (Kuva 38).



Kuva 37. Vastaajien kotitalouden yhteenlasketut bruttotulot

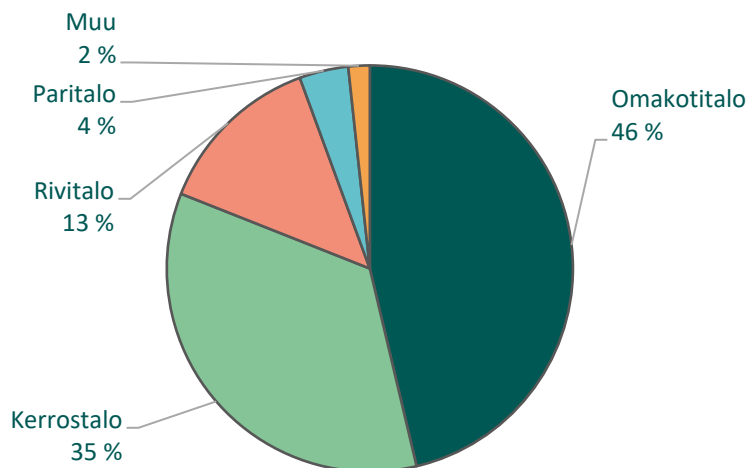


Kuva 38. Vastaajien kotitalouksien karkeat tulotasoluokat

Vastaajista 46 % asui omakotitalossa, 35 % kerrostalossa, 13 % rivitalossa ja 4 % paritalossa (Kuva 39). Rivitalojen osalta kysyttiin tarkemmin rivitalon kokoluokkaa, sillä asukasmäärä vaikuttaa siihen,

millaisia jätteiden lajittelumahdollisuuksia taloyhtiössä on oltava tarjolla. Rivitalossa asuvista 131 vastaajasta yli 10 asukkaan rivitalossa asui 47 %, 5–10 asukkaan rivitalossa 41 % ja alle viiden asukkaan rivitalossa 12 %.

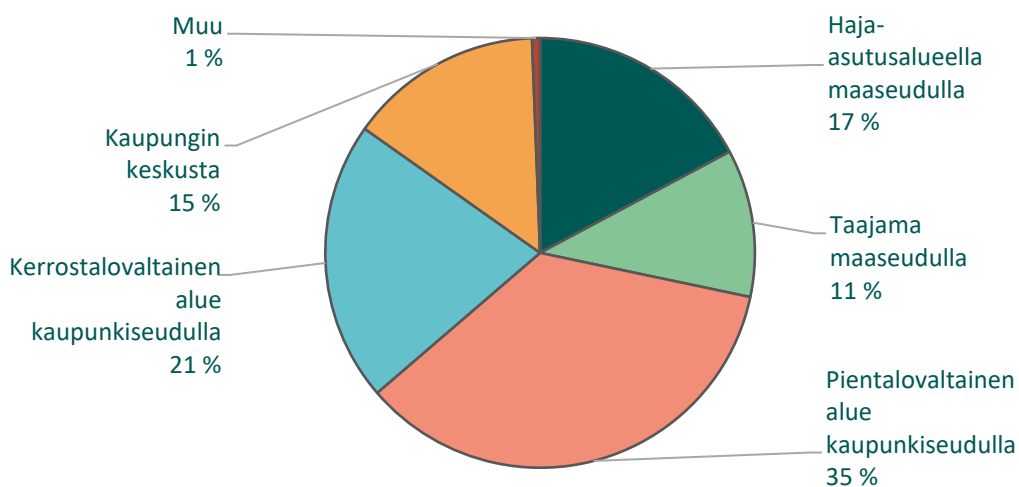
Minkä tyyppisessä rakennuksessa asut tällä hetkellä? (n=975)



Kuva 39. Vastaajan asuinrakennuksen tyyppi

Suurin osuus, 35 % vastaajista asui pientalovaltaisella alueella kaupunkiseudulla (Kuva 40). Kerrostalovaltaisella alueella kaupunkiseudulla asui 21 %, haja-asutusalueella maaseudulla 17 %, kaupungin keskustassa 15 % ja taajamassa maaseudulla 11 % kyselyn vastaajista. Osuudet vastaavat suomalaisten asumista. Vuonna 2022 suomalaisista noin neljännes asui maaseudulla ja kolmen neljännestä kaupunkiseuduilla (Tilastokeskus, 2023b).

Millaisessa asuinympäristössä asut tällä hetkellä? (n=975)

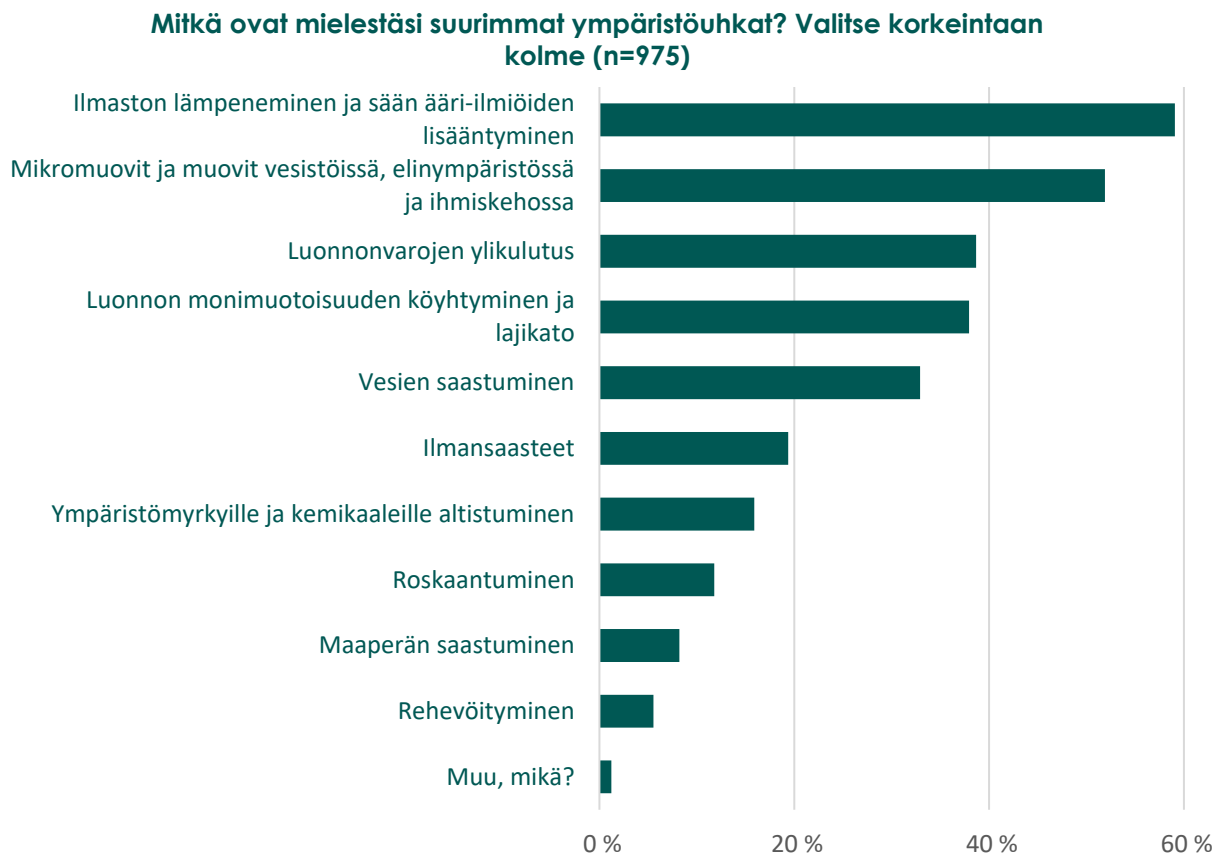


Kuva 40. Vastaajien asuinympäristön tyyppi

3.2 Yleinen ympäristötietoisuus ja kiertotalouden tuntemus

Barometrissä mitattiin vastaajien ympäristötietoisuutta kysymyksillä ympäristöuhista, yleisistä ympäristöön liittyvistä toimista, omasta ympäristötietoisuudesta sekä kiertotaloustermin tuttuudesta. Nämä kysymykset paitsi johdattelivat vastaajia teeman pariin, myös tuottivat tietoa vastaajien laajemmista ympäristöön liittyvistä näkemyksistä. Kysymysten muotoilussa hyödynnettiin aiempia vastaavia kyselyitä, mikä mahdollistaa barometrin tulosten suhteuttamisen aiempiin tutkimuksiin.

Kun kyselyn vastaajia pyydettiin valitsemaan listalta kolme mielestään suurinta ympäristöuhkaa, useimmiten valittiin ilmaston lämpeneminen ja sään ääri-ilmiöiden lisääntyminen (59 % vastaajista), mikro-muovit ja muovit vesistöissä, elinympäristöissä ja ihmiskehossa (52 % vastaajista), luonnonvarojen ylikulutus (39 % vastaajista), luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ja lajikato (38 % vastaajista) sekä vesien saastuminen (33 % vastaajista) (Kuva 41). Sen sijaan vähiten vastaajia huolestuttivat rehevöityminen ja maaperän saastuminen. Muina uhkina mainittiin esimerkiksi liikakansoitus ja avohakkuut.



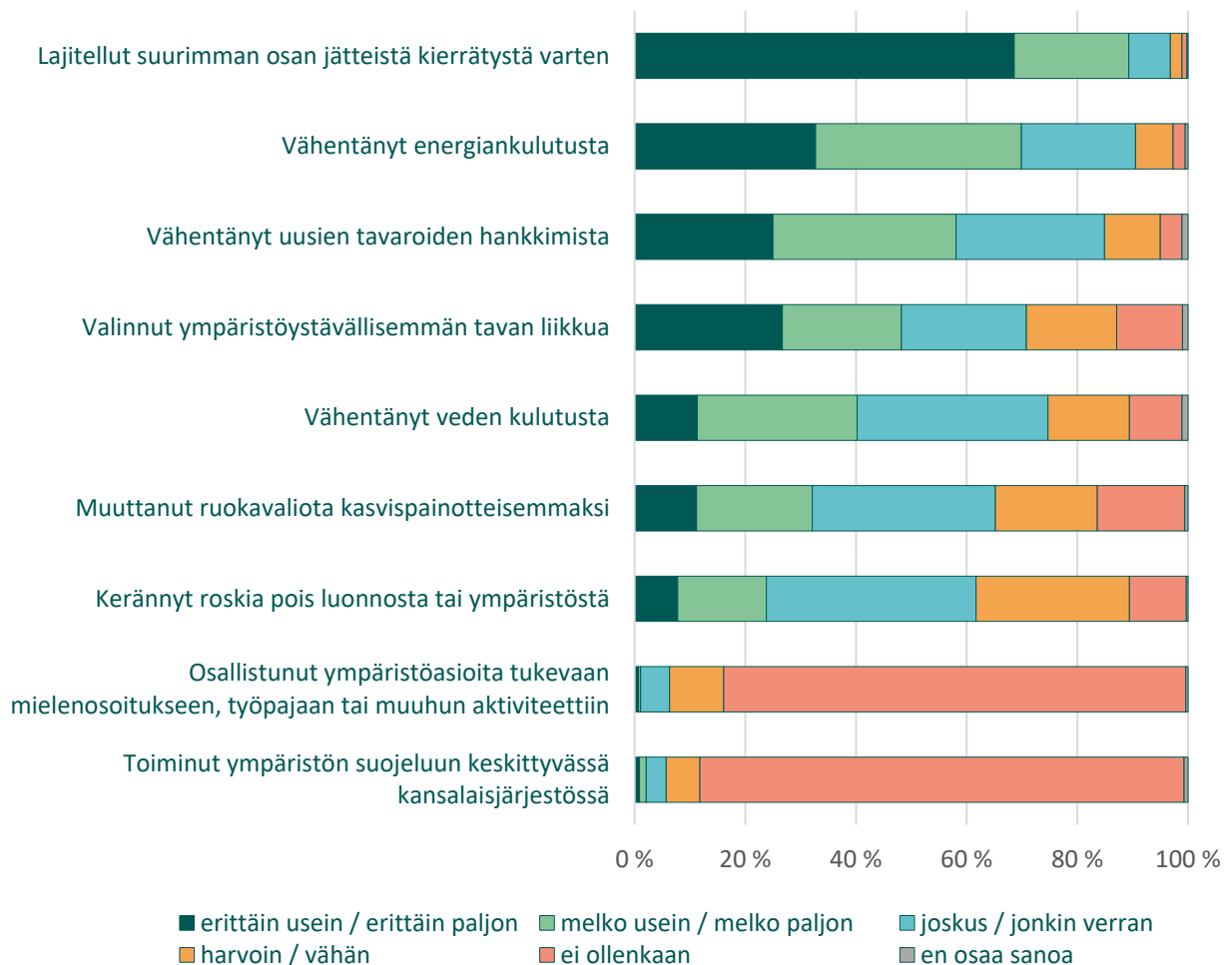
Kuva 41. Vastaajien mielestä suurimmat ympäristöuhkat

Vastaukset ovat samankaltaisia kuin aiemmissa ympäristöuhkia selvittäneissä kyselyissä. Esimerkiksi luontosuhdebarometrissä Suomen luonnon suurimpina uhkina koettiin saastuminen ja ympäristömyrkyt sekä ilmastonmuutos ja roskaantuminen (Ympäristöministeriö, 2022). Eurobarometrissä vastaajia huolestuttivat vastaavasti eniten ilmastonmuutos, merien saastuminen ja kasvavat jätemäärät (European Commission, 2019). Hieman poiketen aiemmista tutkimuksista roskaantumista piti yhtenä suurimmista uhista

vain noin 12 % vastaajista, kun aiemmissa kyselyissä roskaantumista on korostettu enemmän. Tämä voi johtua siitä, että nyt kysyttiin erikseen mikromuoveihin ja muoveihin liittyvää roskaantumista, minkä yli puolet vastaajista nosti yhdeksi suurimmista uhkista.

Ympäristöön liittyviä yleisiä toimia kysyttiin pyytämällä vastaajia arvioimaan, kuinka usein he olivat tehneet erilaisia asumiseen, kuluttamiseen ja ympäristöaktiivisuuteen liittyviä toimia viimeisen vuoden aikana. Yleisin ympäristöön liittyvä toimi, jota vastaajat olivat tehneet viimeisen 12 kuukauden aikana, oli jätteiden lajittelu kierrätystä varten, jota oli tehnyt vähintään melko usein 89 % vastaajista (Kuva 42). Toiseksi yleisintä oli energian kulutuksen vähentäminen, jota oli tehnyt vähintään melko paljon 70 % vastaajista. Esimerkeiksi energiankulutuksen vähentämisestä kysymyksenasettelussa määriteltiin ilmastoinnin tai lämmityksen kääntäminen pienemmälle, valmiustilassa olevien laitteiden sulkeminen tai energiatehokkaampien laitteiden ostaminen. Myös noin puolet vastaajista kertoi vähentäneensä melko tai erittäin usein uusien tavaroiden hankkimista ja valinneensa ympäristöystävällisemmän tavan liikkua. Hieman harvinaisempaa oli veden kulutuksen vähentäminen, ruokavalion muuttaminen kasvispainotteisemmaksi ja roskien kerääminen. Vain harva vastaaja oli toiminut ympäristönsuojeluun keskittyvässä kansalaisjärjestössä ja osallistunut ympäristöasioita tukevaan mielenosoitukseen, työpajaan tai muuhun aktiviteettiin, joista esimerkkinä kysymyksessä mainittiin uimarannan tai puiston siivoustalkoot.

Mitä seuraavista ympäristöön liittyvistä toimista olet tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana? (n=975)

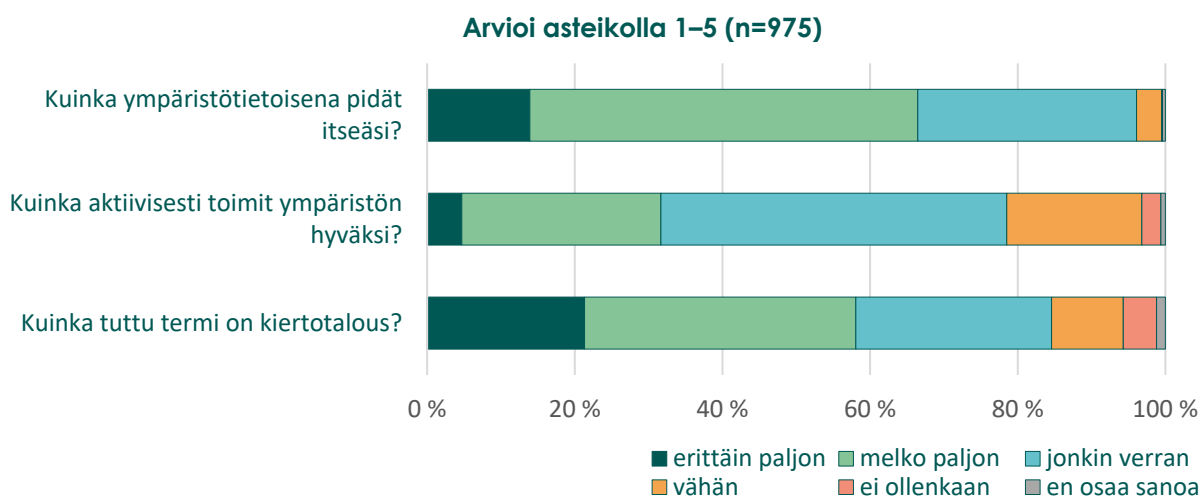


Kuva 42. Vastaajien ympäristöön liittyviä toimia viimeisen 12 kuukauden aikana

Verrattuna aiempiin vastaaviin kyselyihin (European Commission, 2019) (Kesko, 2021) erityisesti energiankulutukseen tähtäävät toimet olivat yleistyneet. Tätä selittää osaltaan se, että kysely ajoittui samaan aikaan energiakriisin aiheuttaman energianhintojen nousun kanssa ja energiankulutuksen vähentämiseen tähtäävät toimet olivat laajasti esillä muun muassa mediassa. Muilta osin vastaukset olivat samankaltaisia aiempien kyselyiden kanssa, joissa on myös usein raportoitu jätteiden lajittelun olevan suosituin ja yleisin sekä järjestettyihin aktiviteetteihin osallistuminen harvinaisin ympäristöön liittyvä toimi, johon suomalaiset osallistuvat (esim. (European Commission, 2019) (Kesko, 2021).

Osion lopuksi vastaajia pyydettiin arvioimaan omaa ympäristötietoisuuttaan, -aktiivisuuttaan sekä kiertotalouden tuntemusta asteikolla yhdestä viiteen (Kuva 43). Lähes kaikki vastaajat (96 %) pitivät itseään ainakin jonkin verran ympäristötietoisena. Omaan toimintaa ympäristön hyväksi arvioitiin kriittisemmin. Kolmannes vastaajista arvioi toimivansa aktiivisesti ympäristön hyväksi vähän tai ei ollenkaan. Kiertotaloustermi oli 21 % vastaajista erittäin tuttu ja yhteensä 58 % vastaajista erittäin tai melko tuttu. 8 % vastaajista arvioi, että termi oli heille vain vähän tuttu ja vajaat 5 % kertoi, ettei termi ollut ollenkaan tuttu.

Sitran kiertotalouden tunnettuustutkimuksessa on seurattu kiertotaloustermin tuttuutta kansalaisille (Ulander ym., 2021). Kun vuonna 2018 46 % Sitran kyselyn vastaajista arvioi termin olevan melko tai erittäin tuttu, vuonna 2021 osuus oli noussut 57 % tasolle. Erittäin hyvin kiertotalouden tietävien osuus oli noussut 8–12 prosenttiin ja puolestaan niiden vastaajien osuus, jotka eivät olleet koskaan kuulleet termistä oli laskenut 18–9 prosenttiin. Verrattuna Sitran vuoden 2021 kyselyn tuloksiin tämän barometrin vastaajissa oli enemmän niitä, joille kiertotalous oli erittäin tuttu ja toisaalta vähemmän niitä, joille termi ei ollut lainkaan tuttu.

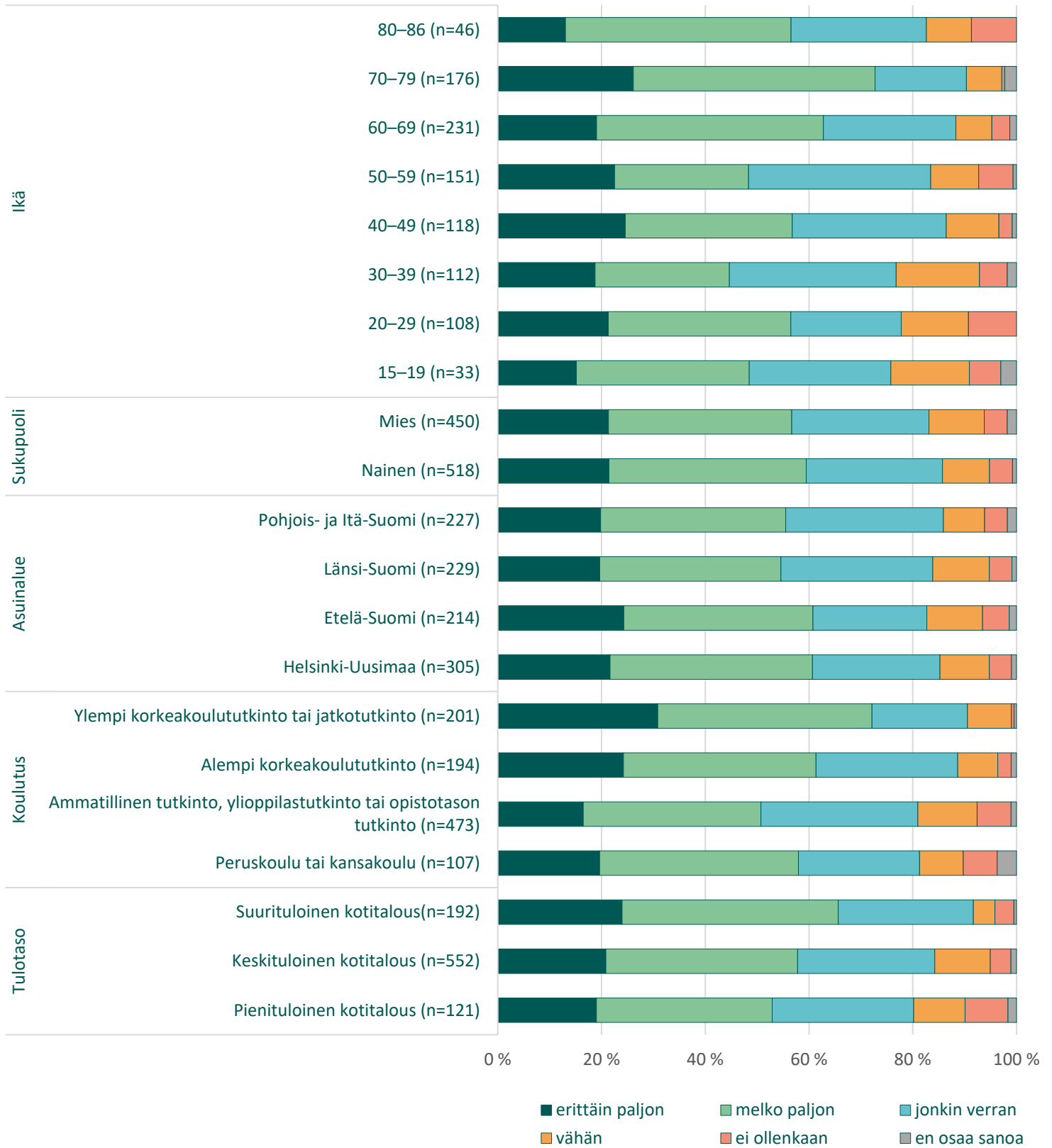


Kuva 43. Ympäristötietoisuus ja kiertotalouden tuttuus

Sitran tutkimuksessa ikä, koulutus ja tulotaso vaikuttivat kiertotaloustermin tuttuuteen (Ulander ym., 2021). Termi oli vierain 15–25-vuotiaille ja tunnettuus nousi vanhemmissa ikäryhmissä sekä koulutusasteen ja tulotason noustessa. Myös tässä tutkimuksessa löytyi samankaltaisia eroja suhteessa vastaajien taustamuuttujiin (Kuva 44). Termi oli tutuin 70–79-vuotiaille vastaajille, joista 73 prosentille se oli erittäin tai melko tuttu, sekä ylemmän korkeakoulututkinnon tai jatkokoulutuksen suorittaneille, joista 72 prosentille termi oli erittäin tai melko tuttu. Vähiten kiertotalous oli tuttu 30–39-vuotiaille, joista vain 45 prosentille termi oli erittäin tai melko tuttu, sekä niille vastaajille, joiden ylin koulutus oli ammatillinen tutkinto, ylioppilastutkinto tai opistotason tutkinto, joista vain puolelle termi oli erittäin tai melko tuttu. Kiertotalous oli vastaajille sitä tutumpi mitä korkeampi heidän kotitaloutensa tulotaso oli,

joskaan erot tulotasoryhmien välillä eivät olleet kovin suuret. Eri alueilta kotoisin olevat vastaajat tai miehet ja naiset eivät eronneet toisistaan.

Asteikolla 1–5 kuinka tuttu termi on kiertotalous?



Kuva 44. Kiertotalouden tuttuus eri vastaajaryhmille

3.3 Tavaroiden ja palveluiden ostaminen ja hankkiminen

Kansalaisten konkreettisia kiertotaloustekoja mitattiin kysymällä, kuinka usein he olivat tehneet erilaisia kiertotalouden mukaisia toimia viimeisten 12 kuukauden aikana. Vastaajat pääsivät arvioimaan omia arkisia toimiaan niin tuotteiden ja palveluiden hankinnasta, lainaamisesta ja vuokraamisesta, uudelleenkäytöstä kuin käyttöiän pidentämisestä.

Tavaroiden hankkimisesta vastaajilta kysyttiin, kuinka usein he olivat valinneet ympäristöystävällisiä tai kiertotalouden mukaisia tuotteita tai jättäneet tuotteita hankkimatta (Kuva 45). Vastausten perusteella yleisintä oli muovisten kertakäyttötuotteiden tai pakkausten ostamisen välttäminen ja paikallisten tuotteiden ostaminen, mitä molempia yli puolet vastaajista kertoi tehneensä erittäin tai melko usein. 85 % vastaajista kertoi vähintään joskus välttäneensä muovisia kertakäyttötuotteita ja pakkauksia. Esimerkkinä näistä tuotteista kysymyksenasettelussa mainittiin muoviset aterimet, kupit, take away -ruokapakkaukset ja muoviset elintarvikepakkaukset. Melkein yhtä moni, 83 % vastaajista, oli vähintään joskus ostanut ympäristömerkillä merkittyjä tuotteita. Kierrätetystä materiaalista tai osista valmistettuja tuotteita kertoi vähintään joskus ostaneensa 80 % vastaajista. 61 % kertoi vähintään joskus ostaneensa tai saaneensa hävikkiruokaa, jonka kysymyksessä määriteltiin pitävän sisällään myös parasta ennen päiväyksen takia alennuksessa olevat tuotteet. 60 % kertoi vähintään joskus ostaneensa uudelleentäytettäviä tuotteita, kuten juomia, pesuainetta tai kosmetiikkaa, omaan täyttöpulloon tai astiaan. Noin viidennes vastaajista arvioi, ettei ollut ollenkaan ostanut hävikkiruokaa tai uudelleentäytettäviä tuotteita.

Mitä seuraavista tavaroiden ja palveluiden hankkimiseen liittyvistä toimista olet tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana? (n=975)



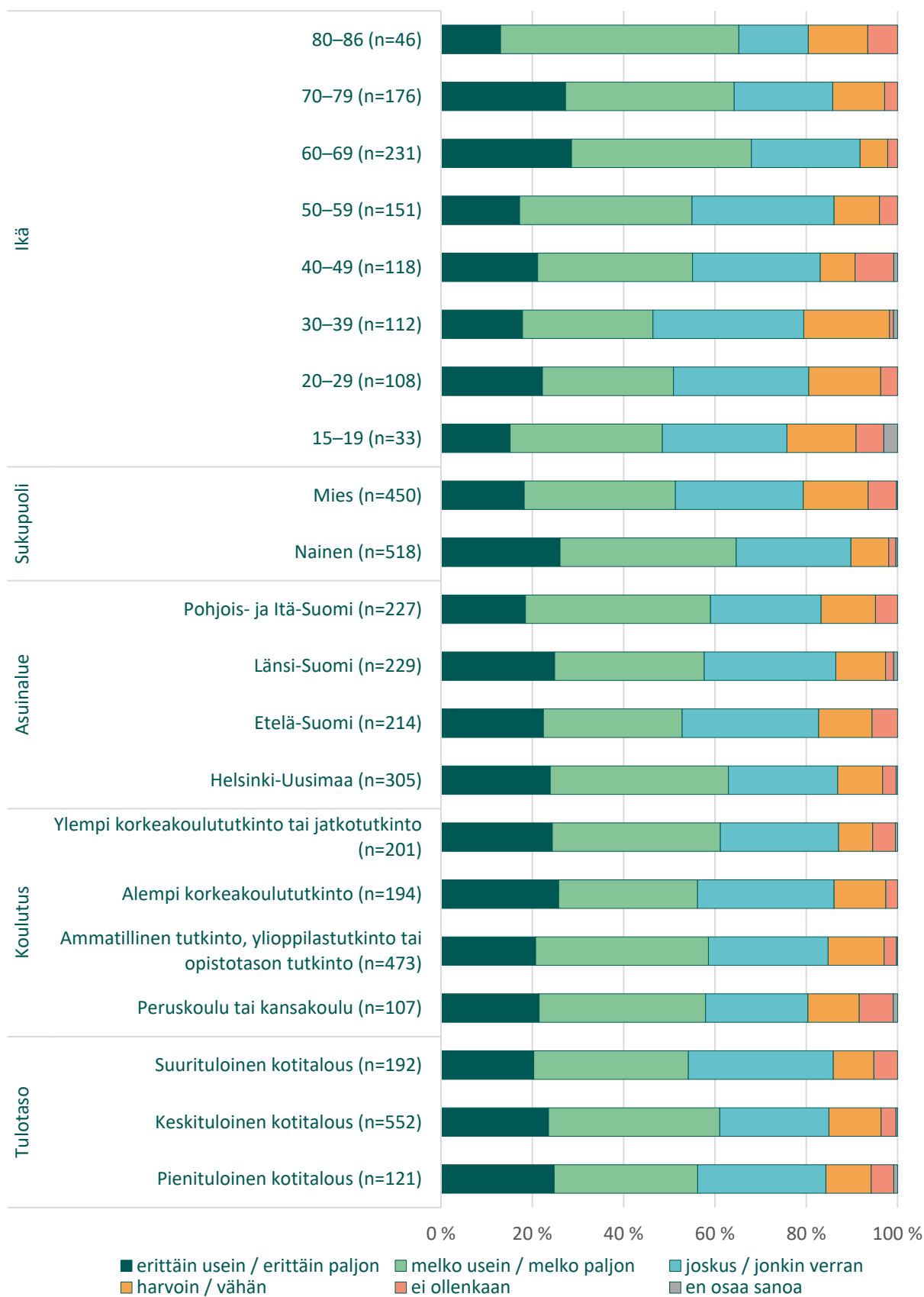
Kuva 45. Tavaroiden ja palveluiden hankkimiseen liittyvät toimet

Barometrin tulokset olivat samansuuntaisia aiempien kyselytutkimusten kanssa. Myös vuoden 2021 Eurobarometrissä yli puolet suomalaisista vastaajista kertoi välttäneensä muovisten kertakäyttötuotteiden ja pakkausten ostamista ja suosineensa paikallisia tuotteita (European Commission, 2019). Eurobarometrissä 35 % suomalaisista vastaajista kertoi ostaneesta ympäristömerkittyjä tuotteita, tässä tutkimuksessa osuus oli tätä huomattavasti suurempi. Hävikkiruoan ostamista on kysytty aiemmin TEM:n jakamistalouteen liittyvässä tutkimuksessa, jossa hävikkiruokaa vähintään joskus ostaneiden osuus on lähes identtinen tämän tutkimuksen tuloksen kanssa (Mäenpää ym., 2020). Uudelleentäytettäviä tuotteita tarkastelleessa Helsingin yliopiston tutkimuksessa 42 % vastaajista oli vähintään joskus yrittänyt löytää kaupan, jossa voi täyttää pesuainetta omaan täyttöpulloon, mutta ero tämän tutkimuksen osuuteen voi johtua erilaisesta kysymyksenasettelusta (Korsunova ym., 2022).

Muovisten kertakäyttötuotteiden ja pakkausten ostamisen välttämistä ja kierrätetystä materiaalista tai osista valmistettujen tuotteiden hankkimista tutkittiin vielä tarkemmin tarkastelemalla eroja vastaajien välillä suhteessa eri taustamuuttujiin. Muovin välttämässä eroja löytyi erityisesti eri ikäisten ja eri sukupuolia edustavien vastaajien välillä (Kuva 46). Vanhemmat vastaajat kertoivat nuorempia useammin välttäneensä muovisten kertakäyttötuotteiden ja pakkausten ostamista. Esimerkiksi 60–69-vuotiaista muovia kertoi välttäneensä jopa 92 %. Myös naiset kertoivat miehiä useammin välttäneensä muovia. Vain 10 % naisista kertoi välttäneensä muovia harvoin tai ei koskaan, kun miehistä sama osuus oli noin 20 %. Suhteessa asuinalueeseen, koulutukseen tai tulotasoon erot vastaajien välillä jäivät pieniksi.

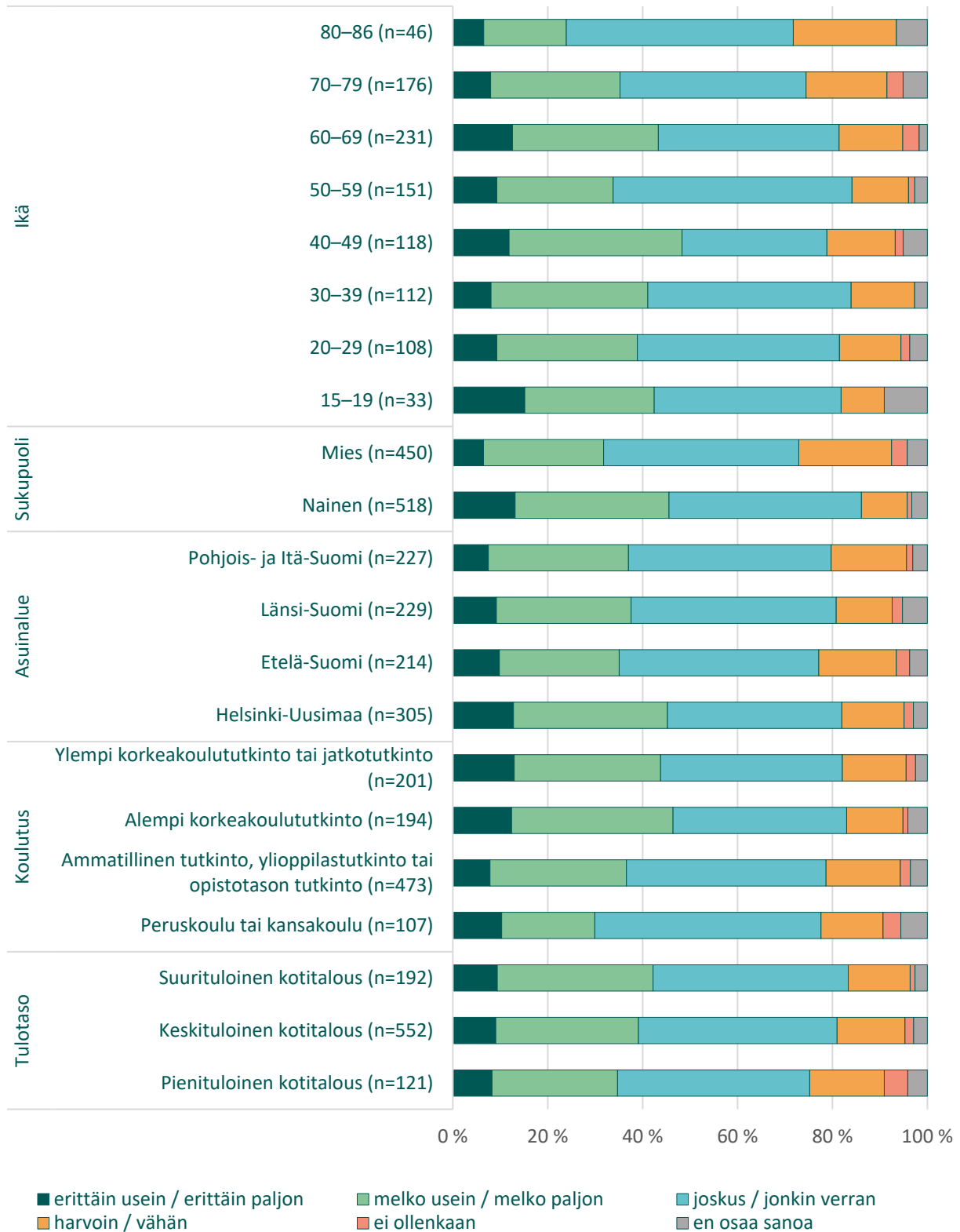
Kierrätetystä materiaalista tai osista valmistettujen tuotteiden hankkimisessa eroja oli sukupuolten välillä (Kuva 47). Naiset olivat hankkineet miehiä useammin myös kierrätetystä materiaalista tai osista valmistettuja tuotteita. Naisista 86 % oli valinnut kierrätysmateriaalista valmistettuja tuotteita vähintään joskus tai jonkin verran ja 11 % kertoi, että oli tehnyt näin harvoin tai ei koskaan. Vastaavat osuudet miesvastaajien kohdalla olivat 73 % ja 23 %.

Välttänyt muovisten kertakäyttötuotteiden tai pakkausten ostamista



Kuva 46. Muovisten kertakäyttötuotteiden tai pakkausten ostamisen välttäminen eri vastaajaryhmissä

Ostanut tuotteen, joka on valmistettu kierrätetystä materiaalista tai osista



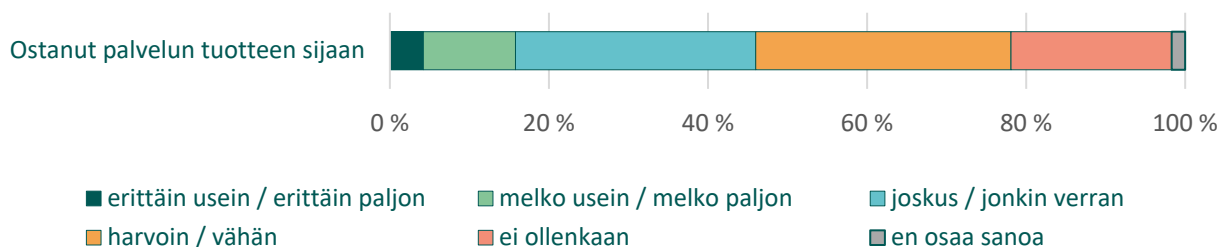
Kuva 47. Kierrätetyistä osista tai materiaaleista valmistetun tuotteen ostaminen eri vastaajaryhmissä

3.4 Tavaroiden lainaaminen ja vuokraaminen sekä yhteiskäyttö

Kiertotalouteen liittyy ajatus siirtymästä tavaroiden aineellisesta omistamisesta kohden aineettomampia ja joustavampia omistamisen ja käytön tapoja. Tavaroiden käyttöä voidaan tehostaa esimerkiksi lainaamisen, vuokraamisen ja yhteisomistuksen kautta tai suosimalla tuotteen hankkimista palveluna. Tuotteen ostaminen palveluna tarkoittaa sitä, että varsinaisen tuotteen sijaan ostetaan käyttöoikeus tuotteeseen ja käyttöoikeuden päättymisen jälkeen tuote palautetaan omistajalle.

Barometrin vastaajilta kysyttiin, kuinka usein he olivat hankkineet palvelun tuotteen sijaan (Kuva 48). Kysymystä tarkennettiin määrittelemällä palvelun tarkoittavan esimerkiksi käytetyn tavaran korjaamista uuden ostamisen sijasta tai laitteiden vuokraamista ostamisen sijasta. Vastaajista 46 % oli ostanut vähintään joskus palvelun tuotteen sijaan, kun taas 20 % ei ollut lainkaan ostanut palvelua tuotteen sijaan viimeisen 12 kuukauden aikana. Yleisintä tuotteen ostaminen palveluna oli korkeasti koulutetuilla (Kuva 49). Ylemmän korkeakoulututkinnon tai jatkotutkinnon suorittaneista 54 % oli ostanut palveluita tuotteiden sijaan vähintään joskus tai jonkin verran. Erot eri koulutustasoa edustavien vastaajien välillä voivat kertoa siitä, että ajatus palvelun ostamisesta tuotteena oli vastaajille vaikeasti ymmärrettävä ja tutuin korkeammin koulutetuille vastaajille. Tulokseen vaikuttaa niin ikään tavaroiden korjaamisen suosio, mikä oli kysymyksessä mainittu esimerkkinä palvelun ostamisesta.

Mitä seuraavista tavaroiden ja palveluiden hankkimiseen liittyvistä toimista olet tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana? (n=975)



Kuva 48. Palvelun ostaminen tuotteen sijaan

Vastaajilta kysyttiin lisäksi tarkemmin tavaroiden vuokraamisesta ja lainaamisesta erilaisten maksullisten palveluiden sekä ilmaisten julkisten ja vertaisverkostojen kautta. Tavaroiden ohella kysyttiin erilaisien yhteiskäyttöisten kulkuvälineiden käytöstä. Vastaajista suurin osa ei ollut tehnyt monia kyselyssä listattuja tavaroiden ja palveluiden vuokraamiseen tai lainaamiseen liittyviä toimia viimeisen 12 kuukauden aikana lainkaan (Kuva 50). Yleisintä oli tavaroiden tai työkalujen lainaaminen ystävältä, sukulaiselta tai muulta kotitalouden ulkopuoliselta henkilöltä, jota vähintäänkin joskus oli tehnyt 39 % vastaajista, sekä kimpakyytien käyttäminen, jota oli joskus tehnyt 32 % vastaajista. 20 % vastaajista kertoi ainakin joskus lainanneensa tavaroita, kuten harrastusvälineitä, pelejä tai työkaluja, kirjastosta.

Maksua vastaan tapahtuva tavaroiden lainaaminen ja vuokraaminen kaupallisten palveluiden tai jakamistalouden vertaisvuokra-alustojen kautta oli harvinaisempaa. Vastaajista 17 % oli vähintään joskus vuokrannut asunnon tai vapaa-ajan asunnon vertaismajoituksen, kuten Airbnb:n, kautta tai vaihtanut asuntoa. 15 % oli viimeisen vuoden aikana vähintään joskus vuokrannut työkaluja vuokraamosta, mistä esimerkkeinä kysymyksenasettelussa mainittiin konevuokraamot, harrastusvälineiden vuokraamot ja vaatevuokraamot. Harvinaisinta oli yhteiskäyttö- tai kaupunkipyörän tai sähköpotkulaudan

Ostanut palvelun tuotteen sijaan



Kuva 49. Palvelun ostaminen tuotteen sijaan eri vastaajaryhmissä

vuokraaminen maksua vastaan, jota oli vähintään joskus tehnyt 8 % vastaajista sekä auton, veneen tai yhteiskäyttö- tai vertaisvuokra-auton vuokraaminen, jota oli vähintään joskus tehnyt 6 % vastaajista.

Tulokset olivat samansuuntaisia kuin aiemmissa tutkimuksissa. Tavaroiden lainaaminen ja vuokraaminen oli barometrissä joiltain osin hieman aiempia tutkimuksia yleisempää, mutta tämä voi johtua erilaisesta kysymyksenasettelusta. TEM:n jakamistaloutta koskevassa selvityksessä 60 % vastaajista oli saanut tai lainannut jotain tavaraa kotitalouden ulkopuoliselta henkilöltä viimeisen vuoden aikana (Mäenpää ym., 2020). Yleisimmin oli lainattu työkaluja, rakennustarvikkeita, koneita, autoa tai peräkärä. Saman tutkimuksen mukaan kimppekyytiä oli käyttänyt tuttujen kanssa 62 % ja tuntemattomien kanssa 4 %. Pääkaupunkiseudulla 2007 toteutetussa tutkimuksessa koneita ja laitteita oli vuokrannut maksua vastaan 26 % (YTV, 2007). TEM:n tutkimuksessa 20 % vastaajista oli vuokrannut asunnon joko Suomessa tai ulkomailla vertaisvuokrauksen kautta (Mäenpää ym., 2020).

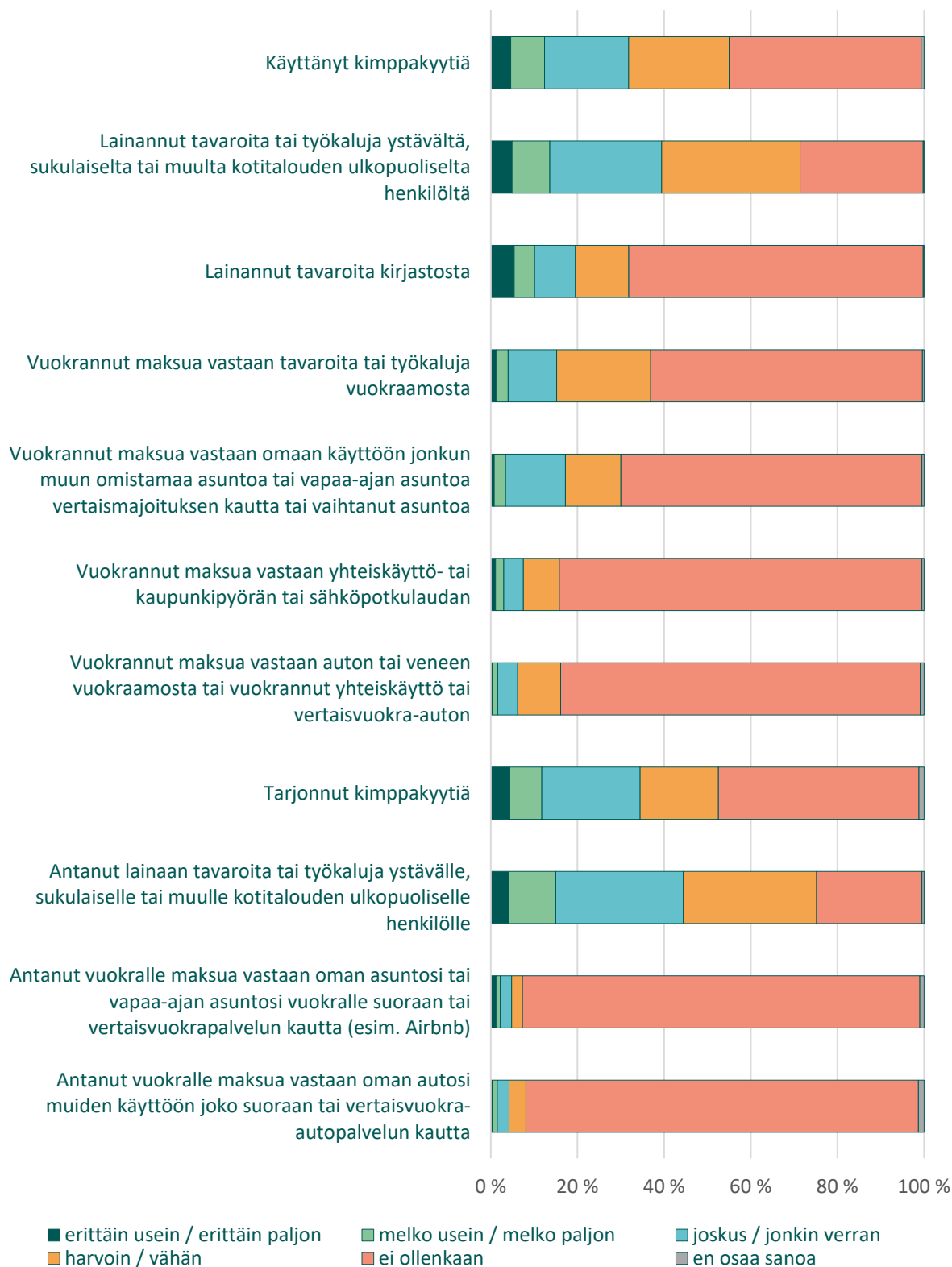
Niin ikään Repon ym. (2023) tutkimuksessa valtaosa vastaajista suosi omistamista yhteisomistuksen tai palvelun sijaan. Tutkimuksessa vastaajilta kysyttiin mieluisinta tapaa hankkia erilaisia tuotteita ja palveluita. Liikkumisen osalta palvelua (esim. vuokraaminen) piti mieluisimpana 7 % vastaajista ja yhteiskäyttöä 5 % vastaajista. Viihde-elektroniikkaa tai tietotekniikkaa olisi mieluiten hankkinut palveluna 2 % ja yhteiskäytön kautta 2 % vastaajista.

Tavaroiden lainaaminen kirjastosta oli barometrin vastaajien joukossa verrattain yleistä. Kirjastojen esinelainoja on selvitetty Suomen ympäristökeskuksen tutkimuksessa, jossa on seurattu esinelainojen kehittymistä kymmenessä kohdekunnassa (Pitkänen ym., 2023). Tutkimuksen mukaan tavaroiden lainaaminen kirjastosta on vielä harvinaista, mutta se on yleistynyt viime vuosina. Keskimäärin tutkimuksen kohdekunnissa esinelainoja tehtiin noin 67 kpl 1 000 asukasta kohden vuonna 2022 (Circwaste, 2023).

Vastaavasti kaupunkipyörää ja sähköpotkulautaa käyttäneiden osuus jäi barometrissä verrattain pieneksi. Tämä voi johtua siitä, että barometrin vastaajissa oli paljon yli 65-vuotiaita. Traficom on tutkinut yhteiskäyttöisten sähköpotkulautojen käyttöä Suomessa. Potkulautojen käyttö on kasvanut viime vuosina voimakkaasti. Eri toimijoiden sähköpotkulautajärjestelmiin oli Suomessa vuonna 2021 kirjautunut noin 1,2 miljoonaa asiakasta. Sama henkilö voi kuitenkin olla usean eri järjestelmän asiakas. Sähköpotkulautojen tyypillinen käyttäjä on 20–39-vuotias mies (Traficom, 2022).

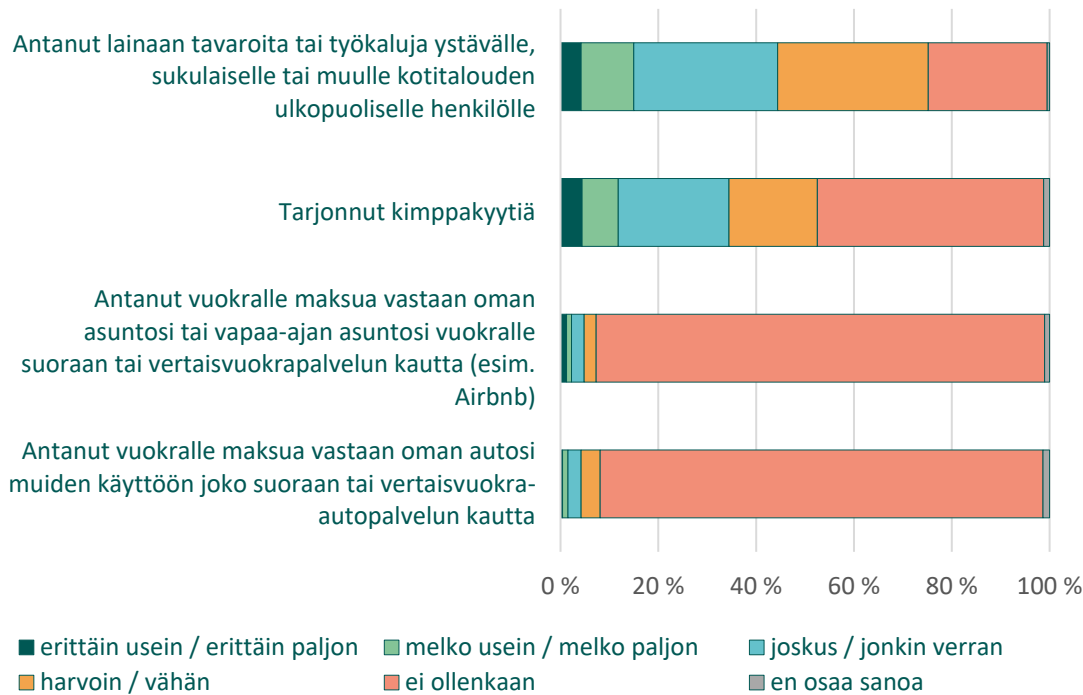
Tavaroiden ja palvelujen muilta vuokraamisen ja lainaamisen rinnalla barometrissä kysyttiin myös sitä, kuinka usein vastaajat itse olivat lainanneet tai antaneet vuokralle omia tavaroitaan (Kuva 51). Myös näin päin kysyttäessä melko harva oli tehnyt monia kyselyssä listattuja toimia. Yleisintä oli tavaroiden lainaaminen muille, jota vähintään joskus sanoi tehneensä 44 % vastaajista ja kimppekyydin tarjoaminen, jota oli vähintäänkin joskus tehnyt 34 % vastaajista. Joskus omaa asuntoa oli muille vuokrannut 5 % ja autoa 4 % vastaajista. Tulokset olivat samankaltaisia kuin aiemmissa tutkimuksissa. TEM:n jakamistaloutta koskevassa tutkimuksessa oman auton oli antanut vuokralle muiden käyttöön 3 % ja asunnon 2 % vastaajista (Mäenpää ym., 2020).

Mitä seuraavista tavaroiden ja palveluiden vuokraamiseen tai lainaamiseen liittyvistä toimista olet tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana? (n=975)



Kuva 50. Tavaroiden ja palveluiden vuokraamiseen ja lainaamiseen liittyvät toimet

Mitä seuraavista tavaroiden ja palveluiden myymiseen tai muille vuokraamiseen ja lainaamiseen liittyvistä toimista olet tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana? (n=975)



Kuva 51. Tavaroiden ja palveluiden muille vuokraamiseen ja lainaamiseen liittyvät toimet

3.5 Tavaroiden uudelleenkäyttö

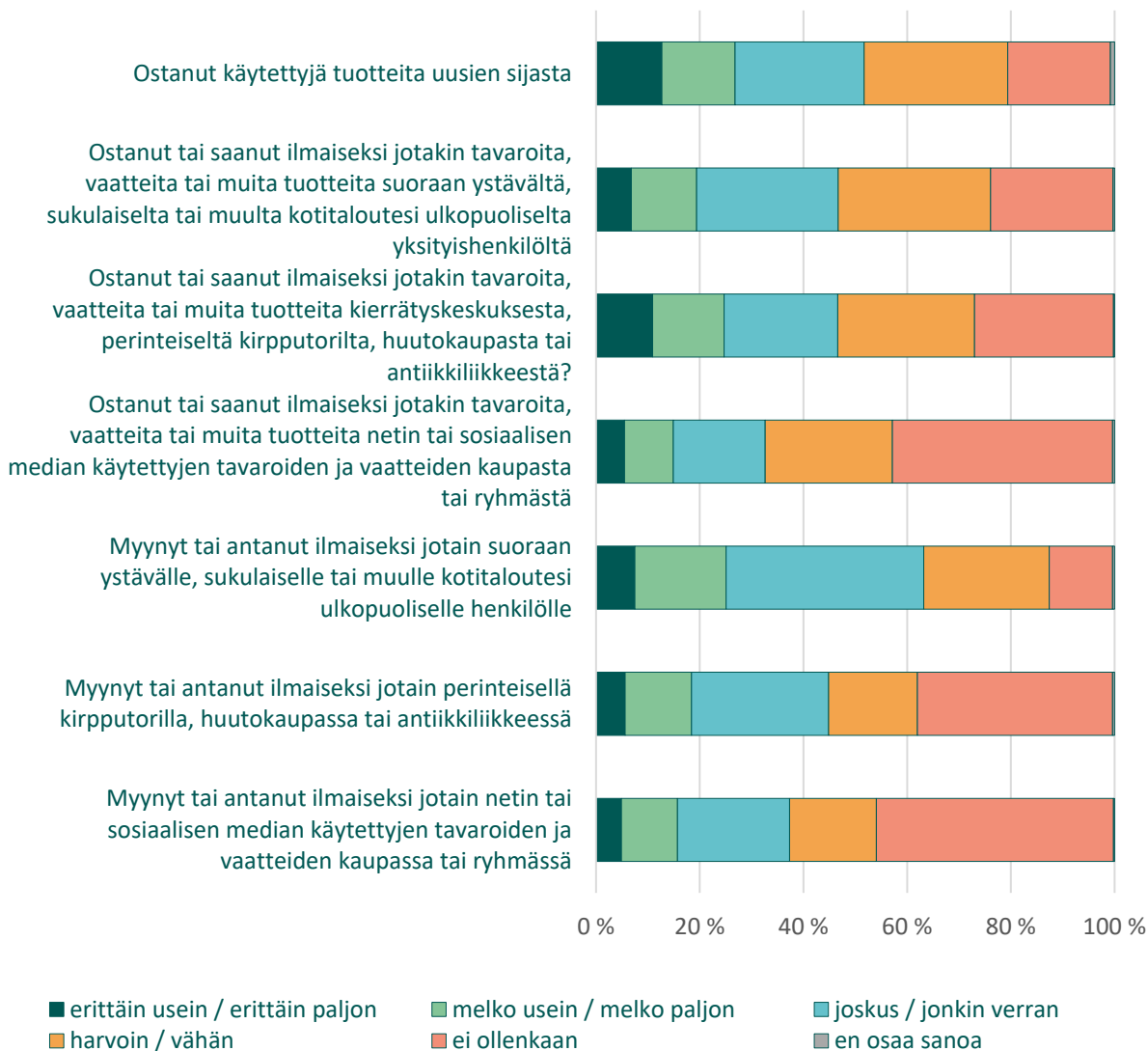
Uudelleenkäyttö tarkoittaa sitä, että tuotteita tai niiden osia käytetään uudelleen alkuperäistä käyttötarkoitusta vastaavalla tavalla. Uudelleenkäyttö pidentää tuotteiden elinkaarta ja vähentää uusien tuotteiden tarvetta. Barometrissä selvitettiin, miten usein vastaajat olivat ostaneet ja myyneet käytettyjä tuotteita erilaisten kanavien kautta. Lisäksi selvitettiin, minkä tuoteryhmien tuotteita vastaajat olivat ostaneet käytettyinä ja miten paljon.

Vastaajista 52 % kertoi, että oli vähintään joskus ostanut käytettyjä tuotteita uusien sijasta, kun taas 20 % vastaajista ei ollut tehnyt näin lainkaan viimeisen 12 kuukauden aikana (Kuva 52). Tavaroiden, vaatteiden tai muiden tuotteiden ostaminen tai saaminen ilmaiseksi suoraan kotitalouden ulkopuoliselta henkilöltä, kuten ystävältä tai sukulaiselta oli lähes yhtä yleistä kuin niiden ostaminen tai saaminen ilmaiseksi kierrätyskeskuksesta, perinteiseltä kirpputorilta, huutokaupasta tai antiikkiliikkeestä. Näistä kumpaakin oli tehnyt vähintään joskus hieman alle 47 % vastaajista viimeisen 12 kuukauden aikana. Hieman harvinaisempaa (33 % vastaajista) oli tavaroiden, vaatteiden tai muiden tuotteiden ostaminen tai saaminen ilmaiseksi netin tai sosiaalisen median käytettyjen tavaroiden ja vaatteiden kautta tai ryhmästä. Esimerkeiksi netin ja sosiaalisen median ryhmistä mainittiin kysymyksenasettelussa nettikirppis tai -huutokauppa, kirpputori-, roskalava- tai kierrätysryhmä sosiaalisessa mediassa ja second hand -verkkokauppa.

Tavaroiden pois antaminen ja myyminen oli käytettyjen tuotteiden ostamista yleisempää. Yleisintä oli antaa tai lahjoittaa tuotteita suoraan ystäville, sukulaisille tai muille kotitalouden ulkopuolisille henkilöille. Vastaajista 63 % oli tehnyt näin vähintään joskus viimeisten 12 kuukauden aikana. Kysymyksen on saatettu tulkita pitävän sisällään myös hyväntekeväisyyteen lahjoittamisen esimerkiksi erilaisten

keräyspisteiden kautta, mikä on voinut nostaa pois lahjoittaneiden osuutta. 45 % vastaajista oli vähintään joskus myynyt tai antanut tavaroita ilmaiseksi perinteisellä kirpputorilla, huutokaupassa tai antiikkiliikkeessä ja 37 % oli myynyt tai antanut tavaroita joskus netin tai sosiaalisen median käytettyjen tavaroiden ja vaatteiden kaupassa tai ryhmässä.

Mitä seuraavista toimista olet tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana? (n=975)

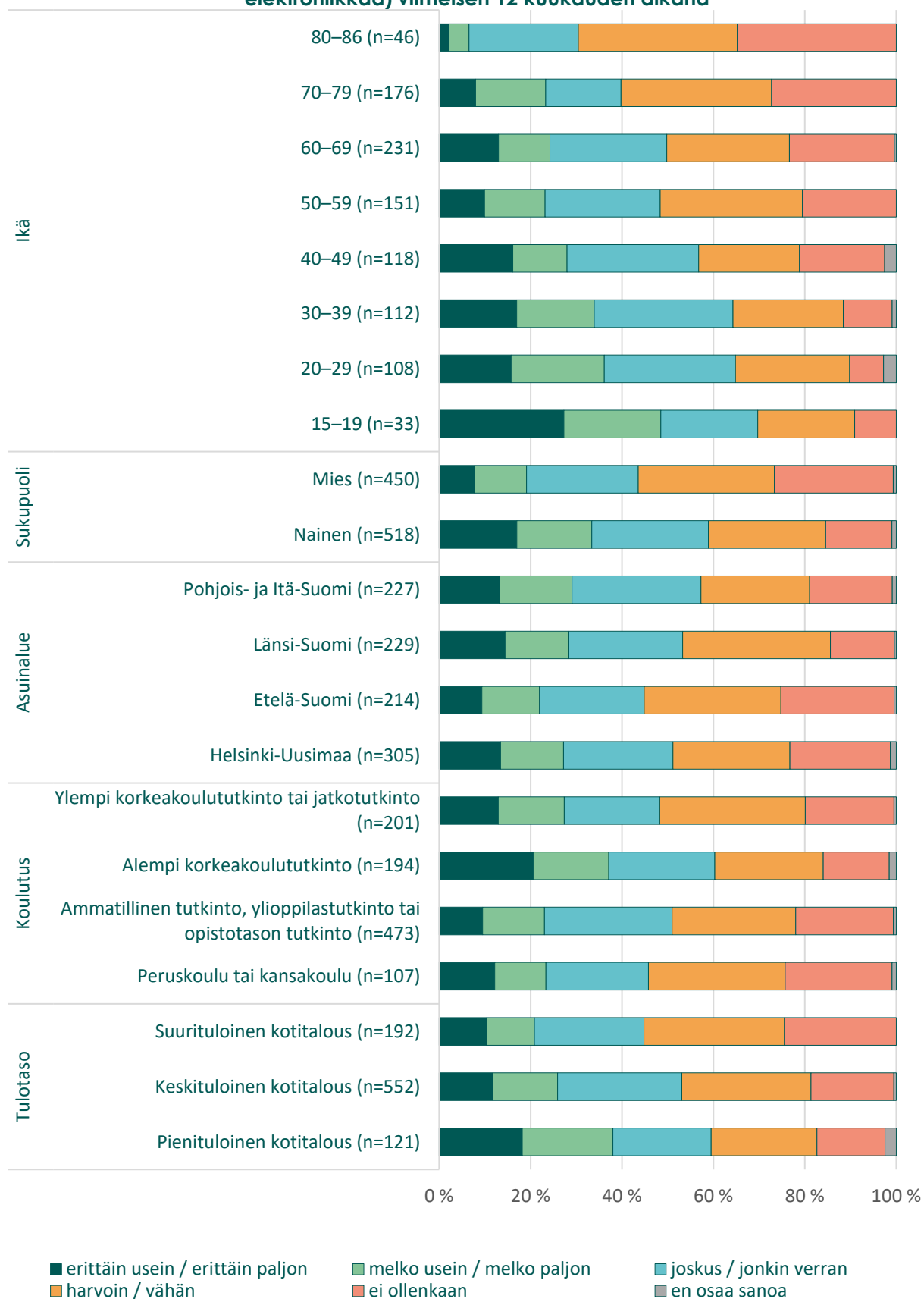


Kuva 52. Tavaroiden ostamiseen ja saamiseen sekä myymiseen ja antamiseen liittyvät toimet

Aiemmissa uudelleenkäyttöä selvittäneissä tutkimuksissa on saatu samansuuntaisia tuloksia. Myös TEM:n kyselyssä vuodelta 2019 tavaroiden hankkiminen perinteiseltä kirpputorilta tai huutokaupasta oli yleisempää kuin sosiaalisen median ryhmistä (Mäenpää ym., 2020). TEM:n selvityksessä 62 % vastaajista oli hankkinut jotain kirpputorilta tai huutokaupasta ja 47 % sosiaalisen median kautta. Vuoden 2021 Eurobarometrissä 40 % vastaajista kertoi ostaneensa käytettyjä tuotteita uusien sijaan (European Commission, 2019). Nämä osuudet ovat hieman pienempiä kuin tässä tutkimuksessa niiden vastaajien osuus, joka kertoi vähintään harvoin tehneensä kysytyjä uudelleenkäyttöön liittyviä toimia.

Vastaajaryhmiä verrattaessa havaitaan, että käytettyjä tuotteita uusien sijasta olivat ostaneet eniten nuoret, 15–19-vuotiaista noin 70 %, 20–29-vuotiaista 65 % ja 30–39-vuotiaista 64 % vähintään joskus (Kuva 53). Sukupuolten välillä oli myös eroja. Kun naisista lähes 60 % oli ostanut käytettyjä tuotteita

Ostanut käytettyjä tuotteita uusien sijasta (esim. vaatteita tai elektroniikkaa) viimeisen 12 kuukauden aikana



Kuva 53. Käytettyjen tuotteiden ostaminen eri vastaajaryhmissä

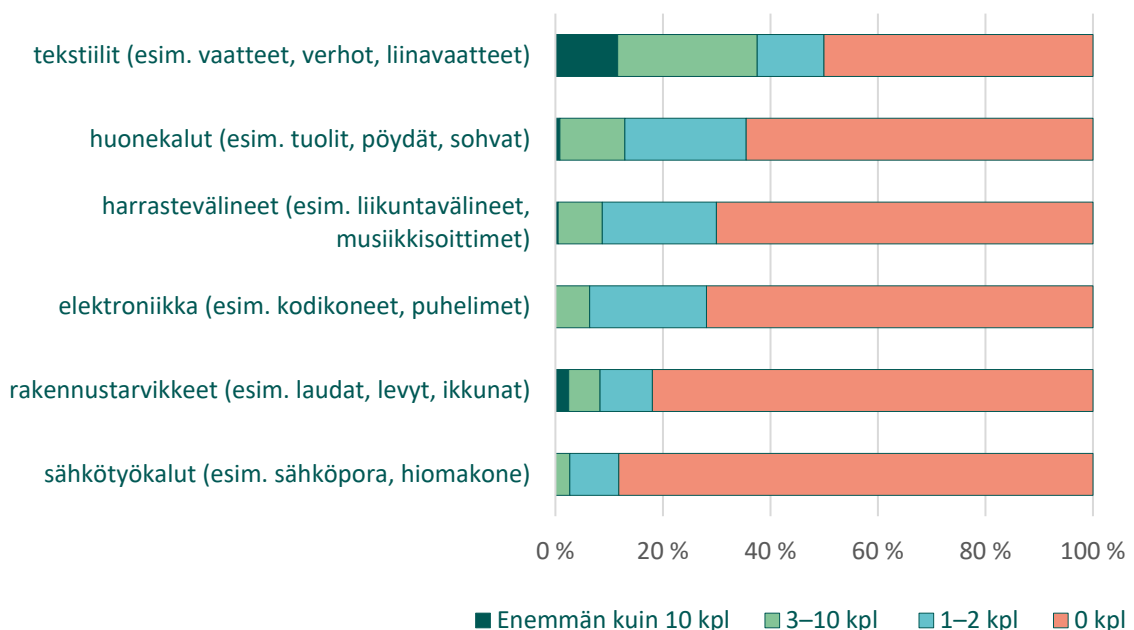
vähintään joskus tai jonkin verran uusien sijaan, miehistä niin oli tehnyt vain 44 %. Myös ne, joiden ylin koulutus oli alempi ammattikorkeakoulututkinto, olivat ostaneet paljon käytettyjä tuotteita uusien sijasta. Käytettyjä tuotteita uusien sijaan olivat ostaneet enemmän pienituloisissa kotitalouksissa asuvat, joista niitä oli ostanut vähintään joskus lähes 60 % vastaajista, kuin suurituloisissa kotitalouksissa asuvat, joista vain 45 % oli ostanut niitä vähintään joskus. Eri alueilla asuvien vastaajien välillä ei juurikaan ollut havaittavissa eroja.

Vastaajia pyydettiin kertomaan, mitä käytettyjä tuotteita he olivat hankkineet ja arvioimaan kuinka monta eri tuoteryhmään kuuluvaa tuotetta he olivat hankkineet viimeisten 12 kuukauden aikana (Kuva 54). Useimmin käytettynä oli hankittu tekstiilejä sekä huonekaluja ja harvimminkin sähkötyökaluja. Noin puolet vastaajista oli viimeisen vuoden aikana hankkinut käytettyjä tekstiilejä ja noin 35 % huonekaluja. Sähkötyökaluja ilmoitti hankkineensa käytettynä viimeisen vuoden aikana noin 12 % vastaajista.

Lukumääräisesti eniten yksittäisiä hankittuja tuotteita oli tekstiileissä ja rakennustarvikkeissa. Ne vastaajat, jotka olivat hankkineet rakennustarvikkeita, olivat hankkineet niitä keskimäärin noin 13 kpl. Vastaavasti tekstiilejä oli hankittu keskimäärin 12 kpl, huonekaluja ja harrastevälineitä 3 kpl ja elektroniikkaa ja sähkötyökaluja 2 kpl.

Kysymyksen yhteydessä oli mahdollisuus kertoa lisää hankinnoista avoimessa kysymyksessä, johon saatiin yli sata vastausta. Suurin osa vastauksista liittyi siihen, ettei vastaaja ollut edellisen vuoden aikana tehnyt lainkaan kyseisiä hankintoja tai että hankintoja tehtiin vain vähän. Lisäksi monet täsmensivät hankintojen olleen lastenvaatteita tai -harrastevälineitä tai liittyneen muuttoon tai remonttiin.

Kuinka monta käytettyä tuotetta olet hankkinut tai saanut viimeisen 12 kuukauden aikana? (n=975)



Kuva 54. Viimeisen 12 kuukauden aikana käytettynä hankittujen ja saatujen tuotteiden määrät

Aiempien tutkimusten mukaan Suomessa käytettynä ostetaan erityisesti aikuisten ja lasten vaatteita, kirjoja ja lehtiä, sisustustavaroita ja koriste-esineitä, astioita, lasten leluja tai tarvikkeita sekä huonekaluja (Mäenpää ym., 2020; Korsunova ym., 2022). Korsunovan ja Lundbergin (2022) tutkimuksen mukaan erityisesti sähkölaitteita ja esimerkiksi kenkiä ostetaan harvemmin käytettynä. Merkittävimpinä esteinä käytettyjen tuotteiden hankkimiselle ovat vaatteiden, tekstiilien ja huonekalujen kohdalla

hygieniaan liittyvät syyt, kun taas sähkölaitteiden ja puhelinten uudelleenkäytössä kansalaisia epäilyttää laitteiden suorituskyky sekä takuun puuttuminen.

3.6 Tavaroiden käyttöiän pidentäminen korjaamalla ja huoltamalla

Kiertotalouden toteutumisen kannalta keskeistä on, miten kauan tavaroita käytetään ja ne säilyvät käyttökelpoisina. Tavaroiden käyttöiän pidentämistä käsiteltiin kyselyssä selvittämällä, kuinka usein vastaajat olivat korjanneet tai huoltaneet tavaroitaan tai käyttäneet siihen tarkoitettuja palveluita. Kyselyssä selvitettiin myös sitä, kuinka pitkään eri tuotteet olivat olleet vastaajilla käytössä ennen uuden hankkimista tilalle.

80 % vastaajista oli suojannut tavaroita kulumiselta ja rikkoutumiselta viimeisen 12 kuukauden aikana ainakin joskus, mistä esimerkkeinä kysymyksessä mainittiin suojakuoren asentaminen puheliimeen, vaatteiden tuulettaminen ja kenkien vahaaminen (Kuva 55). Vastaavasti 65 % vastaajista kertoi ainakin joskus korjanneensa itse jonkun tavaran uuden hankkimisen sijaan. Tavaroiden korjaaminen uuden hankkimisen sijaan oli yhtä yleistä kaikissa ikä- ja koulutusryhmissä, eri sukupuolta edustavien vastaajien sekä eri alueilla asuvien vastaajien välillä. Useimmin oli korjattu vaatteita ja jalkineita, rakennusta tai asuntoa ja polkupyörää, joita yli puolet vastaajista kertoi korjanneensa vähintään joskus. Rakennuksen ja asunnon korjaamisen ja huoltamisen määriteltiin kysymyksessä tarkoittavan esimerkiksi maalaustöitä, ikkunoiden korjaamista, räystäskourujen puhdistusta tai katon korjausta. Matkapuhelimia oli huollettu tai korjattu itse hyvin harvoin, eikä 75 % vastaajista ollut tehnyt sitä ollenkaan. Myös kodinkoneiden tai laitteiden sekä moottoriajoneuvojen huoltaminen ja korjaaminen itse oli jokseenkin harvinaista. Vastauksiin on voinut vaikuttaa kysymyksessä käytetty 12 kuukauden aikaväli. Rakennuksia, vaatteita ja jalkineita joudutaan korjaamaan ja huoltamaan usein vuosittain, kun taas kodinkoneita ei välttämättä rikkoudu joka vuosi.

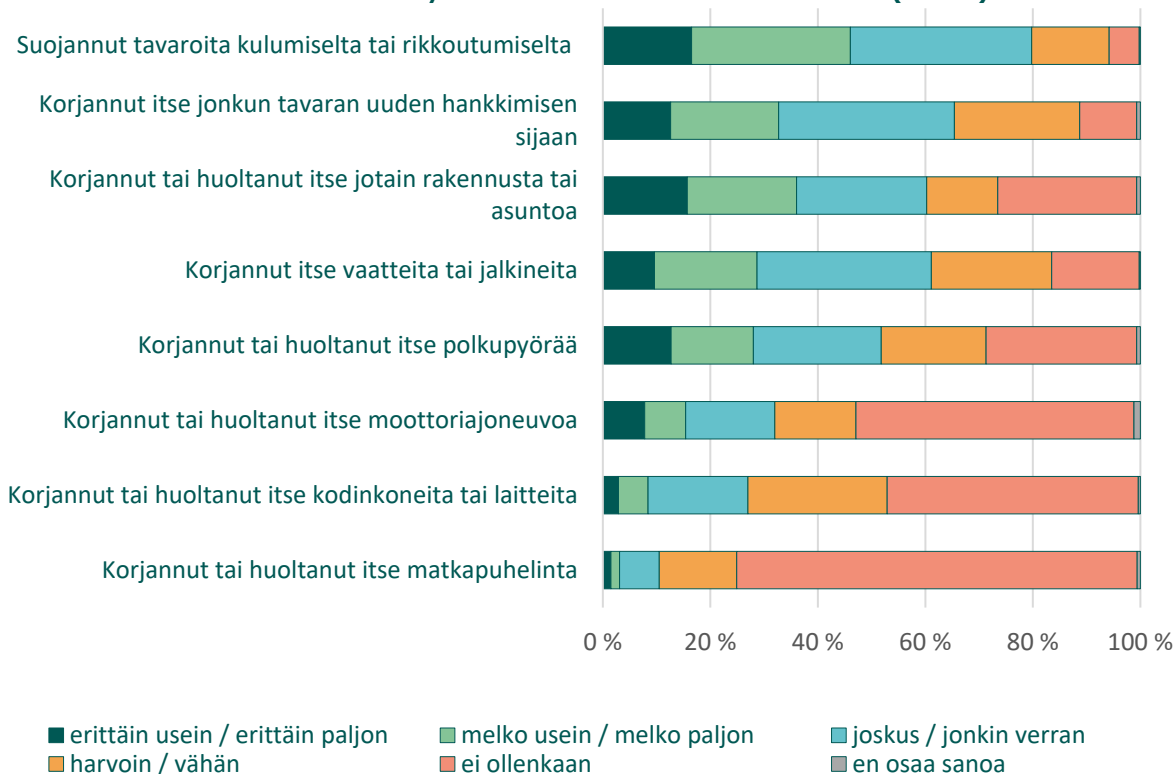
Itse korjaamisen ja huoltamisen rinnalla vastaajilta kysyttiin myös maksullisten korjaus- ja huoltopalveluiden käytöstä (Kuva 56). Suurin osa vastaajista oli käyttänyt korjauspalveluja korkeintaan harvoin viimeisen vuoden aikana. Korjaus- tai huoltopalveluita oli käytetty eniten moottoriajoneuvojen korjaamiseen ja huoltamiseen. Yli puolet vastaajista kertoi käyttäneensä niitä vähintään joskus viimeisen vuoden aikana. 31 % kertoi käyttäneensä joskus suutari- tai ompelupalveluja ja 22 % rakennusten korjaus- tai huoltopalveluita. Matkapuhelimen korjauspalveluiden käyttö, jota ei ollut tehnyt ollenkaan 76 % ja harvoinkin 15 % vastaajista, oli puolestaan ollut harvinaisinta viimeisen vuoden aikana. Myöskään kodinkoneiden korjauspalveluita ei ollut käyttänyt ollenkaan 69 % vastaajista ja harvoinkin 19 %.

Ainoastaan moottoriajoneuvojen osalta korjauspalveluiden käyttö oli yleisempää kuin itse korjaaminen ja huoltaminen. Rakennuksia, polkupyöriä, vaatteita ja jalkineita sekä kodinkoneita oli huollettu ja korjattu itse useammin kuin käytetty maksullisia palveluja. Myös matkapuhelimia oli huollettu ainakin joskus hieman useammin kuin käytetty korjauspalveluja.

Korjaamisen ja huoltamisen tulokset ovat samansuuntaisia kuin aiemmissa tutkimuksissa. Vuoden 2021 Eurobarometrissä 45 % vastaajista ilmoitti korjanneensa itse jonkun tavaran uuden hankkimisen sijaan viimeisen vuoden aikana (European Commission, 2019). Myös aiemmissa tutkimuksissa on havaittu, että lukuun ottamatta moottoriajoneuvoja, tavaroiden ja laitteiden korjaaminen itse on yleisempää kuin korjauspalveluiden käyttö (YTV, 2007; Korsunova ym., 2022; Korsunova ym., 2023). Korsunovan ym. (2023) mukaan itse korjataan erityisesti vaatteita, polkupyöriä ja muita kodin ei-sähkökäyttöisiä tavaroita. Ammattilaisella korjautetaan jossain määrin laukkuja ja kenkiä, matkapuhelimia, polkupyöriä ja isompia kodinkoneita. Repon ym. (2023) tutkimuksessa suurempi osa vastaajista

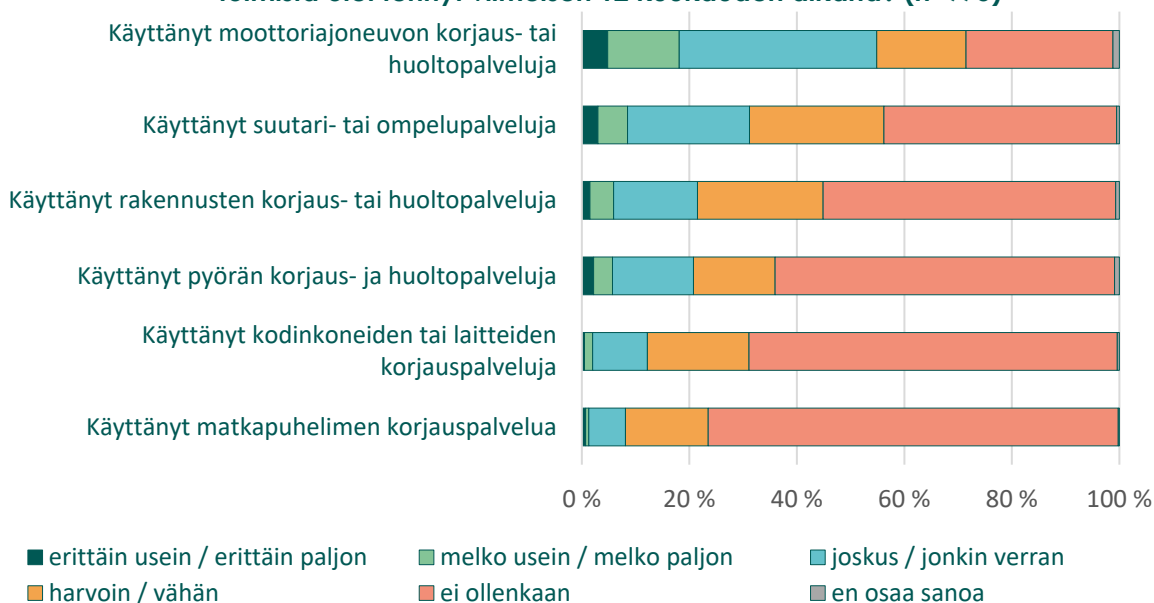
kuitenkin turvautui mieluummin viihde-elektroniikan ja tietotekniikan, liikennevälineiden ja asunnon korjauspalveluihin kuin korjasi niitä itse. Korsunovan ja Lundbergin (2022) tutkimuksessa kävi myös ilmi, että tiettyjen kategorioiden tuotteita ei välttämättä edes yritetä korjauttaa (esimerkiksi pienet kodinkoneet, matkapuhelin, suuret kodinkoneet sekä laukut ja kengät).

Mitä seuraavista tavaroiden huoltamiseen ja korjaamiseen liittyvistä toimista olet tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana? (n=975)



Kuva 55. Tavaroiden itse huoltamiseen ja korjaamiseen tai liittyvät toimet

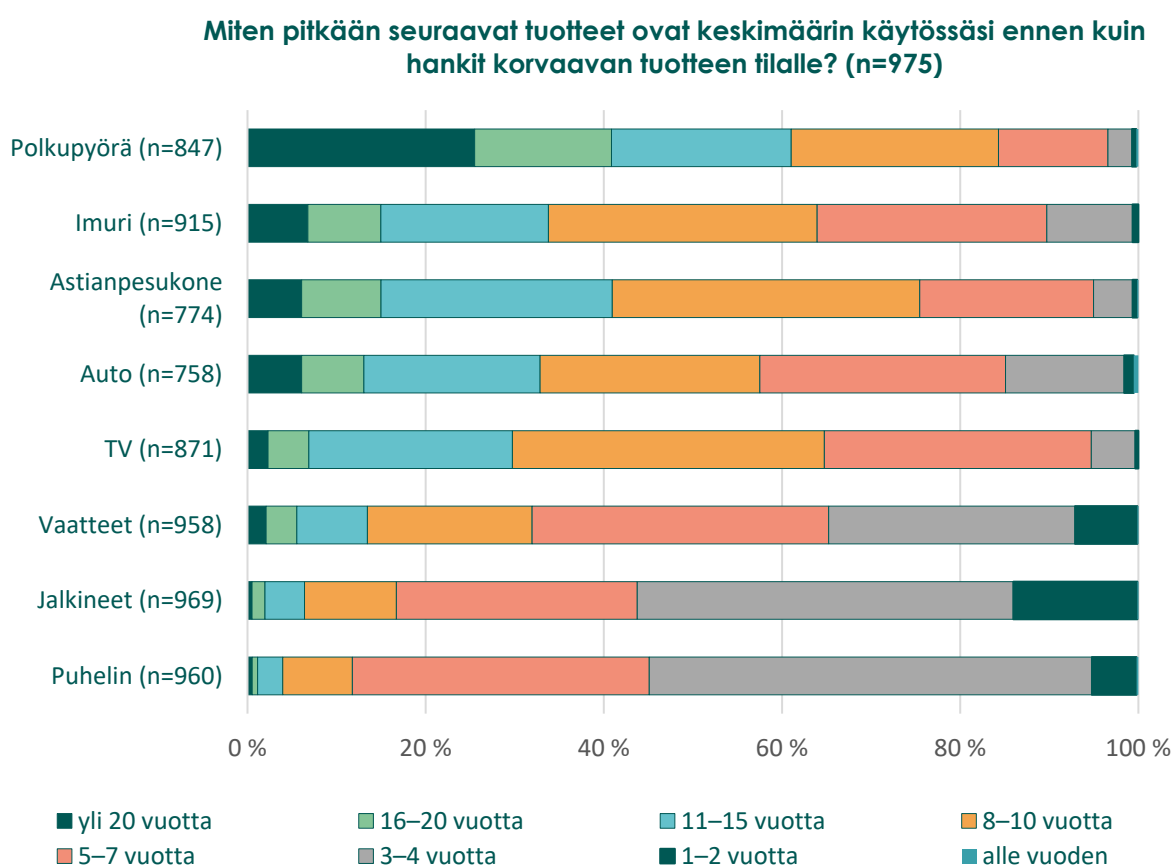
Mitä seuraavista tavaroiden huoltamiseen ja korjaamiseen liittyvistä toimista olet tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana? (n=975)



Kuva 56. Tavaroiden huoltamiseen ja korjaamiseen liittyvien palveluiden käyttö

Korjaamiseen ja huoltamiseen liittyvien toimien ohella vastaajilta kysyttiin, miten kauan erilaisia tuotteita käytetään ennen kuin tilalle hankitaan korvaava tuote (Kuva 57). Keskimäärin pisimpään vastaajien käytössä oleva tuote oli polkupyörä. 22 prosentilla vastaajista polkupyörä oli käytössä keskimäärin yli 20 vuotta ja 61 % vastaajista kertoi käyttävänsä polkupyörää yli kymmenen vuotta. Yli puolet vastaajista käytti astianpesukonetta, TV:tä, imuria ja autoa vähintään 8 vuotta ennen tuotteen korvaamista. 65 % vastaajista kertoi käyttävänsä vaatteita vähintään 5 vuotta. Lyhin käyttöikä oli jalkineilla ja puhelimella. 55 % vastaajista kertoi käyttävänsä samaa puhelinta ja 56 % jalkineita alle 5 vuotta.

Euroopan komission tutkimuksessa (European Commission ym., 2018) toteutetussa kyselyssä tarkasteltiin erilaisten tuotteiden keskimääräistä käyttöikää. Suomi ei ollut mukana tutkimuksessa, mutta vastaukset ovat samankaltaisia tämän tutkimuksen kanssa. Lyhin käyttöikä komission tutkimuksessa oli puhelimilla ja vaatteilla, pisimpään käytettiin astianpesukonetta, televisiota ja imuria. Komission tutkimuksessa ei kysytty polkupyörän käytöstä.



Kuva 57. Tuotteiden keskimääräisen käyttöajan pituus

3.7 Henkilökohtainen tavarasuhte

Siirtymä kiertotalouteen edellyttää toimia turhan kulutuksen välttämiseksi. Samanaikaisesti elämme aikaa, joka kannustaa uusien tavaroiden hankkimiseen ja ylikulutukseen. Kansalaisten suhdetta kulutukseen ja tavaroihin mitattiin barometrissä kysymyksellä, jossa heitä pyydettiin arvioimaan omaa suhdettaan erilaisiin tavarasuhteeseen ja kulutukseen liittyviin väittämiin (Kuva 58). Väittämissä

käsiteltiin niin vastaajan omaa suhdetta uudelleenkäyttöön, heräteostoihin, jakamistalouteen, tavaroiden määrään, korjaamiseen, huoltamiseen ja tuunaamiseen kuin jätteen synnyn ehkäisyyn.

Suurin osa vastaajista pyrki ehkäisemään jätteen syntyä. Vastaajista lähes kaikki (94 %) pyrkivät välttämään ruokahävikkiä. 63 % arvioi kuitenkin, että kotitaloudessa olisi vielä mahdollista vähentää syntyvän jätteen määrää.

Turhaa tavaroiden hankkimista pyrittiin välttämään. 82 % vastaajista ei tilannut paljon edullisia tuotteita ulkomaisista verkkokaupoista. Myös heräteostoja vältettiin, 77 % kertoi, ettei ole ostanut uusia tavaroita usein heräteostoina ja melkein yhtä suuri osuus vastaajista, 73 %, ei ole ostanut myöskään käytettyjä tuotteita heräteostoksina. 49 % vastaajista koki omistavansa paljon tarpeettomia tavaroita ja 34 % oli väitteen kanssa eri mieltä. Mahdollisuutta räätälöidä ja kustomoida tuotteita omaan käyttöön sopivaksi kertoi hyödyntäneensä 37 % vastaajista ja 36 % vastaajista ei ollut tällaisia mahdollisuuksia hyödyntänyt.

Myös tavaroiden hyvään huolehtimiseen liittyvät väittämät yhdistivät vastaajia. Lähes kaikille, eli 92 prosentille oli tärkeää pitää hyvää huolta tavaroistaan, jotta ne kestäisivät mahdollisimman pitkään. 80 % vastaajista kertoi omistavansa tarvittavia työkaluja tavaroiden korjaamisen ja niistä huolehtimiseen. Yli puolet, noin 57 % vastaajista, kertoi nauttivansa tavaroiden korjaamisesta ja niistä huolehtimisesta.

Vastaajat kokivat käyttävänsä tavaroita mahdollisimman pitkään. 76 % vastaajista kertoi vaihtavansa tuotteen yleensä vain, kun se on täysin kulunut tai rikki. 54 % kertoi, ettei koskaan hankkiudu eroon tavaroista, joilla voi olla myöhemmin käyttöä. 47 % vastaajista kertoi keksivänsä usein muuta hyötykäyttöä tarpeettomaksi jääneille tavaroille tai niiden osille. Uudelleenkäytön ja materiaalikierrätyksen mahdollistaminen kuitenkin kannusti luopumaan tavaroista. Yli puolet, 57 % vastaajista kertoi, että luopuu tuotteista helposti, jos tietää että ne päätyvät hyötykäyttöön tai kierrätykseen. 41 % vastaajista oli samaa mieltä väitteestä, että on vaikea luopua tavaroista ja niin ikään 41 % oli väitteen kanssa eri mieltä.

Ristiriitaisimmin suhtauduttiin uudelleenkäyttöön. Hieman suurempi osa vastaajista halusi hankkia tavaransa uutena käytetyn sijaan. 43 % vastaajista kertoi haluavansa ostaa tavaransa aina uutena ja 38 % oli väitteen kanssa eri mieltä. Toisin päin kysyttäessä 33 % vastaajista kertoi suosivansa käytettyjen tavaroiden ostamista uusien sijaan ja 44 % oli väitteen kanssa eri mieltä. 28 % vastaajista kertoi, ettei luota käytettyihin tuotteisiin kun 51 % oli väitteen kanssa eri mieltä.

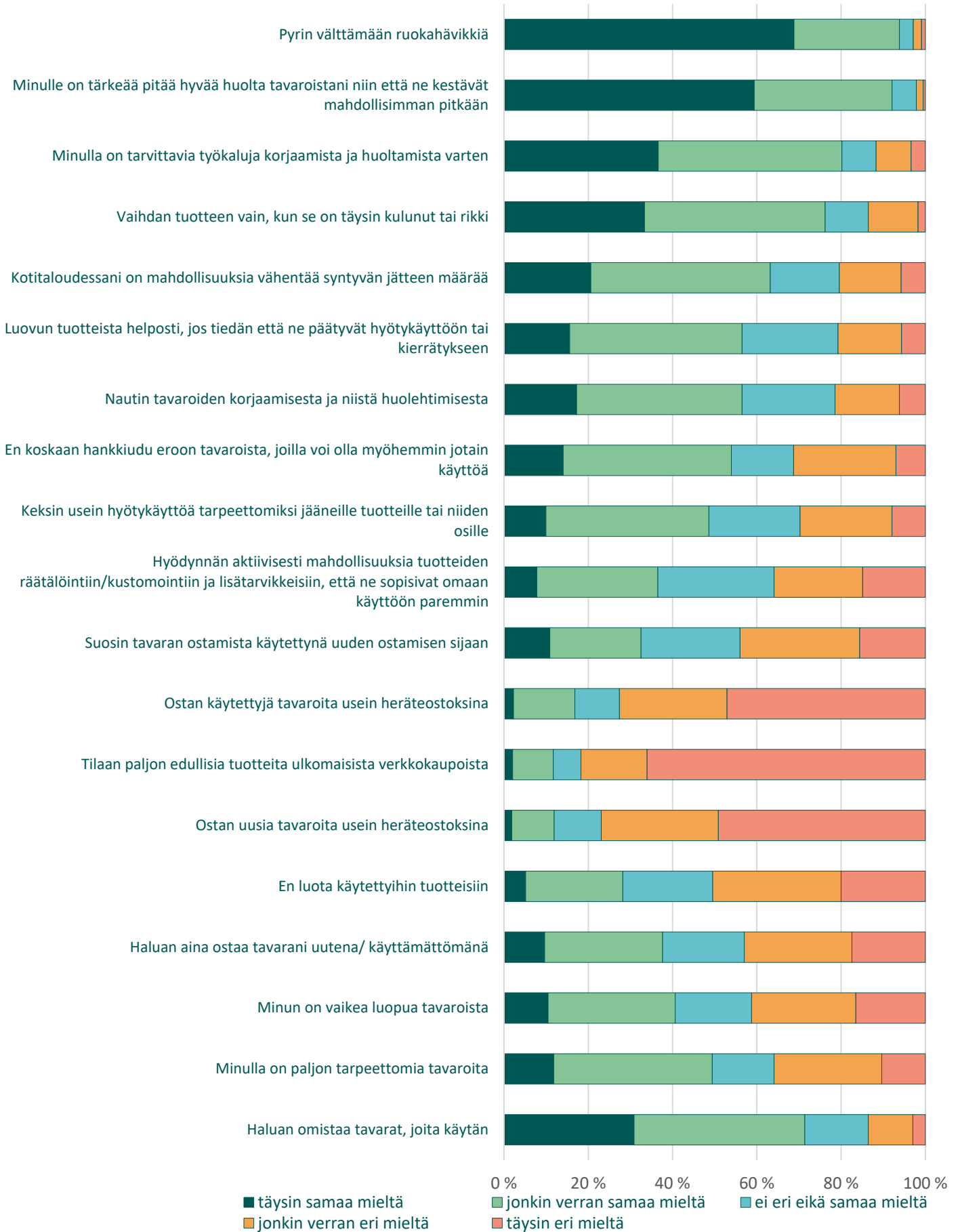
Tuotteiden hankkiminen palveluna tai lainaaminen koettiin vaikeaksi. 71 % vastaajista oli samaa mieltä väitteestä, että haluaa omistaa tavarat, joita käyttää, kun vain 14 % vastaajista oli eri mieltä.

Aiemmissa suomalaisissa tutkimuksissa ei ole käytetty näin laajasti kuluttajien henkilökohtaista tavarasuhdetta mittaavia kysymyksiä. Joitakin väitteiden teemoja on kuitenkin sivuttu aiemmissa tutkimuksissa. Barometrin tulokset olivat samankaltaisia näiden tutkimusten tulosten kanssa. Ruokahävikin ehkäisy on myös aiempien tutkimusten mukaan tärkeää ihmisille, esimerkiksi Keskon arkibarometrissä 75 % vastaajista pyrki välttämään hävikkiruoan syntymistä. Korsunovan ja Lundbergin (2022) tutkimuksessa 74 % arvioi, että heillä on suunnittelukykyä ruokahävikin pienentämiseksi. Niin ikään samassa tutkimuksessa 89 % vastaajista kertoi ainakin joskus tietoisesti vähentävänsä kotitaloudessa syntyvän jätteen määrää. Schubin ym. (2021) Pohjois-Karjalassa toteutetussa tutkimuksessa 61 % vastaajista arvioi, että kotitaloudessa olisi mahdollista vähentää syntyvän jätteen määrää.

Korsunovan ym. (2022; 2023) tutkimuksessa on mitattu laajasti kansalaisten kokemusta liittyen tavaroiden käyttöiän pidentämiseen, korjaamiseen ja huoltamiseen. Tutkimuksen mukaan suomalaisista 69 % arvioi osaavansa pitää huolta tavaroistaan ja 53 % on tavaroiden korjaamisen ja materiaalien uusiokäyttöön tarvittavia kädentaitoja. 57 % tutkimuksen vastaajista arvioi myös, että heillä on kekseliäisyyttä käyttää materiaaleja tai tavaroita uudella tavalla.

Eurobarometri-kyselyssä on mitattu kuluttajien suhtautumista uudelleenkäyttöön. Eurobarometrin suomalaisista vastaajista 77 % kertoi mieluummin ostavansa tavaransa uutena ja käytettyjen tuotteita

Arvioi missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavista itseäsi koskevista väitteistä? (n=975)



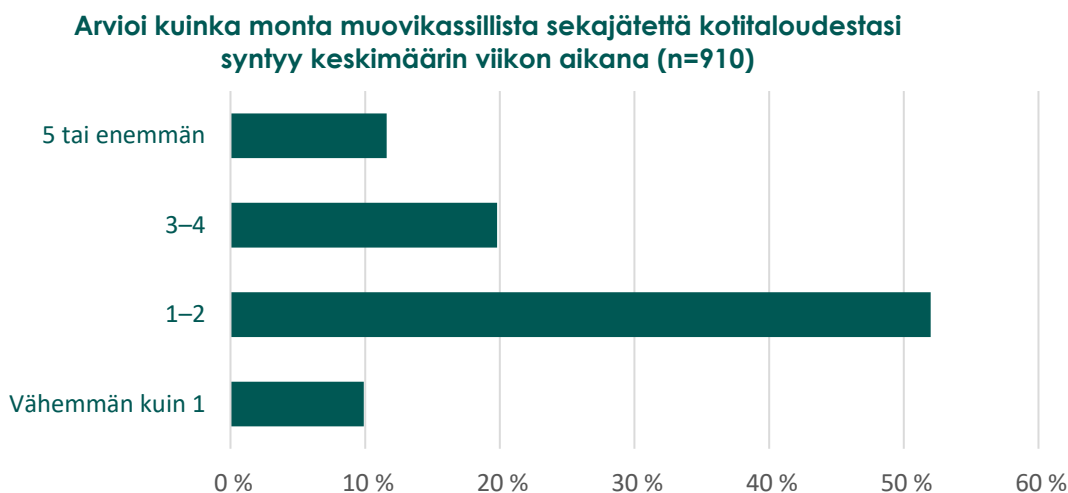
Kuva 58. Väittämiä tavarasuhteesta

den hyvään laatuun luotti noin 49 % (European Commission, 2019). Niin ikään Repon ym. (2023) tutkimuksessa 84 % vastaajista sanoi hankkivansa elektroniikkaa ja tietotekniikkaa mieluiten uutena ja vain 10 % suosi käytettyä.

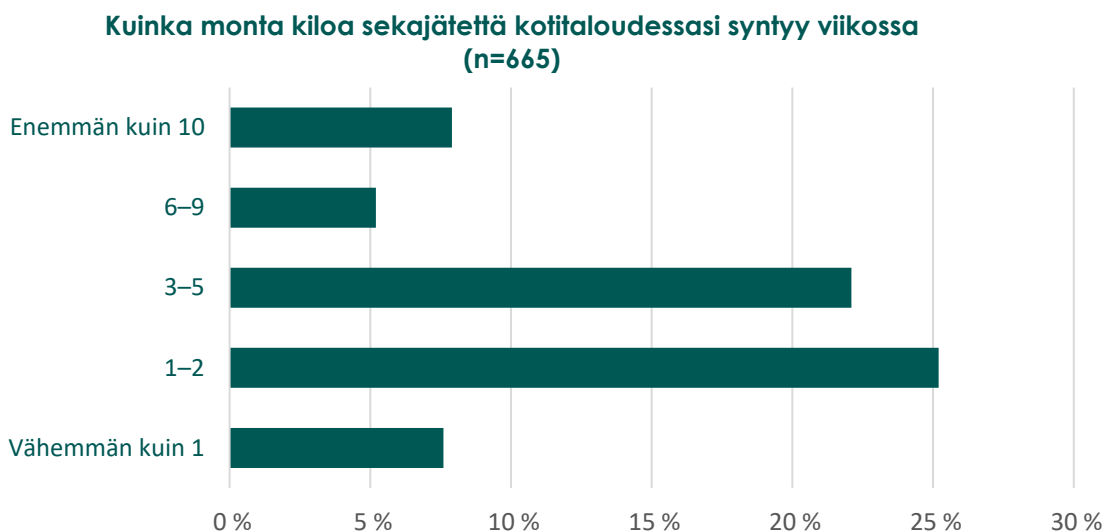
3.8 Jätteiden synty ja lajittelu

Barometrissä oli kysymyksiä jätteiden synnystä, lajittelusta ja lajitteluaktiivisuutta lisäävistä tekijöistä. Lisäksi barometrissä kysyttiin tarkemmin biojätteen kotikompostoinnista osana laajempaa kotikompostoinnin laajuutta selvittänyttä tutkimusta (Karppinen ym., 2023). Kotikompostoinnin tulokset on raportoitu erikseen (Karppinen ym., 2023).

Yhdyskuntajätteen määristä barometrin vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka monta muovikassillista ja kiloa sekajätettä heidän kotitaloudessaan syntyy viikon aikana. Keskimäärin vastaajien kotitalouksissa sekajätettä syntyi 2,5 muovikassillista viikossa (mediaani 2) ja massana arvioiden noin 4,2 kg (mediaani 3 kg). Tyypillisimmin kotitalouksissa syntyi 1–2 muovikassillista ja 1–2 kiloa sekajätettä viikossa (Kuva 59, Kuva 60).



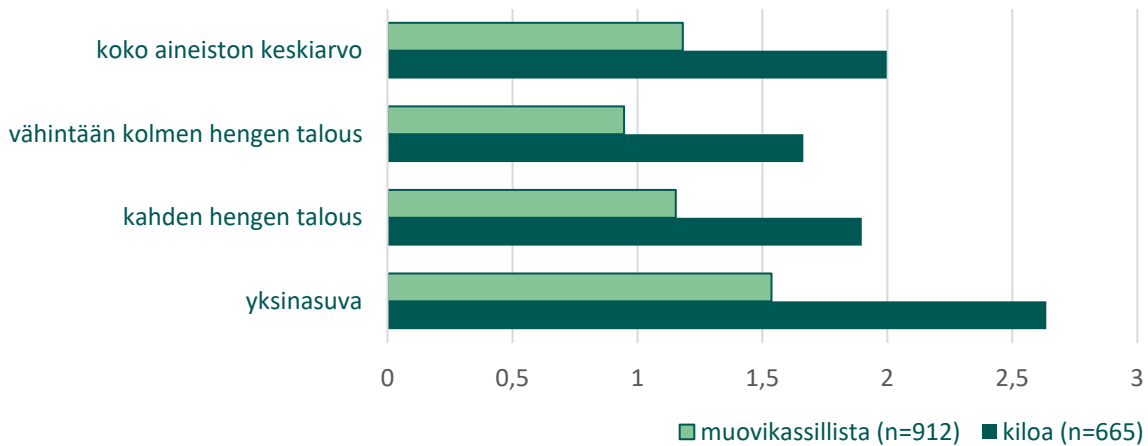
Kuva 59. Viikon aikana syntyvän sekajätteen määrä muovikassillisina



Kuva 60. Viikon aikana syntyvän sekajätteen määrä kilogrammoina

Syntyvän sekajätteen määrään vaikutti luonnollisesti kotitalouden koko. Keskimäärin yhtä vastaajaa kohden jätettä syntyi 1,2 muovikassillista viikossa (mediaani 1) ja massana arvioiden noin 2 kg (mediaani 1,5). Vertailtaessa eri kokoisissa kotitalouksissa syntyvän sekajätteen määrää, voidaan huomata, että yksinasuvat tuottavat sekajätettä keskimäärin enemmän kuin muut (Kuva 61). Yksinasuvat arvioivat tuottavansa jätettä viikossa keskimäärin 1,5 kassia/hlö ja 2,6 kg/hlö, kun kahden ja kolmen hengen talouksissa jätettä arvioitiin syntyvän vähemmän henkilöä kohden.

Keskiarvo viikossa syntyvän sekajätteen määrästä henkilöä kohden



Kuva 61. Sekajätteen määrä henkilöä kohden eri kokoisissa kotitalouksissa

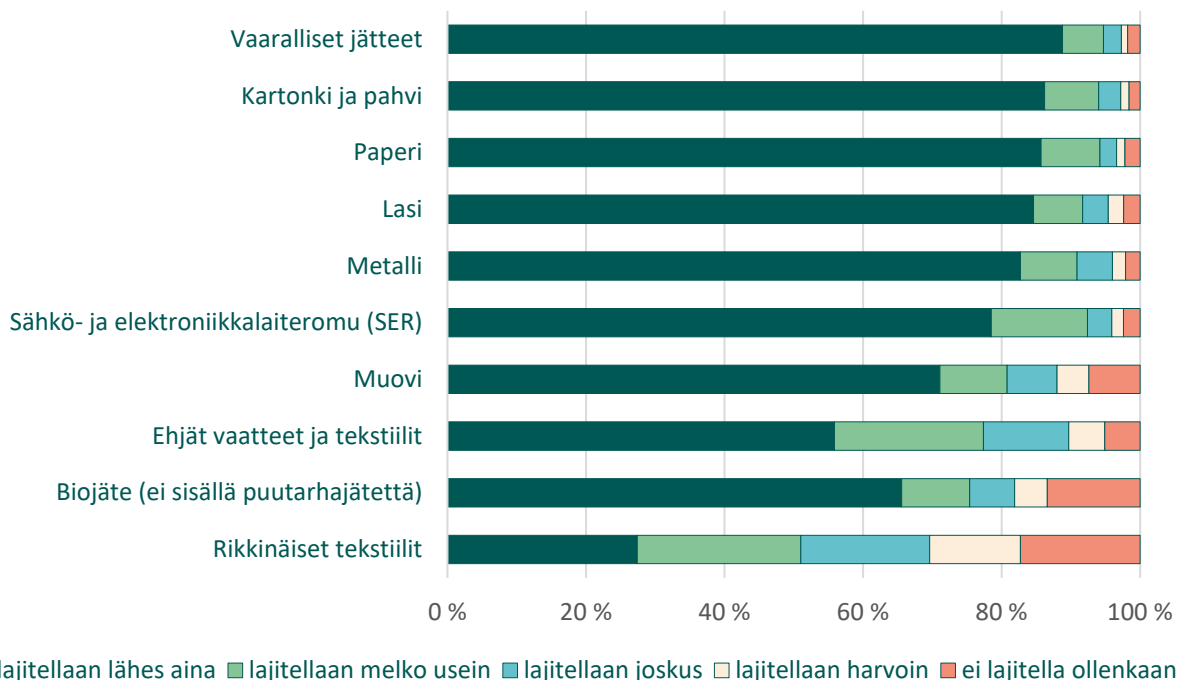
Jätteiden lajittelun aktiivisuutta selvitettiin kyselyssä eri jätelajeittain (Kuva 62). Kun vastaajia pyydettiin arvioimaan, kuinka usein heidän kotitalouksissaan lajitellaan eri jätelajeja, selvisi, että kyselyn vastaajat lajittelivat jätteitä varsin aktiivisesti. Vastaajista yli 90 % kertoi lajittelevansa lähes aina tai melko usein niin vaaralliset jätteet (95 %), kartongin ja pahvin (94 %), paperin (94 %), lasin (92 %) kuin metallin (91 %). Muovipakkausjätteet lajitteli lähes aina tai melko usein 81 % ja biojätteen 75 % vastaajista. Uudelleen-käyttöön menevät ehjät vaatteet ja tekstiilit lajitteli aina tai melko usein 77 % vastaajista ja rikkiäiset poistotekstiilit 51 %. Poistotekstiilit ja biojäte jäivät jätelajeista useimmin kokonaan lajittelematta. 17 % vastaajista ei lajitellut ollenkaan poistotekstiilejä, 13 % biojätettä ja 7 % muoveja.

Barometrin tulokset ovat samansuuntaisia kuin valtakunnalliset eri jätelajien kierrätysasteet (Suomen ympäristökeskus, 2023b). Pakkausjätteistä suurin osa paperista, pahvista, kartongista, lasista ja metallista päätyy materiaalikiertoon. Eniten kirittävää on muovipakkausten ja biojätteen kierrätysasteessa.

Vastaajilta, jotka kertoivat kotitalouksissaan lajiteltavan biojätettä vähintään harvoin, kysyttiin lisäksi, laitetaanko heidän kotitalouksissaan lajiteltu biojäte biojätteen keräykseen, kotikompostoriin vai jonnekin muualle (Kuva 63). Hieman yli puolet biojätettä lajittelevista vastaajista kertoi, että heidän kotitalouksissaan biojätteet laitetaan biojätteenkeräykseen ja vastaavasti 30 % kertoi käyttävänsä kotikompostoria. Noin 4 % kertoi laittavansa lajitellut biojätteet jonnekin muualle. Tämän täsmennettiin tarkoittavan esimerkiksi biojätteen antamista kotieläinten syötäväksi.

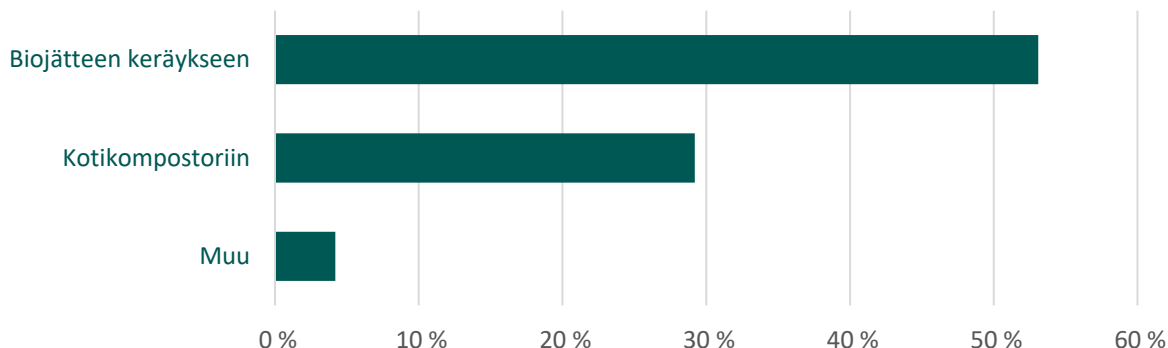
Aiemmissa tutkimuksissa kotitalouksien lajittelukäyttäytymisessä on havaittu eroja suhteessa erilaisiin sosioekonomisiin taustatekijöihin. Tapaustutkimuksissa on havaittu esimerkiksi, että erityisesti paremmin koulutetut sekä keski- ja korkeampituloiset kotitaloudet lajittelevat muita innokkaammin (Miafodzyeva ym., 2013; López-Mosquera ym., 2015; Nainggolan ym., 2019). Tutkimuksissa on saatu ristiriitaisia tuloksia iän, sukupuolen ja asuinalueen vaikutuksesta niin, että osassa tutkimuksista esimerkiksi nuorten on havaittu lajittelevan aktiivisemmin ja osassa vanhempien. Kaiken kaikkiaan kotitalouksien lajittelukäyttäytyminen voi poiketa suuresti eri maiden ja alueiden välillä.

Mitä jätteitä kotitaloudessasi lajitellaan erikseen? (n=975)



Kuva 62. Jätteiden lajittelu kotitalouksissa

Minne lajiteltu biojäte laitetaan kotitaloudessasi? (n=844)



Kuva 63. Biojätteen erilliskeräystavat

Tässä tutkimuksessa vertailtiin taustatekijöitä tarkastelemalla eri vastaajaryhmien innokkuutta lajitella biojätettä ja muovია. Tarkastelun yksinkertaistamiseksi lajitteluaktiivisuus luokiteltiin kolmeen luokkaan; ”usein / aina”, ”harvoin / joskus” ja ”ei ollenkaan”.

Biojätteen lajittelussa eroja vastaajaryhmien välillä löytyi erityisesti suhteessa ikään ja asunnon tyyppiin sekä asuinalueen tyyppiin (Kuva 64). Biojätettä lajittelevat eniten 70–79-vuotiaat, joista 85 % kertoi lajittelevansa biojätteen aina tai melko usein. Myös 60–69 ja yli 80-vuotiaista vastaajista noin 78 % kertoi lajittelevansa biojätteet aina tai usein. Vastaava osuus alle 30-vuotiaiden vastaajien joukossa jäi alle 70 %. Suhteessa asunnon tyyppiin ahkerimmin biojätettä lajittelevat kerros- ja rivitaloissa asuvat vastaajat. Kerrostaloasukkaista 82 % ja rivitaloasukkaista 79 % kertoi lajittelevansa biojätteet melko usein tai aina. Omakotitaloasukkaista biojätteet lajitteli yhtä usein 70 % vastaajista ja 19 % omakotitaloasukkaista kertoi, ettei lajittele koskaan biojätettä. Suhteessa asuinalueen tyyppiin ahkerimmin biojätettä lajiteltiin

kaupunkien kerrostalovaltaisilla alueilla ja eniten lajittelematta jätettä vastaajia asui pientalovaltaisilla alueilla kaupungeissa ja maaseudulla.

Vastaajaryhmien välillä löytyi eroja muovipakkausten lajittelussa erityisesti suhteessa ikään sekä asunnon ja asuinalueen tyyppiin (Kuva 65). Kuten biojätteen myös muovin osalta innokkaimmat lajittelijat löytyivät vanhemmista ikäryhmistä. 70–79-vuotiaista vastaajista 89 % kertoi lajittelevansa muovit melko usein tai aina, 60–69-vuotiaista 88 % ja yli 80-vuotiaista 87 %. Alle 40-vuotiaista melko usein tai aina muovit lajitteli alle 80 %, 20–29-vuotiaista vain noin 67 %. Yli 12 % 20–39-vuotiaista kertoi, ettei lajittele muovijätettä koskaan. Suhteessa asunnon ja asuinalueen tyyppiin innokkaimmin muoveja lajiteltiin kerros- ja rivitaloissa sekä kerrostalovaltaisilla asuinalueilla. Maaseudun haja-astusalueiden asukkaista 14 % kertoi, ettei koskaan lajittele muovijätettä.

Eroja asuntotyyppin ja asuinalueiden välillä selittää jätteiden lajittelumahdollisuuksien saavutettavuus. Kerrostaloissa on taloyhtiön yhteiset keräyspisteet, kun taas omakoti- tai paritalossa asuvat joutuvat usein viemään lajittelemansa jätteet kauemmas tai hankkimaan itse erilliset keräysastiat eri jätelajeille. Alueellisten muovipakkausjätteiden lajittelupisteiden saavutettavuutta on tarkasteltu Circwaste-hankkeen tutkimuksessa, jossa on havaittu suuria eroja lajittelupisteiden saavutettavuudessa eri alueiden välillä (Pitkänen ym., 2023; Suomen ympäristökeskus, 2023a).

Sosioekonomisten taustatekijöiden ohella kierrätyskäyttämiseen vaikuttavat monet muut henkilökohtaiset ja tilanteiset tekijät, kuten motivaatio, asenteet, tiedot, taidot, koettu lajittelun hankaluus ja hyöty sekä jäteinfrastruktuurin saatavuus, saavutettavuus ja kunto. Aiemmissä tutkimuksissa on havaittu, että erityisesti henkilökohtainen motivaatio lajitteluun ja ympäristöorientoituneisuus vaikuttavat positiivisesti lajitteluinnostukseen (Miafodzyeva ym., 2013; Bertoldo ym., 2016). Myös asuinalueita kohtaan tunnetulla kiintymyksellä ja yhteisöllisyydellä on havaittu olevan vaikutusta lajitteluun. Sen sijaan sosiaalisella paineella ja sillä, mitä muut tekevät ei ole havaittu olevan yhtä suurta merkitystä.

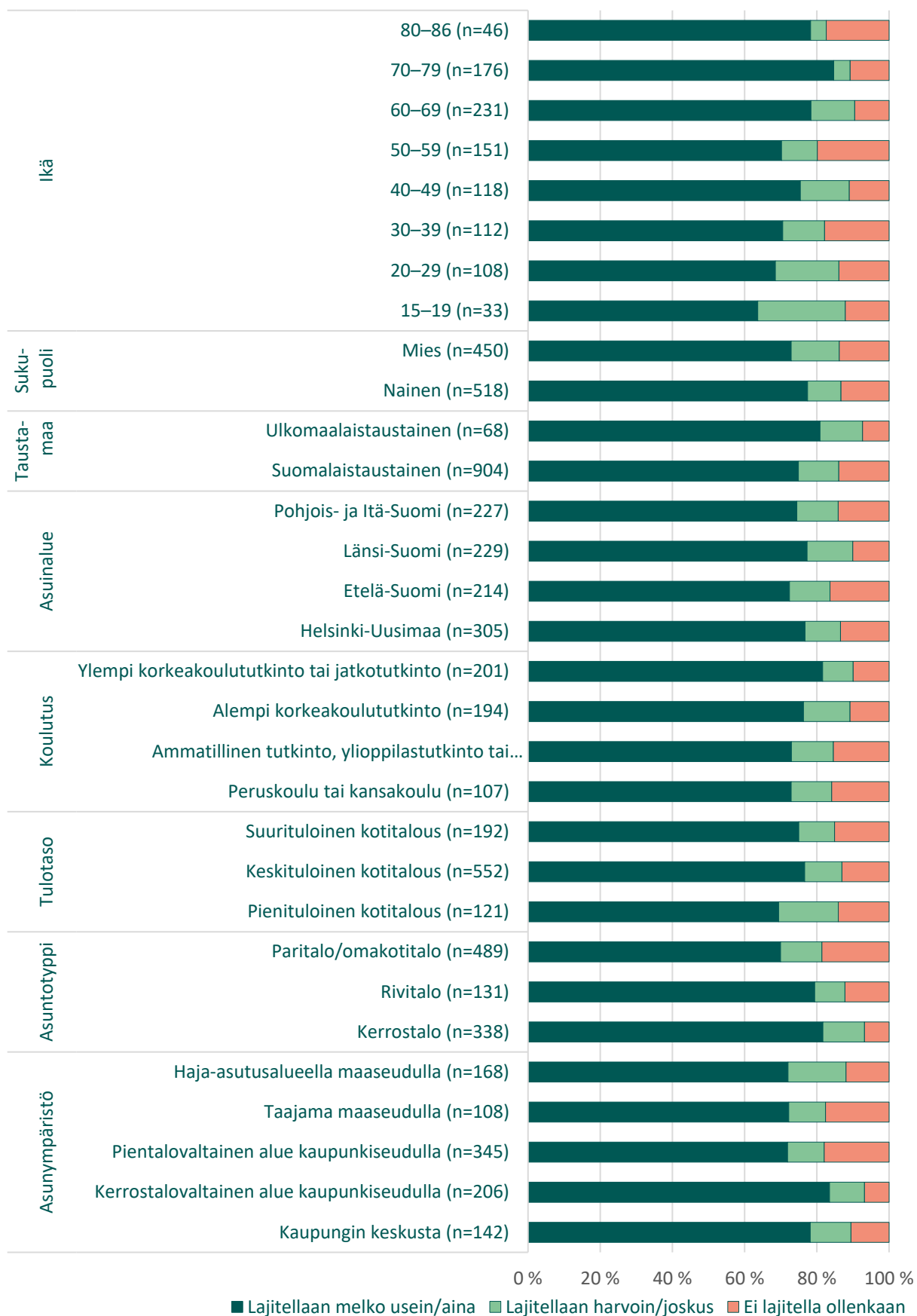
Eri maissa toteutetuissa tutkimuksissa on saatu varsin yhdenmukaisia tuloksia siitä, että lajittelumahdollisuuksien saavutettavuus ja laatu vaikuttavat merkittävästi lajitteluinnostukseen. Omassa kotipihaassa sijaitsevat lajittelumahdollisuudet lisäävät lajitteluinnostusta. Myös jättepisteiden helppokäyttöisyydellä ja houkuttelevuudella on merkitystä sekä sillä, miten aikaa vieväksi ja hankalaksi lajittelu kotona koetaan (Miafodzyeva ym., 2013; Nainggolan ym., 2019; Sidiq ym., 2010).

Useissa tutkimuksissa on korostettu myös taloudellisten kannustimien, kuten erilaiset panttijärjestelmät tai jätteiden vähentämiseen kannustavat jätemaksut, merkitystä lajittelua motivoivana tekijänä. Osassa tutkimuksista on saatu kuitenkin myös ristiriitaisia tuloksia taloudellisten kannustimien merkityksestä (Miafodzyeva ym., 2013; Miliute-Plepiene ym., 2016; Andersson ym., 2018).

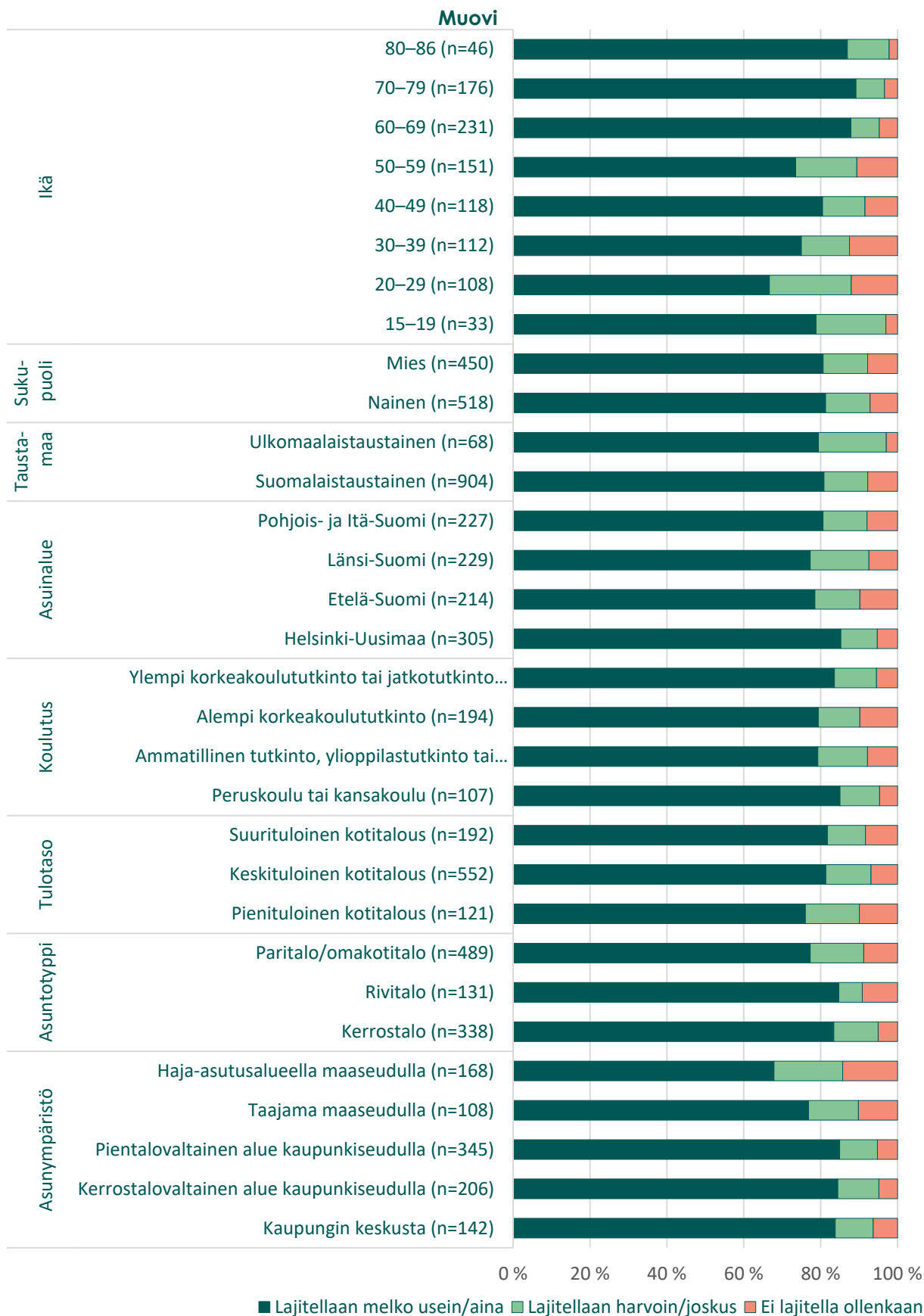
Taloudellisten kannustimien ohella aiemmissä tutkimuksissa onkin painotettu informaation merkitystä (Nainggolan ym., 2019; Miafodzyeva ym., 2013; Tong ym., 2018). Erilaisilla kampanjoilla ja lajitteluun liittyvällä opetuksella on havaittu olevan positiivinen vaikutus jätteiden lajitteluun. Esimerkiksi tieto siitä mitä lajitellulle jätteelle tapahtuu, voi lisätä ymmärrystä lajittelun merkityksestä ja innostaa lajittelemaan.

Lajitteluaktiivisuuteen vaikuttavia tekijöitä selvitettiin barometrissä näiden aiempien tutkimusten pohjalta muodostettujen väittämien kautta. Vastaajia pyydettiin arvioimaan, miten eri väitteissä esitetyt asiat vaikuttaisivat siihen, että he lajittelevat aktiivisemmin (Kuva 66). Eniten lajittelua lisäisi vastaajien mukaan se, että he voisivat olla varmoja siitä, että kierrätetyt jätteet päätyvät oikeasti hyötykäyttöön. Tästä väitteestä oli täysin tai jossain määrin samaa mieltä 45 % vastaajista. Myös lajittelusta saatava rahallinen hyöty saisi vastaajia lajittelemaan aktiivisemmin, minkä kanssa täysin tai jossain määrin samaa mieltä oli 43 % vastaajista. Lajittelun koettu hankaluus ja infrastruktuurin saavutettavuus korostuivat myös vastuksissa. Vastaajista 43 % oli täysin tai jossain määrin samaa mieltä siitä, että he lajittelevat aktiivisemmin, jos kotona olisi enemmän tilaa ja säilytysmahdollisuuksia lajitelluille jätteille. 38 % prosenttia

Biojäte

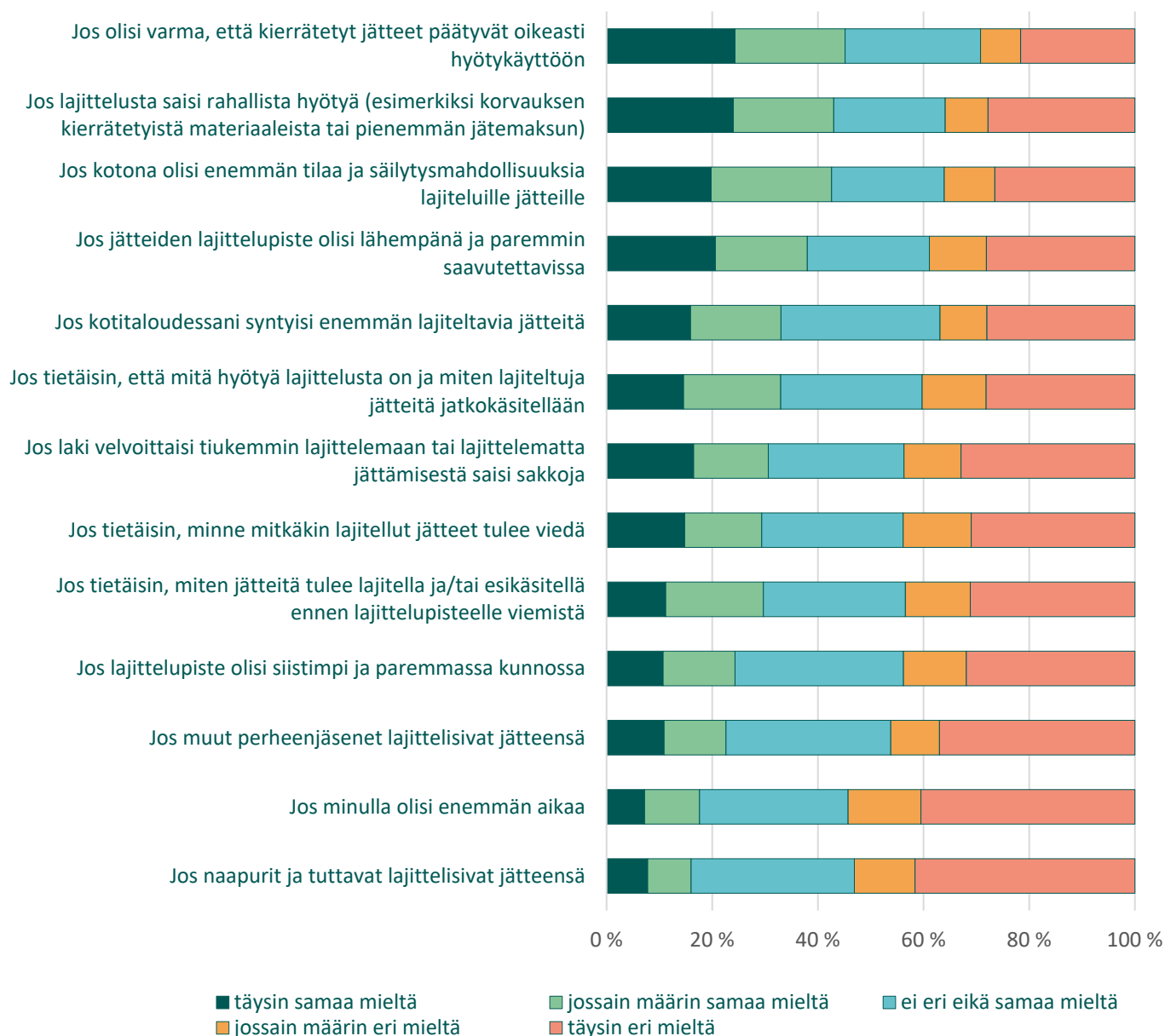


Kuva 64. Biojätteen lajittelu eri vastaajaryhmissä



Kuva 65. Muovipakkausjätteen lajittelu eri vastaajaryhmissä

Lajittelisin aktiivisemmin... (n=975)



Kuva 66. Lajitteluun vaikuttavat tekijät

oli samaa mieltä, että lajittelupisteiden parempi saavutettavuus lisäisi heidän lajitteluaktiivisuuttaan, joskin 39 % oli väitteen kanssa eri mieltä.

Suhteessa kaikkiin muihin väittämiin suurempi osa vastaajista oli väittämien kanssa eri kuin samaa mieltä. Myös varsin suuri osa vastaajista oli päätenyt valitsemaan vaihtoehdon ”ei samaa eikä eri mieltä”. Tämä johtuu osaltaan siitä, että osa vastaajista koki lajittelevansa jätteet jo nyt mahdollisimman tarkkaan, minkä vuoksi mitkään esitetyistä toimista eivät nostaisi enää lajitteluaktiivisuutta ja kysymys koettiin vaikeaksi vastata

Selkeästi suurempi osa vastaajista oli eri kuin samaa mieltä muun muassa siitä, että jättepisteiden parempi kunto ja siisteys, oma parempi lajitteluun liittyvä osaaminen, kireämpi lainsäädäntö ja sakot tai suurempi kotona syntyvä jätemäärä kannustaisi lajittelemaan. Eniten eri mieltä oltiin sosiaalisen paineen vaikutuksesta. Se, että naapurit ja tuttavat lajittelisivat lisäisi vain 16 % vastaajista lajitteluinnostusta ja jos muut perheenjäsenet lajittelisivat lisäisi noin 23 % vastaajista lajittelua. Suurin osa vastaajista koki,

että myöskään sillä, että heillä olisi käytössään enemmän aikaa ei ollut juurikaan merkitystä. 18 % vastaajista oli samaa mieltä väitteestä, että lajitteluintoa lisäisi, jos käytössä olisi enemmän aikaa ja 54 % oli väitteen kanssa eri mieltä.

Tulokset ovat samankaltaisia kuin aiemmissa tutkimuksissa. Myös aiemmissa tutkimuksissa rahallinen hyöty, tilanpuute kotona, jäteasteiden saavutettavuus ja tieto lajiteltujen jätteiden päätyemisestä hyötykäyttöön on nostettu tärkeiksi lajittelua lisääviksi ja motivoiviksi tekijöiksi ja vastaavasti sosiaalisella paineella on havaittu olevan vähemmän vaikutusta (Schubin ym., 2021; Reijonen ym., 2021; Miafodzyeva ym., 2013; Bertoldo ym., 2016). Suhteessa aiempiin kansainvälisiin tutkimuksiin lajitteluosaamisella ei ollut barometrin vastaajien joukossa kovin suurta merkitystä (Miafodzyeva ym., 2013). Barometrin vastaajista suurempi osa ei kokenut tarvitsevänsä enemmän tietoa jätteiden lajittelusta ja esikäsittelystä tai siitä, minne mitkäkin jätteet tulisi viedä

3.9 Kulutuksen ohjaaminen poliittisilla toimilla

Kansalaisbarometrin tuottama tieto kuluttajien kiertotalouteen liittyvistä asenteista ja käyttäytymisestä on tärkeää oikeanlaisten politiikka- ja sääntelytoimien suuntaamiseksi ja kehittämiseksi. Osana barometriä kansalaisilta kysyttiin myös suoraan mielipiteitä siitä, miten kulutusta tulisi heidän mielestään ohjata lainsäädännöllä, verotuksella tai muilla poliittisilla toimilla (Kuva 67).

Suurempi osa vastaajista kannatti kuin vastusti kuluttajien käyttäytymiseen liittyvää sääntelyä. Vastaajista 44 % oli täysin tai jokseenkin sitä mieltä, että kulutukseen tulee vaikuttaa lainsäädännöllä, verotuksella tai muilla poliittisilla toimilla, kun taas 32 % jokseenkin tai täysin eri mieltä. Myös barometrikyselyyn jätetyssä palautteessa moni toivoi kulutuksen vähentämiseksi ja kierrätyksen edistämiseksi poliittisia toimia, mutta jotkut taas halusivat kestäväen kulutuksen ja jätteiden lajittelun olevan täysin vapaaehtoista.

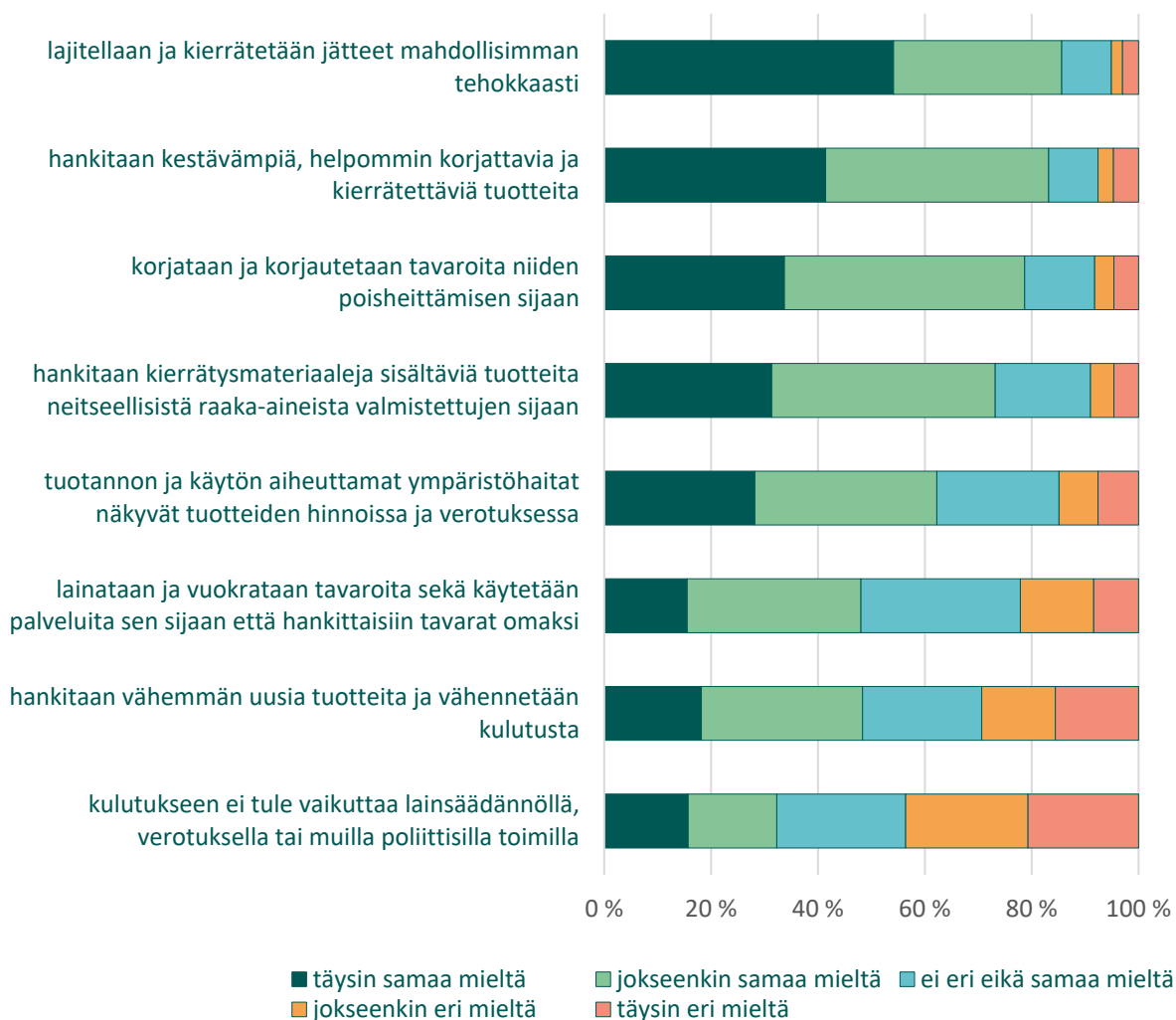
Eniten kannatusta vastaajien keskuudessa saivat jätteiden lajittelua ja kierrätystä tehostavat sekä tavaroiden käyttöikää pidentävät toimet. Suurin osa, 86 % vastaajista, oli täysin tai jokseenkin samaa mieltä siitä, että ohjauseinoilla kulutusta tulisi ohjata niin, että jätteet lajiteltaisiin ja kierrätettäisiin mahdollisimman tehokkaasti. 83 % taas oli täysin tai jokseenkin sitä mieltä, että ohjauseinoilla tulisi edistää kestävämpien, helpommin korjattavien ja kierrätettävien tuotteiden hankkimista. Lisäksi 79 % vastaajista toivoi ohjausta siihen, että tavaroita korjattaisiin ja korjautettaisiin niiden pois heittämisen sijaan.

Yli puolet vastaajista kannatti myös uusiomateriaalien käyttöä edistäviä toimia ja ympäristövaikutusten näkymistä tuotteiden hinnoissa. 73 % vastaajista oli täysin tai juokseekin samaa mieltä, että kuluttajia tulisi kannustaa kierrätysmateriaaleja sisältävien tuotteiden hankkimiseen neitseellisistä raaka-aineista valmistettujen sijaan. 62 % oli vastaavasti samaa mieltä väitteestä, että tuotannon ja käytön aiheuttamien ympäristöhaittojen tulisi näkyä tuotteiden hinnoissa ja verotuksessa.

Vähiten kannustusta saivat toimet, jotka vaikuttaisivat kuluttajien mahdollisuuksiin hankkia tuotteita omakseen. 48 % vastaajista oli samaa mieltä ja 22 % eri mieltä, että sääntelyllä tulisi kannustaa tavaroiden lainaamiseen ja vuokraamisen omaksi hankkimisen sijaan. Niin ikään 48 % kannatti ohjauseinoja, jotka kannustaisivat vähentämään kulutusta ja 29 % vastusti tällaisia toimia.

Arvioi, missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavista väitteistä (n=975)

Kulutusta tulisi ohjata esimerkiksi lainsäädännöllä, verotuksella tai muilla poliittisilla toimilla niin, että...



Kuva 67. Vastaaajien näkemykset kulutuksen ohjaisesta lainsäädännöllä, verotuksella tai muilla poliittisilla toimilla

3.10 Johtopäätökset

Kansalaisbarometrin tavoitteena oli laajan kansalaiskyselyn avulla tuottaa tietoa kansalaisten merkityksestä ja osallistumisesta kiertotalouden eri osa-alueille. Kiertotalouden periaatteet tiivistetään usein kolmeen niin sanottuun R-strategiaan: jätteen synnyn ehkäisy (reduce), uudelleenkäyttö (reuse) ja materiaalikierrätys (recycle). Tutkijat ovat usein kritisoineet, että kiertotalouden edistämässä on toistaiseksi keskitytty liikaa kierrätykseen, kun painopiste tulisi olla ensisijaisesti jätteen synnyn vähentämiseen ja uudelleenkäyttöön tähtäävissä toimissa (Kirchherr ym., 2017). Niin ikään kansalaisten rooli kiertotaloudessa on nähty usein varsin suppeasti joko materiaalikierrätyksen mahdollistajana jätteiden lajittelun kautta tai kuluttajana, eli kestävien tuotevalintojen ja ostopäätösten tekijänä (Pitkänen ym., 2023). Yleiskuvan monipuolistamiseksi barometrissä tarkasteltiin kansalaisten osallistumista kiertotalouteen aina jätteiden lajittelusta, ostokäyttäytymiseen, uudelleenkäyttöön, käyttöiän pidentämiseen korjaamisella ja

huoltamisella sekä jätteiden synnyn ehkäisyyn. Seuraavassa esitellään barometrin näitä osa-alueita koskevat keskeisimmät johtopäätökset.

3.10.1 Jätteiden lajittelu on kansalaisten yleisin ympäristöteko

Barometrin vastaajista 97 % kertoi lajitelleensa suurimman osan jätteistään kierrätystä varten vähintään joskus. Vaikka barometrin aineistonkeruu osui samaan aikaan kuin Venäjän hyökkäyssodan aiheuttama energian hintojen nousu ja energiakriisi sekä tähän liittyvä valtakunnallinen julkisuus, jätteiden lajittelu oli yleisempää kuin energian- ja veden kulutuksen vähentämiseen liittyvät toimet kotitalouksissa. Jätteiden lajittelu oli niin ikään yleisempää kuin kestävään liikkumiseen tai kasvisruokailuun liittyvät toimet. Tulos kertoo siitä, että jätteiden lajittelu on paitsi helppo ja konkreettinen, myös haluttu tapa toimia ympäristön hyväksi omassa arjessa. Suomalaisten kaupunkiasukkaiden asuinpaikkatoiveita mittaavassa asukasbarometrissa jätteiden lajittelupisteet ovatkin kahviloiden jälkeen toiseksi usein mainittu palvelutoive omalle asuinalueelle (Strandell ym., 2023). Toisaalta jätteiden lajittelu ei vaadi yhtä suuria muutoksia arjessa kuin vaikkapa kasvisruokailuun siirtyminen, joten se voidaan kokea helppona arkisena kestävyystekona.

Jätteiden lajitteluaktiivisuudessa eniten parannettavaa oli muovien, biojätteen ja poistotekstiilien lajittelussa. Muovipakkausjätteitä kertoi lajittelevansa aina tai usein 81 %, biojätettä 75 % ja poistotekstiilejä 51 % vastaajista. Lajitteluinnostus muovien ja biojätteen osalta oli vähäisempää erityisesti nuorempien vastaajien joukossa sekä omakotiloasujilla, joilla jätteiden lajittelupisteet olivat huonommin saavutettavissa. Poistotekstiilien keräystä ollaan vasta käynnistämässä eri puolilla maata, mikä selittää alemman lajitteluinnostuksen. Eniten lajitteluaktiivisuutta voisivat barometrin tulosten perusteella lisätä taloudelliset kannustimet sekä paremmat säilytysmahdollisuudet lajitelluille jätteille kotitalouksissa. Monia askarruttaa myös, minne lajitellut jätteet päätyvät ja tieto jätteiden hyötykäytöstä voisi lisätä lajitteluintoa.

Eryteisesti muovijätteeseen ja mikromuoveihin liittyvät haasteet huolestuttavat kansalaisia. Kysyttäessä aikamme suurimpia ympäristöuhkia, 52 % vastaajista oli valinnut mikromuovit ja muovit vesistöissä, elinympäristöissä ja ihmiskeossa yhdeksi suurimmista uhkista. Muovit koettiin ilmaston lämpenemisen jälkeen toiseksi suurimmaksi ympäristöuhkaksi. Monet olivat kiinnittäneet huomiota myös omiin muovin käyttöön liittyviin tottumuksiin. 85 % vastaajista kertoi viimeisen 12 kuukauden aikana vähintään joskus välttäneensä muovisten kertakäyttötutteen ja pakkausten ostamista.

3.10.2 Tavaroita korjataan ja huolletaan itse

Kansalaiset haluavat pitää huolta tavaroistaan ja heiltä löytyy myös tarvikkeita huoltamista ja korjaamista varten. Barometrin vastaajista lähes kaikille (92 %) oli tärkeää pitää huolta tavaroista, että ne kestäisivät mahdollisimman pitkään. 80 % barometrin vastaajista oli suojannut tavaroita kulumiselta ja rikkoutumiselta vähintään joskus viimeisen 12 kuukauden aikana ja yhtä monella oli myös huoltamiseen ja korjaamiseen tarvittavia työkaluja. 65 % kertoi korjanneensa itse jonkun tavarahan uuden hankkimisen sijaan vähintään joskus viimeisen 12 kuukauden aikana ja 57 % vastaajista paljasti nauttivansa tavaroiden korjaamisesta.

Maksullisiin korjauspalveluihin turvaututaan harvemmin. Suurin osa barometrin vastaajista oli käyttänyt erilaisia korjauspalveluita korkeintaan harvoin viimeisen vuoden aikana. Ainoastaan moottoriajoneuvojen osalta korjauspalveluiden käyttö oli yleisempää kuin korjaaminen itse. Rakennuksia, polkupyöriä,

vaatteita, jalkineita ja jopa kodinkoneita ja matkapuhelimia oli huollettu itse useammin kuin käytetty maksullisia palveluita.

Barometrin tulokset viittaavat siihen, että tavaroista halutaan pitää huolta, mutta se halutaan ja osataan tehdä itse. Itse tekemisen, korjaamisen ja huoltamisen kulttuuri elää vielä vahvana. Korjauspalveluiden vähäisempi suosio voi johtua siitä, että korjaamisesta ja huoltamisesta ei olla valmiita maksamaan tai sopivien palveluiden löytäminen koetaan vaikeaksi. Myös luotto omiin taitoihin ja omatoimisuus korjaamisen ja huoltamisen osalta voi nostaa kynnystä tukeutua ammattilaisiin.

3.10.3 Uudelleenkäyttö jakaa kansalaisia

Osa kansalaista suosii käytettyjen tuotteiden ostamista, mutta osa haluaa hankkia tavaransa uutena. 52 % vastaajista oli vähintään joskus viimeisen 12 kuukauden aikana ostanut käytettyjä tuotteita uusien sijaan, mutta 20 % ei ollut tehnyt näin kertaakaan. 43 % kertoi haluavansa ostaa tavaransa mieluummin uutena ja 33 % taas kertoi suosivansa käytettyjen tavaroiden ostamista uusien sijaan. 28 % vastaajista kertoi, ettei luota käytettyihin tuotteisiin. Suosituinta käytettyjen tuotteiden ostaminen oli nuorempien vastaajien, naisten ja pienempituloisten kotitalouksien joukossa. Tyypillisimmin käytettynä oli hankittu tekstiilejä.

Tulos viittaa siihen, että uudelleenkäyttö jakaa kansalaisia. Käytettyjen tekstiilien, kuten vaatteiden, ostaminen kiinnostaa erityisesti nuorempia ikäluokkia ja naisia, joille perheiden tekstiilihuolto ajankäyttötutkimustenkin mukaan keskittyy miehiä enemmän (Tilastokeskus, 2023a). Lisäksi uudelleenkäytöllä on merkittäviä sosiaalisia vaikutuksia ja tuotteiden käytettynä ostaminen voi olla pienempituloisille kotitalouksille, kuten opiskelijatalouksille, keino hankkia tarvitsemansa tuotteet edullisesti.

Suosituin uudelleenkäytön kanava olivat perinteiset kirpputorit ja kierrätyskeskukset tai tavaroiden hankkiminen informaalisti suoraan sukulaiselta, ystävältä tai tuttavalta. Tavaroiden myyminen tai pois lahjoittaminen oli yleisempää kuin käytettyjen tavaroiden hankkiminen itselle. Esimerkiksi tavaroita oli informaalisesti antanut tai myynyt muille vähintään joskus viimeisen 12 kuukauden aikana 68 % vastaajista, kun tavaroita oli saanut tai ostanut 47 %. Tulos kertoo, että uudelleenkäyttöä käytetään keinona päästä eroon itselle tarpeettomista tavaroista ja tavarapaljoudesta. Myös Kochin ja Vringerin (2023) tutkimuksessa havaittiin, että vaikka suurin osa hollantilaisista toimittaa käyttämättä jäävät tavaransa uudelleenkäyttöön, itselle ostetaan pääasiassa uutta. Tämä voi pahimmillaan johtaa siihen, että uudelleenkäyttö kannustaa hankkimaan uutta ja uudelleenkäyttötoimijat hukkuvat tavaroihin, joiden uudelleenkäyttöpotentiaali on vähäinen.

3.10.4 Kansalaiset haluavat omistaa käyttämänsä tavarat, yhteiskäyttö vielä harvinaista

Jakamistalouden ja yhteiskäytön yleistymistä rajoittaa halu tavaroiden aineelliseen omistukseen. Barometrin vastaajista 71 % kertoi haluavansa mieluiten omistaa itse tavarat, joita käyttää. Myös kulutukseen liittyvistä politiikkatoimista vähiten kannatusta saivat toimet, joilla kannustettaisiin kuluttajia lainaamaan ja vuokraamaan tavaroita sen sijaan että hankitaan ne omiksi.

Yhteiskäytöstä barometrin vastaajilla oli kuitenkin erityisesti kokemusta informaalista tavaroiden lainaamisesta suoraan ystävältä, sukulaiselta tai tuttavalta. 39 % vastaajista kertoi vähintään joskus lainanneensa tavaroita muilta viimeisen 12 kuukauden ja tavaroita muille oli lainannut vähintään joskus 44 % vastaajista. Organisoidummat yhteiskäytön muodot ja vertaisvuokraus olivat huomattavasti tätä harvinaisempia. Esimerkiksi 15 % oli vuokrannut tavaroita tai työkaluja vuokraamosta ja 6 % oli vuokrannut

auton tai yhteiskäyttöauton tai veneen ja 4 % oli antanut oman autonsa vuokralle. Hieman yleisempää oli tavaroiden lainaaminen kirjastosta, jota vähintään joskus kertoi tehneensä 20 % vastaajista.

Tulos kertoo siitä, että kansalaiset suosivat toistaiseksi omistamista yhteiskäytön ja jakamisen sijaan ja hyppy jakamistalouteen vaatii suuren kulttuurisen muutoksen. Yhteisten tavaroiden käyttäminen itse tai omien tavaroiden antaminen muiden kuin tuttavien käyttöön epäilyttää ja erityisesti maksulliset ja organisoidut yhteiskäytön muodot ovat toistaiseksi suhteellisen harvinaisia. Repo ym. (2023) ovat tulkinneet, että yleisesti ottaen palvelullistuminen ja jakamistalous eivät etene nopeasti itse tekemisen ja omavaraisuuden kulttuuriin kasvaneiden suomalaisten keskuudessa. Omistaminen ja omaisuuden suoja koetaan tärkeäksi ja omasta omaisuudesta ollaan tarkkoja.

3.10.5 Jätteiden lajittelu ja ympäristöystävälliset ostokset painottuvat kansalaisten asenteissa ja käyttäytymisessä

Kiertotalous on terminä tullut kansalaisille viime vuosina yhä tutummaksi. Sitran kiertotalouden tunnettuustutkimuksissa termin tunnettuuden on raportoitu nousseen (Ulander ym., 2021). Barometrin vastaajille kiertotalous oli terminä vielä aiempien tutkimuksien tuloksiakin tutumpi. 58 % vastaajista kiertotalous oli terminä erittäin tai melko tuttu ja vain 5 % arvioi, että termi ei ollut lainkaan tuttu.

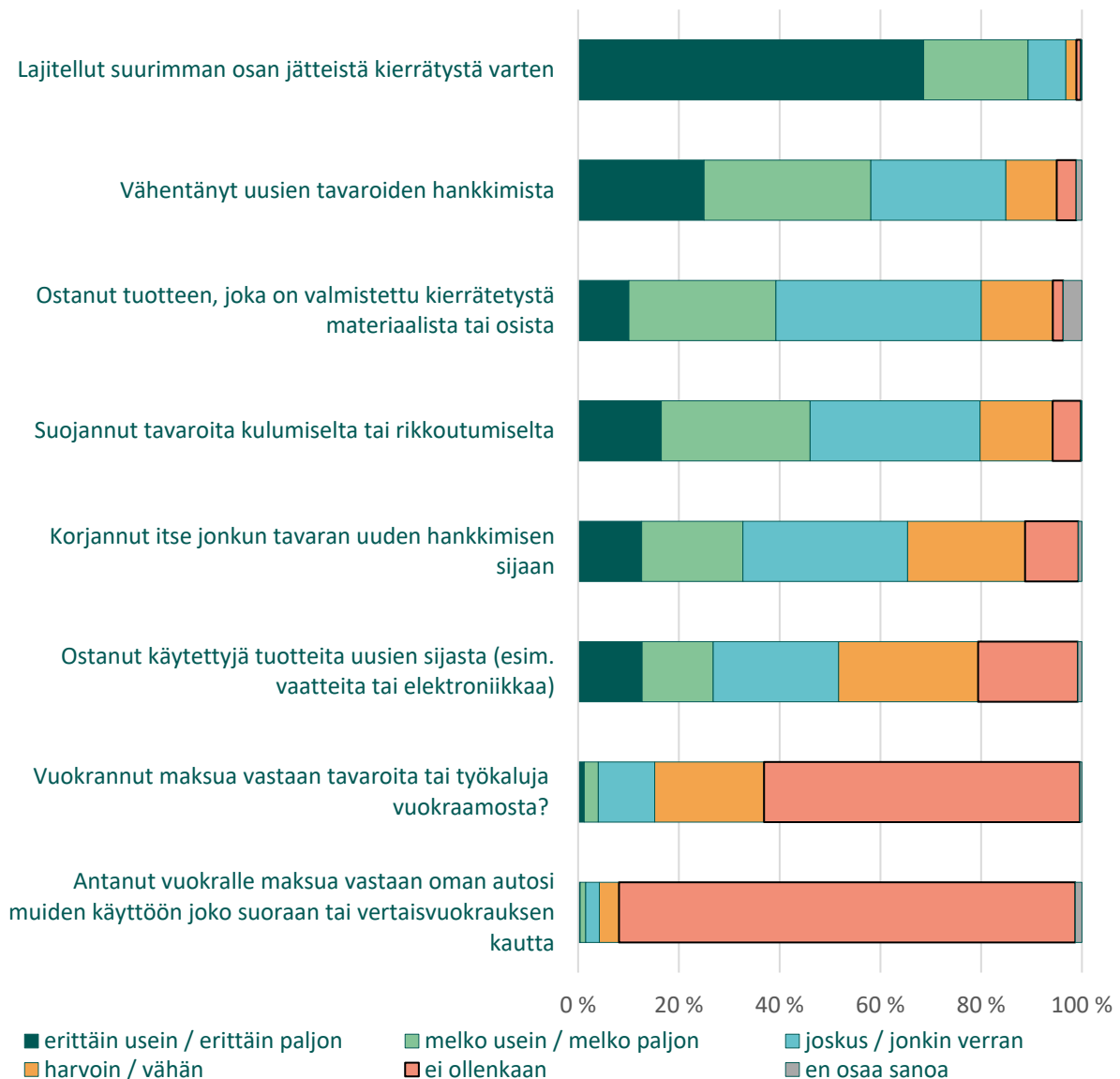
Tarkasteltaessa erilaisia kiertotalouden osa-alueita käy kuitenkin selväksi, että kaikki kiertotaloustoimet eivät kuitenkaan ole ihmisten arjessa yhtä tuttuja (Kuva 68). Barometrin tulosten perusteella kansalaisten kiertotaloustoimissa painottui ennako-oletusten mukaisesti jätteiden lajittelu, joka nousi vastaajien yleisimmäksi kiertotaloustoimeksi. Tärkeiksi kiertotaloustoimiksi nousivat niin ikään erilaiset tavaroiden käyttöiän pidentämiseen liittyvät toimet, kuten tavaroiden suojaaminen kulumiselta ja rikkoutumiselta sekä tavaroiden korjaaminen uusien tuotteiden hankkimisen sijaan. Tavarosta huolehtiminen koettiin tärkeäksi ja suurimmalla osalla oli myös tällaiseen tavarahoivaan tarvittavia työkaluja.

Myös ostokäyttäytyminen korostui vastauksissa, vastaajat olivat muun muassa usein hankkineet kierrätetyistä materiaaleista valmistettuja tuotteita. Vielä tätäkin yleisempää oli oman ostokäyttäytymisen hillitseminen, suurin osa vastaajista kertoi vältäneensä uusien tuotteiden ostamista ja heräteostoja. Tavaroiden hankkimisen sijaan barometrin tuloksissa korostui tavaroiden hankkimisen sijaan niistä luopuminen. Moni koki omistavansa paljon tarpeettomia tavaroita. Vastaajista suurempi osa oli antanut, myynyt tai lainannut muille tavaroitaan kuin saanut omaksi tai lainaan tai ostanut muilta tavaroita. Tavaroiden päätyminen hyötykäyttöön muille helpotti niistä luopumista.

Uudelleenkäyttö ja yhteiskäyttö osoittautuivat kaikkein haastavimmiksi kiertotalouden ulottuvuuksiksi. Suuri osa vastaajista halusi hankkia käyttämänsä tuotteet mieluummin uutena kuin käytettynä ja vastaajat halusivat pääosin itse omistaa tavarat, joita käyttävät. Myös maksullisten kiertotalouspalveluiden käyttö oli rajallista, liittyi se sitten korjaamiseen, huoltamiseen tai tavaroiden hankkimiseen palveluna.

Tulokset ovat samansuuntaisia kuin vastaavassa Alankomaissa tehdyssä kansalaisten kiertotalouskäyttäytymistä mittaavassa kyselyssä (Koch ym., 2023). Myös hollantilaiset lajittelevat aktiivisesti jätteitä ja ovat halukkaita vähentämään kulutusta ja hankkimaan kierrätetyistä materiaaleista valmistettuja tuotteita. Sen sijaan kynnys tuotteiden yhteiskäyttöön ja jakamiseen omistamisen sijaan on toistaiseksi liian suuri. Lisäksi, vaikka hollantilaiset kuluttajat toimittavat aktiivisesti käyttämättömiä tavaroitaan uudelleenkäyttöön, itselle hankitaan useimmiten uutta ja vaikka halukkuus tavaroiden korjauttamiseen on suurta, harvemmat ovat näin käytännössä tehneet.

Mitä seuraavista toimista olet tehnyt viimeisen 12 kk aikana (n=975)



Kuva 68. Kansalaisten kiertotaloustoimet

Kansalaisbarometrin tulosten tulkinnessa on huomioitava jotain kysymyksenasetteluun ja vastaajajakaumaan liittyviä varauksia. Barometrissa asenneväittämien sijaan kysyttiin vastaajien osallistumisesta erilaisiin kiertotaloustoimiin viimeisten 12 kuukauden aikana. Aikaväli haluttiin yksinkertaisuuden takia pitää samanlaisena kaikissa kysymyksissä, vaikka erilaisia toimia tehdään arjessa hyvin eritahtisesti. Esimerkiksi jätteitä lajitellaan päivittäin, kun kodinkoneiden korjauspalveluille ei välttämättä ole tarvetta edes joka vuosi. Myös eri elämänvaiheissa olevilla vastaajilla arkeen liittyvät kulutustarpeet ja toimet voivat poiketa toisistaan. Esimerkiksi lapsiperheellä voi arkeen liittyä enemmän välttämättömiä vaate- tai huonekaluhankintoja kuin eläkeläiskotitaloudella.

Koska barometriin vastasivat innokkaammin erityisesti yli 65-vuotiaat, vanhempien ikäryhmien vastaukset vinouttavat tuloksia hieman. Tarkasteltaessa ikäryhmien välisiä eroja havaittiin, että vanhemmat vastaajat kertoivat muita useammin lajittelevansa jätteet ja välttävänsä esimerkiksi muovisten kertakäyttötuotteiden ja pakkausten ostamista. Myös kiertotalous oli terminä vanhemmille vastaajille nuorempia tutumpi. Vanhempien ikäluokkien yliedustus aineistossa tarkoittaa, että tulokset voivat hieman

yliarvioida näiden toimien yleisyyttä koko väestössä. Vastaavasti aineisto aliarvioi erityisesti uudelleen-käyttöä, sillä aineistossa aliedustettuna olleet nuoremmat ikäluokat olivat innokkaampia käytettyjen ta-varoiden ostajia.

4 Johtopäätökset

Tässä raportissa on esitelty yrityksille ja kansalaisille suunnattujen kiertotalouden barometrikyselyjen tulokset. Barometrit on suunniteltu työkaluksi Kiertotalouden strategisen ohjelman määrittelemään kiertotalouden seurantaan Suomessa. Kiertotalouden seuranta perustuu Suomessa pitkälle muuallakin Euroopassa ja maailmalla käytössä oleviin mittareihin, joilla seurataan esimerkiksi materiaalien kulutusta ja niiden kiertotalousastetta, resurssituottavuutta ja jätemääriä. Näiden mittareiden valossa kiertotalous siirtymä ei ole edennyt toivottua tahtia. Barometrit tuottavat materiaalivirtoihin ja jätemääriin keskittyvien kiertotalouden indikaattorien rinnalle kokemusperäisempää tietoa kiertotalouteen liittyvistä asenteista ja käyttäytymisestä suomalaisessa yhteiskunnassa.

Molempien barometrien tulokset osoittavat, että kiertotalouden tunnettuus on lisääntynyt ja termi on tuttu suurimmalle osalle yrityksistä ja kansalaisista. Konkreettisten toimenpiteiden tasolla kiertotalous ymmärretään ja toteutuu toistaiseksi parhaiten kuitenkin vain jätteiden lajittelun ja materiaalikierrätyksen tasolla. Myös tavaroiden käyttöä pidentäminen tuotesuunnittelun sekä korjaamisen ja huoltamisen osalta koetaan tärkeänä. Monet kiertotalouden päämäärät herättävät vastakaikua yrityksissä ja kansalaisissa, mutta aina omia arkisia toimia tai yritysten liiketoimintaa ei osata yhdistää osaksi kiertotaloutta. Haasteellisinta sekä yrityksille että kansalaisille ovat jakamistalouteen liittyvät toimet, kuten tuotteiden hankkiminen palveluna tai tavaroiden yhteiskäyttö.

Vaikka kaikki kiertotaloustoimet eivät ole yrityksille ja kansalaisille yhtä tuttuja, barometrit kertovat, että kiinnostusta kiertotalouteen löytyy ja toimia kestävän kiertotalouden eteen tehdään ruohonjuuritasolla ja arjessa. Kysymykseksi kuitenkin jää, onko kiinnostus riittävää, miksi muut konkreettiset toimet puuttuvat ja miksi muutos ei näy valtakunnallisissa materiaalivirroissa.

Nyt saadut tulokset nostavat esiin useita jatkotutkimusaiheita. Esimerkiksi yritysbarometri kertoo yrityskentän kiinnostuksesta kiertotalouteen, mutta samalla tulokset kertovat yritysten kaipaavan lisää tietoa ja tukea konkreettisten toimien toteuttamiseen. Vastaavasti kansalaisbarometrin osalta kiinnostavia tarkempien jatkotarkastelujen kohteita voisivat olla esimerkiksi erot eri ikäryhmien välillä suhteessa kiertotalouden eri osa-alueisiin ja erilaisten kiertotalouden kuluttajaryhmien tunnistaminen. Jatkossa tulisi laadullisen tutkimuksen keinoin tunnistaa laajemmin, miten kiertotalouden mukaiset arvot ja toimet näkyvät yritysten ja kansalaisten vakiintuneissa käytännöissä ja arjessa sekä miten näitä jo olemassa olevia hyviä toimia voitaisiin tukea ja levittää.

Barometrit toteutettiin nyt ensimmäistä kertaa. Tämän vuoksi käytössä ei ole ollut aiempien vuosien tuloksia, joihin nyt saatuja tuloksia voisi suoraan verrata. Tulevaisuudessa barometrejä toistamalla voimme seurata muutoksia kansalaisten arjessa ja yritysten toiminnassa. Jatkuvuuden mahdollistamiseksi kyselyt ja niiden raportointi on haluttu pitää mahdollisimman yksinkertaisena ja toteutus on dokumentoitu. Barometriaineistot osaltaan mahdollistavat tulosraportin ohella myös paljon yksityiskohtaisempia tarkasteluja ja tutkimuksia yritysten ja kansalaisten merkityksestä kiertotaloudessa. Aineistot luovutetaan avoimeen käyttöön Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston kautta niin, että ne ovat jatkossa vapaasti muiden tutkijoiden ja opiskelijoiden hyödynnettävissä jatkotutkimuksia varten.

Lähteet

- Ackermann, L., Schoormans, J. P. & Mugge, R., 2021. Measuring consumers' product care tendency: Scale development and validation. *Journal of Cleaner Production*, Volume 295, pp. 126327. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.126327>
- Andersson, C. & Stage, J., 2018. Direct and indirect effects of waste management policies on household waste behaviour: The case of Sweden. *Waste management*, Volume 76, pp. 19–27. <https://doi.org/10.1016/j.wasman.2018.03.038>
- Andersson, M., 2013. Forssan seudun teollisuusyritysten jätteet ja niiden hyötykäyttö. Hämeen ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2013112618276>
- Arponen, J. P. S., 2014. Teollisten symbioosien hyödyt yrityksille: Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra. https://www.sitra.fi/app/uploads/2017/02/teollistsymbioosienhyodytyrityksille_260314-1.pdf
- Berg, A., Heiskanen, E., Matschoss, K. & Posti, M., 2023 (toim.). Kuluttajat kiertotaloudessa: Kohti kiertotaloutta ja korjaamista edistävää yhteiskuntaa: Ympäristöministeriön julkaisuja 2023:5. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-231-0>
- Bertoldo, R. & Castro, P., 2016. The outer influence inside us: Exploring the relation between social and personal norms. *Resources, Conservation and Recycling*, Volume 112, pp. 45–53. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2016.03.020>
- Circular citizens, 2023. Kone foundation and University of Helsinki. <http://fi.circular-citizens.com>
- Circwaste, 2023. Kuntien jaetut resurssit. <https://www.materiaalitkiertoon.fi/fi-FI/Seuranta/Jakamistalous>
- Dey, P. K., Malesios, C., De, D., Budhwar, P., Chowdhury, S. & Cheffi, W., 2020. Circular economy to enhance sustainability of small and medium-sized enterprises. *Business Strategy and the Environment*, Volume 29(6), 2145–2169. <https://doi.org/10.1002/bse.2492>
- Dillman, D. A., 2007. *Mail and Internet Surveys: The Tailored Design Method - 2007 Update with New Internet, Visual, and Mixed-Mode Guide*. 2nd ed. Hoboken (New Jersey): John Wiley & Sons, Inc..
- Ekokumppanit Oy, 2021. Kierrätysmateriaalit palveluna. <https://www.kiertotaloudestakasvua.fi/kierratysmateriaalit-palveluna-kyselyn-tulokset/>
- Ellen MacArthur Foundation, 2023. Circulytics. <https://ellenmacarthurfoundation.org/resources/circulytics/overview>
- Euroopan komissio, 2016. European SMEs and the Circular Economy. Flash Eurobarometer 441. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2110>
- Euroopan komissio, 2017. SMEs, Resource Efficiency and Green Markets. Flash Eurobarometer 456. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2151>
- Euroopan komissio, 2021. PK-yritykset, resurssitehokkuus ja vihreät markkinat. Flash-Eurobarometri 498. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2287>
- Euroopan tilintarkastustuomioistuin, 2023. Kiertotalous - Siirtymä etenee jäsenvaltioissa hitaasti EU:n toiminnasta huolimatta. Euroopan unionin virallinen lehti, Eriyiskertomus 17/2023. [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023SA0017\(01\)](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52023SA0017(01))
- European Commission, 2019. Attitudes of European citizens towards the Environment. Special Eurobarometer 501. <https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/2257>
- European Commission, Consumers, Health, Agriculture and Food Executive Agency, Duke, C., Thorun, C., Dekeulenaer, F., Svatikova, K., Smit, T., Lucica, E., Kettner, S., Landzaat, W., Suter, J., Rodriguez Diaz, A., Vermeulen, J., Peroz, T., Porsch, L. & Cerulli-Harms, A. 2018. Behavioural study on consumers' engagement in the circular economy (CE). <https://data.europa.eu/doi/10.2818/956512>
- EVA, 2023. Arvopankki. Arvo- ja asennetutkimukset. Elinkeinoelämän valtuuskunta. <https://www.eva.fi/arvopankki/>
- Feng, Z. & Yan, N., 2007. Putting a circular economy into practice in China. Volume 2, pp. 95-101. <https://doi.org/10.1007/s11625-006-0018-1>

- Gusmerotti, N. M., Testa, F., Corsini, F., Pretner, G. & Iraldo, F., 2019. Drivers and approaches to the circular economy in manufacturing firms. *Journal of Cleaner Production*, Volume 230, pp. 314–327. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.05.044>
- Haverinen, R., 2008. Miksi kaupunkilainen roskaa? Rakennusviraston verkkokyselytutkimus. Tutkimuskatsauksia 2008:3: Helsingin kaupungin tietokeskus. https://www.hel.fi/static/hel2/tietokeskus/julkaisu/pdf/08_04_02_tutkkats_3_haverinen.pdf
- Heikkilä, A., Pitkänen, V., Westinen, J., Lehtonen, T., Niemi, M. K. & Perälä, A., 2020. Ilmassa ristivetoa. Kansalaiskysely ilmastotoimista. https://www.uwasa.fi/sites/default/files/2020-12/Ilmassa_ristivetoa_ilmastokysely_syyskuu.pdf
- Holzer, D., Rauter, R., Fleiß, E. & Stern, T., 2021. Mind the gap: Towards a systematic circular economy encouragement of small and medium-sized companies. *Journal of Cleaner Production*, Volume 298, 126696. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.126696>
- Huovinen, J., 2015. EK:n kyselytutkimus: Neljännes yrityksistä näkee kiertotaloudessa bisnesmahdollisuuden. <https://ek.fi/ajankohtaista/tiedotteet/kiertotaloustutkimus/>
- Hurskainen, I. Paavonen, M., Palkama, J., Ahomäki, M. & Silfversten, N., 2020. Kuluttajakäyttäytymistutkimus 2020. Helsingin seudun ympäristöpalvelut (HSY).
- Hyvönen, P. & Keinonen, P., 2020. Yritysten ylijäämätekstiilivirtojen hyödyntäminen. Savonia ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2020121428087>
- Jyrälä, M., 2019. Suomalaisten pk-yritysten valmiudet kiertotalouteen. Haaga-Helia ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2019120123716>
- Karppinen, T. K. M., Pitkänen, K., Merilehto, K., Piippo, S., Salmenperä, H. & Myllymaa, T., 2023. Biojätteen kotikompostoinnin määrän arviointi yhdyskuntajätteen raportoinnissa - Menetelmäkuvaus ja tuloraportti: Suomen ympäristökeskus (sisäinen raportti).
- Kesko, 2021. K-ryhmän Arkibarometri tammikuu 2022. https://www.kesko.fi/globalassets/pdf-tiedostot/arkibarometri_hyva-arki_raportti_130122.pdf
- Kirchherr, J., Reike, D. & Hekkert, M., 2017. Conceptualizing the circular economy: An analysis of 114 definitions. *Resources, Conservation and Recycling*, Volume 127, pp. 221–231. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2017.09.005>
- Koch, J. & Vringer, K., 2023. Hoe 'circulair' zijn Nederlandse consumenten? Een empirisch onderzoek naar gedrag, bereidheid en de potentiële milieuwinst van circulair consumeren. Plannbureau voor de Leefomgeving. <https://www.pbl.nl/publicaties/hoe-circulair-zijn-nederlandse-consumenten>
- Kokkonen, H. & Reijonen, H., 2019. Mikä saa ihmiset lajittelemaan. Selvitys lajittelun esteistä ja kannustimista. Liiketoimintaa jätteen lajittelun ratkaisusta. Lajitin-hanke. <https://docplayer.fi/129358513-Mika-saa-ihmiset-lajittelemaan-selvitys-lajittelun-esteista-ja-kannustimista.html>
- Korsunova, A. & Lundberg, P., 2022. Circular Citizens. Presentation of project results to the Ministry of Environment 8.12.2022.
- Korsunova, A., Lundberg, P., Beringer, K., Savolainen, H., Helminen, M., Määttä, H., Meriläinen, T., Heinonen, T., Heikkinen, M., Aikola, T. & Myllärniemi, J., 2023. REPAIRED. In Finland. Poster presentation in PLATE conference, May 2023.
- Kumar, V., Sezersan, I., Garza-Reyes, J. A., Gonzales, E. D. R. S. & AL-Shboul, M. A., 2019. Circular economy in the manufacturing sector: Benefits, opportunities and barriers. *Management Decision*, Volume 57(4), pp. 1067–1086. <https://doi.org/10.1108/MD-09-2018-1070>
- Kuuva, K., 2021. Ekologisen kestävän kehityksen tuomat haasteet logistiikkapalveluyrityksissä. Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-2021060113270>
- Kähkönen, J., 2012. Kymenlaakson yritysten sekajätetutkimus. Lahden ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-201202162244>
- Lehtonen, T., Niemi, M. K., Perälä, A., Pitkänen, V. & Westinen, J., 2020. Ilmassa ristivetoa. Löytyykö yhteinen ymmärrys. Tutkimus kansalaisten, kuntapäätäjien ja suuryritysten johtajien ilmastoasenteista. e2 Tutkimus ja

Vaasan yliopisto. Retrieved from https://www.uwasa.fi/sites/default/files/2020-11/Ilmassa_ristivetoa%20lop-puraportti_30_11_2020.pdf

- Lewandowski, M., 2016. Designing the Business Models for Circular Economy - Towards the Conceptual Framework. *Sustainability*, Volume 8(1), p. 43. <https://doi.org/10.3390/su8010043>
- López-Mosquera, N., Lera-López, F. & Sánchez, M., 2015. Key factors to explain recycling, car use and environmentally responsible purchase behaviors: A comparative perspective. *Resources, Conservation and Recycling*, Volume 99, pp. 29–39. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2015.03.007>
- Manninen, K., Koskela, S., Antikainen, R., Bocken, N., Dahlbo, H. & Aminoff, A., 2018. Do circular economy business models capture intended environmental value propositions? *Journal of Cleaner Production*, Volume 171, pp. 413-422. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2017.10.003>
- Miafodzyeva, S. & Brandt, N., 2013. Recycling behaviour among householders: Synthesizing determinants via a meta-analysis. *Waste and Biomass Valorization*, Volume 4, pp. 221–235. <https://doi.org/10.1007/s12649-012-9144-4>
- Miliute-Plepiene, J., Hage, O., Plepys, A. & Reipas, A., 2016. What motivates households recycling behaviour in recycling schemes of different maturity? Lessons from Lithuania and Sweden. *Resources, Conservation and Recycling*, 113, pp. 40–52. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2016.05.008>
- Moraga, G., Huysveld, S., Mathieux, F., Blengini, G. A., Alaerts, L., Van Acker, K., de Meester, S. & Dewulf, J., 2019. Circular economy indicators: What do they measure? *Resources, Conservation and Recycling*, Volume 146, pp. 452-461. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2019.03.045>
- Mura, M., Longo, M. & Zanni, S., 2020. Circular economy in Italian SMEs: A multi-method study. *Journal of Cleaner Production*, Volume 245, 118821). <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2019.118821>
- Mäenpää, P., Timonen, P., Repo, P., Grönlund, H., Jauho, M., Mykkänen, J. & Juuti, T., 2020. Kuluttajat ja kansalaiset jakamistaloudessa. Tutkijapuheenvuoroja jakamistalouden kehitykseen. TEM oppaat ja muut julkaisut 2020:3. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-327-581-2>
- Nainggolan, D., Pedersen, A. B., Smed, S., Zemo, K. H., Hasler, B. & Termansen, M., 2019. Consumers in a circular economy: economic analysis of household waste sorting behaviour. *Ecological Economics*, Volume 166, 106402. <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2019.106402>
- Oncioiu, I., Căpușeanu, S., Türkeş, M. C., Topor, D. I., Constantin, D. M. O., Marin-Pantelescu, A. & Ștefan Hint, M., 2018. The sustainability of Romanian SMEs and their involvement in the circular economy. *Sustainability*, 10(8), 2761. <https://doi.org/10.3390/su10082761>
- Ormazabal, M., Prieto-Sandoval, V., Puga-Leal, G. & Jaca, C., 2018. Circular Economy in Spanish SMEs: Challenges and opportunities. *Journal of Cleaner Production*, Volume 185, pp. 157–167. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.03.031>
- Pitkänen, K., Karppinen, T. K. M., Kautto, P., Pirtonen, H., Salmenperä, H., Savolahti, H., Schubin, E. & Myllymaa, T., 2023. How to measure the social sustainability of the circular economy? Developing and piloting social circular economy indicators in Finland. *Journal of Cleaner Production*, Volume 392, 136238. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2023.136238>
- Pudas, H. M., 2023. Biojätteen lajitteluun kannustaminen kotitalouksissa HSY:n alueella. Käyttätymismuutos osana kestävää jätehuoltoa. Ympäristömuutoksen ja globaalin kestävyuden maisteriohjelma, Helsingin yliopisto. <http://urn.fi/URN:NBN:fi:hulib-202306132582>
- Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy, 2014. Uudelleenkäyttöön ohjaavan ja motivoivan palvelumallin rakentaminen yrityksille. Pääkaupunkiseudun Kierrätyskeskus Oy.
- Ranta, T. & Ahtinen, S.-M., 2022. Kysely suomalaisten luontosuhteesta. Ympäristöministeriö, MDI Aluekehittämisen konsulttitoimisto. <https://ym.fi/documents/1410903/39422803/Luontosuhdebarometri-2022-tulokset.pdf/204eecf5-f2f7-1ef5-db72-3764b725a3a9/Luontosuhdebarometri-2022-tulokset.pdf?t=1656585674091>
- Reijonen, H., Bellman, S., Murphy, J. & Kokkonen, H., 2021. Factors related to recycling plastic packaging in Finland's new waste management scheme. *Waste Management*, Volume 131, pp. 88–97. <https://doi.org/10.1016/j.wasman.2021.05.034>

- Repo, P., Mykkänen, J. & Lammi, M., 2023. Kiertotalous kuluttajien näkökulmasta. Teoksessa Berg ym., 2023: Kuluttajat kierrättyä. Kohti kierrätystä ja korjaamista edistävää yhteiskuntaa. Ympäristöministeriö, pp. 11–16. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-361-231-0>
- Rincón-Moreno, J. A., Ormazábal, M., Álvarez, M. J. & Jaca, C., 2021. Advancing circular economy performance indicators and their application in Spanish companies. *Journal of Cleaner Production*, Volume 279, 123605. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.123605>
- Saine, P., 2023. Jätteen tulevaisuutta tonkimassa: Mielikuvat jätteen tulevaisuudesta Helsingin Sanomien jätteselven vastauksissa. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta, Tampereen yliopisto. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:tuni-202301121358>
- Schubin, E., Pitkänen, K., Peltola, T., Niemistö, J., Holma, A., Ahponen, H., Rönkkö, R., Albrecht, M., Huoponen, A. & Yarovi, G., 2021. WasteLess Karelias kyläkysely Suomi 2021. WasteLess Karelias -hanke, Suomen ympäristökeskus, Maaseudun sivistysliitto & Itä-Suomen yliopisto. <https://www.slideshare.net/SYKEinfo/wasteless-karelias-hankkeen-kylykyselyjen-tulokset>
- Sidique, S. F., Joshi, S. V. & Lupi, F., 2010. Factors influencing the rate of recycling: An analysis of Minnesota counties. *Resources, Conservation and Recycling*, Volume 54(4), pp. 242–249. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2009.08.006>
- Sihvonen, S. & Ritola, T., 2015. Conceptualizing ReX for Aggregating End-of-life Strategies in Product Development. *Procedia CIRP*, Volume 29, pp. 639–644. <https://doi.org/10.1016/j.procir.2015.01.026>
- Strandell, A. & Nyberg, E., 2023. Asukasbarometri 2022: Kysely kaupunkimaisista asuin ympäristöistä: Suomen ympäristökeskus. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-11-5597-0>
- Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra & Deloitte, 2022. Kestävää kasvua kierrättyä liiketoimintamalleista - Käsikirja yrityksille. <https://www.sitra.fi/julkaisut/kestavaa-kasvua-kierrättyä-liiketoimintamalleista/>
- Suomen itsenäisyyden juhlarahasto Sitra, 2021. Kierrättyä kiinnostavimmat 2.1 -lista. <https://www.sitra.fi/hankkeet/kierrättyä-kiinnostavimmat/#kierrättyä-kiinnostavimmat-2-1-lista>
- Suomen ympäristökeskus, 2023a. Muovipakkajätteen, uudelleen käytettävien tekstiilien sekä sähkö- ja elektroniikkalaiteromun (SER) keräyspisteiden saavutettavuus. https://www.materiaalitkiertoon.fi/fi-FI/Seuranta/Ke-räyspisteiden_saavutettavuus
- Suomen ympäristökeskus, 2023b. Valtakunnallisen jättesuunnitelman seuranta. <https://www.ymparisto.fi/fi/kestava-kierto-ja-biotalous/kierrätys-ja-jätteet/valtakunnallisen-jättesuunnitelman-seuranta#J%C3%A4tehuolon%20yleinen%20kehitys>
- Tilastokeskus, 2022a. Kierrättyä liiketoiminnan indikaattorit. <https://www.stat.fi/tup/kierrättyä-kierrättyä-liiketoiminnan-indikaattorit.html>
- Tilastokeskus, 2022b. Tulot kasvoivat vuonna 2021. Tiedote 19.12.2022. Tulonjakotilasto. <https://stat.fi/julkaisu/cktw6pxc43ni0b6139zjypwi>
- Tilastokeskus, 2023a. Ajankäyttö. Suomen virallinen tilasto. <https://www.stat.fi/tilasto/akay>
- Tilastokeskus, 2023b. Väestörakenne 2000-2022, kaupunki-maaseutu-luokitus. Tietokantajulkistus 26.5.2023. <https://www.stat.fi/julkaisu/cl8lphfzbrm4j0cw1b5wyor1h>
- Tilastokeskus, 2023c. Yritysten rakenne- ja tilinpäätöstilasto. Suomen virallinen tilasto. <https://stat.fi/tilasto/yrti>
- Tong, X., Nikolic, I., Dijkhuizen, B., van den Hoven, M., Minderhoud, M., Wäckerlin, N., Tao, W. & Tao, D., 2018. Behaviour change in post-consumer recycling: applying agent-based modelling in social experiment. *Journal of Cleaner Production*, Volume 187, pp. 1006–1013. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.03.261>
- Traficom, 2022. Yhteiskäyttöisten sähköpotkulaupalveluiden tarjonta, kysyntä ja markkinatilanne. <https://tieto.traficom.fi/fi/tilastot/yhteiskäyttöisten-sähköpotkulaupalveluiden-tarjonta-kysyntä-ja-markkinatilanne>
- Ulander, M., Ahomäki, M. V. T. & Kultanen, H., 2021. Kierrättyä tunnettuustutkimus 2021: Sitra <https://www.sitra.fi/julkaisut/kierrättyä-tunnettuustutkimus-2021/>

- Valkonen, J. Huilaja, H., Kinnunen, V., Saariniemi, J., Nykänen, A.-S., & Helsingin Sanomat, 2018. Helsingin Sanomien jätekysely 2018 [sähköinen tietoaaineisto]. Versio 1.0 (2021-11-01). Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. <http://urn.fi/urn:nbn:fi:fsd:T-FSD3572>
- Valtioneuvosto, 2021. Uusi suunta. Ehdotus kiertotalouden strategiseksi ohjelmaksi. Valtioneuvoston julkaisu 2021:1. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-658-7>
- Venäläinen, L., 2020. Kiertotalouden edistäminen pienmetallipajoilla. Lapin ammattikorkeakoulu. <https://urn.fi/URN:NBN:fi:amk-202005138750>
- Ympäristöministeriö, 2022. Suomalaisten huoli luonnon tilasta kasvanut – luontokato tunnistetaan nyt merkittäväksi uhkaksi. Tiedote. 28.6.2022. <https://ym.fi/-/suomalaisten-huoli-luonnon-tilasta-kasvanut-luontokato-tunnistetaan-nyt-merkittavaksi-uhaksi>
- YTV, 2007. Pääkaupunkiseudun kotitalouksien jätemääriin vaikuttavat tekijät: YTV Pääkaupunkiseudun yhteistyövaltuuskunta.

Liitteet

Liite 1. Yrityskyselyn vastausten jakaumat

1. Mikä seuraavista kuvaa parhaiten omaa asemaanne yrityksessä?	
Assistentti/kirjanpitäjä	5
Muu työntekijä	12
Asiantuntija	26
Henkilöstö-, talous- tai muu johtaja	43
Toimitusjohtaja	87
Omistaja	338
Yhteensä	511

2. Mikä vaihtoehto kuvaa parhaiten yrityksesi tarjontaa?	
Sekä palvelut että fyysiset tuotteet	131
Fyysiset tuotteet	94
Palvelut	286
Yhteensä	511

3, 4. Mikä vaihtoehto parhaiten kuvastaa sitä toimialaa, jolla yrityksenne toimii?	
Toimiala tuntematon (TOL X)	39
Kansainvälisten organisaatioiden ja toimielinten toiminta (TOL U)	1
Muu palvelutoiminta (TOL S)	79
Taiteet, viihde ja virkistys (TOL R)	22
Terveys- ja sosiaalipalvelut (TOL Q)	33
Koulutus (TOL P)	7
Hallinto- ja tukipalvelutoiminta (TOL N)	14
Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (TOL M)	20
Kiinteistöalan toiminta (TOL L)	23
Rahoitus- ja vakuutus toiminta (TOL K)	5
Informaatio ja viestintä (TOL J)	34
Majoitus- ja ravitsemistoiminta (TOL I)	20
Kuljetus ja varastointi (TOL H)	29
Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus (TOL G)	52
Rakentaminen (TOL F)	48
Vesihuolto, viemäri- ja jätevesihuolto, jätehuolto ja muu ympäristön puhtaanapito (TOL E)	9
Sähkö-, kaasun- ja lämpöhuolto, jäähdytysliiketoiminta (TOL D)	9
Teollisuus (TOL C)	58
Kaivostoiminta ja louhinta (TOL B)	9
Yhteensä	511

5. Mikä on yrityksenne henkilöstömäärä tällä hetkellä (Suomessa)?

1 henkilö (yksinyrittäjä)	227
2–4 henkilöä	86
5–9 henkilöä	67
10–19 henkilöä	31
20–49 henkilöä	45
50–99 henkilöä	22
100–249 henkilöä	19
250 henkilöä tai enemmän	14
Yhteensä	511

6. Kuinka suuri yrityksenne keskimääräinen vuotuinen liikevaihto on?

alle 0,2 miljoonaa euroa	241
0,2–0,49 miljoonaa euroa	61
0,5–0,99 miljoonaa euroa	52
1–1,49 miljoonaa euroa	23
1,5–1,99 miljoonaa euroa	16
2,0–4,99 miljoonaa euroa	35
5–9,99 miljoonaa euroa	24
10–19,9 miljoonaa euroa	21
20–49,9 miljoonaa euroa	19
50–99,9 miljoonaa euroa	7
100 miljoonaa euroa tai enemmän	12
Yhteensä	511

7. Mikä on yrityksenne kasvutavoite?

Toiminnan supistaminen (liikevaihdon pieneneminen)	40
Aseman säilyttäminen	235
Maltillinen kasvu (vähintään 10 % liikevaihdon kasvutavoite)	201
Voimakas kasvu (vähintään 30 % liikevaihdon kasvutavoite)	35
Yhteensä	511

8. 9. Missä kaikissa sijainneissa yrityksellänne on toimipisteitä?

Yrityksellä ei ole toimipaikkaa Suomessa	9
Ulkomaat	19
Varsinais-Suomi	63
Uusimaa	168
Satakunta	28
Päijät-Häme	38
Pohjois-Savo	32

8, 9. Missä kaikissa sijainneissa yrityksellänne on toimipisteitä?

Pohjois-Pohjanmaa	47
Pohjois-Karjala	18
Pohjanmaa	27
Pirkanmaa	69
Lappi	26
Kymenlaakso	17
Keski-Suomi	26
Keski-Pohjanmaa	10
Kanta-Häme	30
Kainuu	14
Etelä-Savo	22
Etelä-Pohjanmaa	26
Etelä-Karjala	19
Ahvenanmaa	1
Yhteensä	681

10. Onko kiertotalous sinulle terminä tuttu?

Ei lainkaan tuttu	52
Jonkin verran tuttu	303
Erittäin tuttu	156
Yhteensä	511

11. Arvioi asteikolla 1–5, miten merkittävää kiertotalouden käsitteen kannalta näkemyksesi mukaan on:

	En osaa sanoa	1 Ei lainkaan merkittävää	2 Ei kovin merkittävää	3 Jonkin verran merkittävää	4 Melko merkittävää	5 Erittäin merkittävää	Yhteensä
Tuotteiden korvaaminen palveluilla	57	30	70	149	141	64	511
Jakamistalous	12	26	72	115	163	123	511
Materiaali- ja energiatehokas tuotteiden valmistus	18	10	16	48	143	276	511
Uudelleenkäyttö	20	7	15	41	148	280	511
Kierrätettyjen materiaalien hyödyntäminen tuotteiden valmistuksessa	21	8	11	41	131	299	511

	En osaa sanoa	1 Ei lainkaan merkittävää	2 Ei kovin merkittävää	3 Jonkin verran merkittävää	4 Melko merkittävää	5 Erittäin merkittävää	Yhteensä
Tuotteiden käyttöön pidentäminen huoltamalla ja korjaamalla	21	8	10	29	109	334	511
Jätteiden lajittelu ja kierrätys	23	4	10	30	109	335	511
Tuotteiden suunnittelu niin, että ne ovat kestäviä, korjattavia ja kierrätettäviä	25	8	4	24	87	363	511

12. Kuinka merkittävää kiertotalous on yrityksenne arvoille?

En osaa sanoa	6
Ei lainkaan merkittävää	20
Ei kovin merkittävää	43
Jonkin verran merkittävää	99
Melko merkittävää	193
Erittäin merkittävää	150
Yhteensä	511

13, 14. Mitkä seuraavista kiertotalouteen liittyvistä toimista ovat osa yrityksenne liiketoimintaa?

Jokin muu, mikä?	11
En osaa sanoa	55
Yrityksen johdon palkkiot on sidottu liiketaloudellisten mittareiden lisäksi vastuullisuusmittareihin	12
Tuotteemme tai palvelumme on jakamistaloutta	32
Edellytämme yhteistyökumppaneilta ja alihankkijoilta kiertotaloutta edistäviä toimia	38
Otamme vastaan käytöstä poistetut tuotteemme (eli tarjoamme takaisinottopalvelua)	39
Välitämme ja myymme käytettyjä tuotteita tai materiaaleja	49
Kehitämme uusia kiertotalouden periaatteiden mukaisia tuotteita tai palveluita	51
Tarjoamme vuokraus- tai leasing-palveluja tai digitaalisia sisältöjä	56
Käytämme hankinnoissamme kiertotalouskriteerejä	72
Käytämme (tuotannossa) kierrätettyjä materiaaleja	73
Hyödynnämme (tuotannossa) sivutuotteena syntyvät materiaali- ja energiavirrat	75
Tuotteemme tai sen osat voi käyttää uudelleen tai kierrättää käyttöön tultua päätökseen	97
Suosimme (tuotannossa) uusiutuvia raaka-aineita	105
Yritystoimintamme vähentää fyysisten tavaroiden tai lyhytikäisten tuotteiden hankkimisen tarvetta	109

13, 14. Mitkä seuraavista kiertotalouteen liittyvistä toimista ovat osa yrityksenne liiketoimintaa?

Pyrimme pidentämään tuotteiden elinkaarta tarjoamalla esimerkiksi korjaus- tai huoltopalveluita tai näihin liittyvää opastusta tai varaosia	115
Tuotteemme voi korjata, jos se menee rikki	119
Tarjoamme ja hyödynnämme digitaalisia ratkaisuja ja palveluita	119
Tuotteemme tai palvelumme on suunniteltu kiertotalouden periaatteiden mukaisesti	140
Olemme tehostaneet logistiikkaa ja pyrimme minimoimaan kuljetuksista aiheutuvat ympäristövaikutukset	145
Käytämme uusiutuvaa energiaa ja vähennämme energiankulutusta	187
Pyrimme vähentämään jätteiden ja sivuvirtojen määrää	242

15. Onko yrityksellenne tai yrityksenne tuotteille tehty jokin seuraavista (valitse kaikki sopivat vaihtoehdot)

En osaa sanoa	36
Ei mitään näistä	351
Elinkaariarviointi	49
Materiaalikatselemus tai muu vastaava materiaalivirtojen arviointi	46
Päästölaskenta	79

16. Koulutatteko henkilöstöänne kiertotalouteen liittyvistä toimintatavoista, esimerkiksi jätteensynnyn ehkäisystä, kierrätyksestä, energian säästöstä tai kiertotalouden liiketoimintamalleista?

En osaa sanoa	66
Emme järjestä koulutusta kiertotaloudesta	276
Olemme suunnitelleet koulutuksen järjestämistä	25
Kyllä, olemme pitäneet yksittäisiä koulutuksia	83
Kyllä, meillä on jatkuvaa koulutusta	61
Yhteensä	511

17, 18. Mitkä seuraavista kiertotaloustoimista koskevat yritystänne? Valitse kaikki sopivat vaihtoehdot.

En osaa sanoa	352
Henkilöstöä rekrytoitaessa edellytämme ympäristö- tai kiertotalousosaamista	14
Tuotteellamme on ympäristömerkki	14
Yrityksellämme on ympäristösertifikaatti/-sertifikaatteja	47
Käytössämme on ympäristöhallintajärjestelmä / laatujärjestelmä (esim. ISO-järjestelmä, EMAS)	52
Meillä on erikseen nimetty ympäristöasioista vastaava henkilö	89
Olemme lisänneet resurssituottavuutta kiertotaloudella	27

19, 20. Kuinka suuri osa yrityksenne liikevaihdosta perustuu kiertotalouteen?

En osaa sanoa	114
Ei ollenkaan	132
Alle 25 %	166
25–49 %	42
50–75 %	24
Yli 75 %	23
Koko liiketoiminta perustuu kiertotalouteen	10
Yhteensä	511

21, 22. Aiotteko lisätä kiertotalouden osuutta yrityksenne liiketoiminnassa seuraavan 5 vuoden aikana?

En osaa sanoa	106
Ei	80
Haluaisin lisätä, mutta en vielä tiedä miten	178
Kyllä	147
Yhteensä	511

23. Ovatko seuraavat asiat huonontuneet, parantuneet vai pysyneet ennallaan kiertotalouden vaikutuksesta?

	En osaa sanoa	1 Huonontuneet paljon	2 Huonontuneet jonkin verran	3 Ei muutosta	4 Parantuneet jonkin verran	5 Parantuneet paljon	Yhteensä
Yrityksen kilpailukyky	87	12	32	251	99	30	511
Yrityksen imago ja työnantajamielikuva	83	6	4	246	128	44	511
Yrityksen tuotannon tehokkuus	101	6	27	276	83	18	511
Yrityksen tarvitsemien materiaalien tai tuotteiden saatavuus	90	14	61	283	50	13	511
Yrityksen rahoituksen saaminen	138	14	14	296	34	15	511
Yrityksen tarvitsemien tai tuottamien tuotteiden taikka materiaalien turvallisuus	107	3	11	300	72	18	511
Yrityksen sosiaalinen vastuullisuus	90	2	3	238	143	35	511
Yrityksen liiketoimintamahdollisuudet	89	12	30	251	105	24	511
Yrityksen kasvumahdollisuudet	88	12	29	261	97	24	511
Yrityksen yhteistyömahdollisuudet kumppaneiden kanssa	91	4	9	268	111	28	511
Yrityksen kustannukset	78	30	85	215	85	18	511
Yrityksen aiheuttamat haitalliset ympäristövaikutukset	91	5	10	242	124	39	511

	En osaa sanoa	1 Huonontuneet paljon	2 Huonontuneet jonkin verran	3 Ei muutosta	4 Parantuneet jonkin verran	5 Parantuneet paljon	Yhteensä
Yrityksen investoinnit esimerkiksi uusiin laitteisiin ja teknologiaan	96	14	26	260	88	27	511
Yrityksen panostukset tutkimukseen ja tuotekehitykseen	116	7	16	300	57	15	511
Yrityksen kokema sääntely	115	23	68	257	39	9	511

24. Miten yritystänne pitäisi tukea, jotta kiertotalouden mukaiset ajatukset tulisivat entistä enemmän otettua huomioon toiminnassanne? (valitse kaikki sopivat vaihtoehdot)

En osaa sanoa	158
Jokin muu	32
Viennin edistäminen	33
Yhteistyön lisääminen esimerkiksi julkisten hankkijoiden kanssa	60
Vapaaehtoiset sopimukset kiertotalouden edistämiseksi	68
Sääntelyyn liittyvien haasteiden ratkaisu	92
Tutkimuksen, kehityksen ja innovoinnin tukeminen	94
Kiertotalouteen liittyvän ohjeistuksen ja koulutuksen järjestäminen	102
Muut taloudelliset kannusteet	177

25, 26. Lajitellaanko yrityksessänne yhdyskuntajätettä?

Kyllä	426
Ei (käytössä on vain sekajäteastia)	85
Yhteensä	511

27. Ovatko jotkin seuraavista seikoista tuoneet haasteita jätteiden lajittelulle yrityksessänne? Valitse ne tekijät, jotka ovat aiheuttaneet haasteita, mikäli sellaisia on ollut.

Muu, mikä?	98
Työntekijöiden vaihtuvuus	23
Lainsäädäntö	28
Ajan puute	42
Lajittelumotivaatio	44
Lajittelun hinta	73
Lajitteluosaaminen	83
Etäisyys keräyspaikkoihin	134
Tilat	138
Lajittelumahdollisuuksien puute	143

Liite 2. Kansalaiskyselyn vastausten jakaumat

28. Vastaajien sukupuoli	
Nainen	518
Mies	450
Muu	3
En halua vastata	4
Yhteensä	975

29. Vastaajien ikäjakauma	
15–19	33
20–29	108
30–39	112
40–49	118
50–59	151
60–69	231
70–79	176
80–86	46
Yhteensä	975

30. Vastaajien asuinmaakunta		
Helsinki-Uusimaa	Uusimaa	305
Etelä-Suomi	Varsinais-Suomi	89
	Kanta-Häme	23
	Päijät-Häme	46
	Kymenlaakso	34
	Etelä-Karjala	22
Länsi-Suomi	Satakunta	33
	Pirkanmaa	95
	Keski-Suomi	57
	Etelä-Pohjanmaa	25
	Pohjanmaa	15
	Ahvenanmaa	4
Pohjois- ja Itä-Suomi	Etelä-Savo	30
	Pohjois-Savo	43
	Pohjois-Karjala	18
	Keski-Pohjanmaa	10
	Pohjois-Pohjanmaa	73
	Kainuu	17
	Lappi	36
	Yhteensä	975

32. Vastaajien kotitalouksissa puhutut kielet (mahdollista valita useampi vaihtoehto)	
suomi	922
englanti	73
ruotsi	54
venäjä	18
muu	42

33. Vastaajien syntymämaa	
Suomessa	905
Muussa maassa	70
Yhteensä	975

34. Vastaajien korkein koulutus	
Peruskoulu tai kansakoulu	107
Ammatillinen tutkinto ja/tai ylioppilastutkinto	289
Opistotason tutkinto	184
Alempi korkeakoulututkinto (esim. AMK- tai kandidaatintutkinto)	194
Ylempi korkeakoulututkinto (esim. YAMK- tai maisterintutkinto)	173
Jatkotutkinto (esim. tohtorin- tai lisensiaatintutkinto)	28
Yhteensä	975

35. Vastaajien ammattiasema	
Eläkeläinen	365
Työntekijä	216
Opiskelija	99
Ylempi toimihenkilö	77
Alempi toimihenkilö	74
Yrittäjä	54
Työtön	37
Johtava asema	34
Muu	19
Yhteensä	975

36. Vastaajien kotitalouden koko	
Yksinasuvat	205
Kahden hengen talous	508
Vähintään kolmen hengen talous	262

37. Kotitalouden yhteenlasketut bruttotulot

en halua vastata	110
Alle 1 000 €	35
1 000–1 999 €	86
2 000–2 999 €	122
3 000–3 999 €	156
4 000–4 999 €	112
5 000–5 999 €	96
6 000–6 999 €	66
7000–7999 €	55
8 000–8 999 €	43
9 000–9 999 €	26
10 000–10 999 €	20
Yli 11 000 €	48
Yhteensä	975

39. Vastaajan asuinrakennuksen tyyppi

Omakotitalo	451
Kerrostalo	338
Rivitalo	131
Paritalo	38
Muu	17
Yhteensä	975

40. Vastaajan asuinympäristö

Kaupungin keskusta	142
Kerrostalovaltainen alue kaupunkiseudulla	206
Pientalovaltainen alue kaupunkiseudulla	345
Taajama maaseudulla	108
Haja-asutusalueella maaseudulla	168
Muu	6
Yhteensä	975

41. Mitkä ovat mielestäsi suurimmat ympäristöuhkat? Valitse korkeintaan kolme	
Ilmaston lämpeneminen ja sään ääri-ilmiöiden lisääntyminen	576
Mikromuovit ja muovit vesistöissä, elinympäristössä ja ihmiskehossa	506
Luonnonvarojen ylikulutus	377
Luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen ja lajikato	370
Vesien saastuminen	321
Ilmansaasteet	189
Ympäristömyrkyille ja kemikaaleille altistuminen	155
Roskaantumisen	115
Maaperän saastuminen	80
Rehevöityminen	54
Muu, mikä?	12

42. Mitä seuraavista ympäristöön liittyvistä toimista olet tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana

	erittäin usein / erittäin paljon	melko usein / melko paljon	joskus / jonkin verran	harvoin / vähän	ei ollenkaan	en osaa sanoa	Yhteensä
Lajitellut suurimman osan jätteistä kierrätystä varten	669	202	73	20	9	2	975
Vähentänyt energiankulutusta	319	363	201	66	21	5	975
Valinnut ympäristöystävällisemmän tavan liikkua	260	210	220	159	116	10	975
Vähentänyt uusien tavaroiden hankkimista	244	323	261	98	38	11	975
Vähentänyt veden kulutusta	110	282	336	143	93	11	975
Muuttanut ruokavaliota kasvispainotteisemmaksi	109	204	323	179	154	6	975
Kerännyt roskaa pois luonnosta tai ympäristöstä	76	156	370	270	100	3	975
Toiminut ympäristön suojeluun keskittyvässä kansalaisjärjestössä	9	12	35	59	853	7	975
Osallistunut ympäristöasioita tukevaan mielenosoitukseen, työpajaan tai muuhun aktiviteettiin	7	4	51	96	813	4	975

43. Arvioi asteikolla 1–5

	5 erittäin paljon	4 melko paljon	3 jonkin verran	2 vähän	1 ei ollenkaan	en osaa sanoa	Yhteensä
Kuinka tuttu termi on kiertotalous?	208	358	258	95	44	12	975
Kuinka aktiivisesti toimit ympäristön hyväksi?	46	263	457	178	25	6	975
Kuinka ympäristötietoisena pidät itseäsi?	136	512	289	33	1	4	975

45. Mitä seuraavista tavaroiden ja palveluiden hankkimiseen liittyvistä toimista olet tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana?

	erittäin usein / erittäin paljon	melko usein / melko paljon	joskus / jonkin verran	harvoin / vähän	ei ollenkaan	en osaa sanoa	Yhteensä
Vähentänyt uusien tavaroiden hankkimista	244	323	261	98	38	11	975
Välttänyt muovisten kertakäyttötuotteiden tai pakkausten ostamista	220	351	258	107	36	3	975
Ostanut paikallisia tuotteita	146	362	360	84	12	11	975
Ostanut tuotteen, joka on uudelleentäytettävä	113	200	273	216	164	9	975
Ostanut tai saanut hävikkiruokaa kaupasta, ruokalasta, ravintolasta, ruokaringistä tai ilmaisjakelusta?	111	233	248	175	206	2	975
Ostanut ympäristömerkillä merkittyjä tuotteita	106	338	364	111	21	35	975
Ostanut tuotteen, joka on valmistettu kierrätetystä materiaalista tai osista	98	285	398	138	20	36	975

48. Mitä seuraavista tavaroiden ja palveluiden hankkimiseen liittyvistä toimista olet tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana?

	erittäin usein / erittäin paljon	melko usein / melko paljon	joskus / jonkin verran	harvoin / vähän	ei ollenkaan	en osaa sanoa	Yhteensä
Ostanut paikallisia tuotteita	146	362	360	84	12	11	975

50. Mitä seuraavista tavaroiden ja palveluiden vuokraamiseen tai lainaamiseen liittyvistä toimista olet tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana?

	erittäin usein / erittäin paljon	melko usein / melko paljon	joskus / jonkin verran	harvoin / vähän	ei ollenkaan	en osaa sanoa	Yhteensä
Käyttänyt kimpakyytiä	45	76	189	226	432	7	975
Lainannut tavaroita tai työkaluja ystävältä, sukulaiselta tai muulta kotitalouden ulkopuoliselta henkilöltä	48	85	252	311	277	2	975
Lainannut tavaroita kirjastosta	53	46	92	120	662	2	975
Vuokrannut maksua vastaan tavaroita tai työkaluja vuokraamosta	12	27	109	212	611	4	975
Vuokrannut maksua vastaan omaan käyttöön jonkun muun omistamaa asuntoa tai vapaa-ajan asuntoa vertaismajoituksen kautta tai vaihtanut asuntoa	8	25	135	125	677	5	975
Vuokrannut maksua vastaan yhteiskäyttö- tai kaupunkipyörän tai sähköpotkulaudan	11	19	44	81	815	5	975

	erittäin usein / erittäin paljon	melko usein / melko paljon	joskus / jonkin verran	harvoin / vähän	ei ollen- kaan	en osaa sanoa	Yhteensä
Vuokrannut maksua vastaan auton tai veneen vuokraamosta tai vuokrannut yhteiskäyttö tai vertaisvuokra-auton	5	11	45	97	808	9	975
Tarjonnut kimppekyytiä	43	72	221	176	451	12	975
Antanut lainaan tavaroita tai työkaluja ystävälle, sukulaiselle tai muulle kotitalouden ulkopuoliselle henkilölle	41	105	287	300	237	5	975
Antanut vuokralle maksua vastaan oman asuntosi tai vapaa-ajan asuntosi vuokralle suoraan tai vertaisvuokrapalvelun kautta (esim. Airbnb)	12	10	25	24	894	10	975
Antanut vuokralle maksua vastaan oman autosi muiden käyttöön joko suoraan tai vertaisvuokra-autopalvelun kautta	4	11	26	38	883	13	975

51. Mitä seuraavista tavaroiden ja palveluiden myymiseen tai muille vuokraamiseen ja lainaamiseen liittyvistä toimista olet tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana?

	erittäin usein / erittäin paljon	melko usein / melko paljon	joskus / jonkin verran	harvoin / vähän	ei ollen- kaan	en osaa sanoa	Yhteensä
Antanut lainaan tavaroita tai työkaluja ystävälle, sukulaiselle tai muulle kotitalouden ulkopuoliselle henkilölle	41	105	287	300	237	5	975
Tarjonnut kimppekyytiä	43	72	221	176	451	12	975
Antanut vuokralle maksua vastaan oman autosi muiden käyttöön joko suoraan tai vertaisvuokra-autopalvelun kautta	4	11	26	38	883	13	975
Antanut vuokralle maksua vastaan oman asuntosi tai vapaa-ajan asuntosi vuokralle suoraan tai vertaisvuokrapalvelun kautta (esim. Airbnb)	12	10	25	24	894	10	975

52. Mitä seuraavista toimista olet tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana?

	erittäin usein / erittäin paljon	melko usein / melko paljon	joskus / jonkin verran	harvoin / vähän	ei ollenkaan	en osaa sanoa	Yhteensä
Ostanut käytettyjä tuotteita uusien sijasta	124	137	243	270	193	8	975
Ostanut tai saanut ilmaiseksi jotakin tavaroita, vaatteita tai muita tuotteita suoraan ystävältä, sukulaiselta tai muulta kotitaloutesi ulkopuoliselta yksityishenkilöltä	66	123	266	287	230	3	975
Ostanut tai saanut ilmaiseksi jotakin tavaroita, vaatteita tai muita tuotteita kierrätyskeskuksesta, perinteiseltä kirpputorilta, huuto-kaupasta tai antiikkiliikkeestä?	106	135	214	257	261	2	975
Ostanut tai saanut ilmaiseksi jotakin tavaroita, vaatteita tai muita tuotteita netin tai sosiaalisen median käytettyjen tavaroiden ja vaatteiden kaupasta tai ryhmästä	54	92	173	239	413	4	975
Myynyt tai antanut ilmaiseksi jotain suoraan ystävälle, sukulaiselle tai muulle kotitaloutesi ulkopuoliselle henkilölle	73	172	371	236	119	4	975
Myynyt tai antanut ilmaiseksi jotain perinteisellä kirpputorilla, huutokaupassa tai antiikkiliikkeessä	55	125	257	167	367	4	975
Myynyt tai antanut ilmaiseksi jotain netin tai sosiaalisen median käytettyjen tavaroiden ja vaatteiden kaupassa tai ryhmässä	48	105	211	163	446	2	975

54. Kuinka monta käytettyä tuotetta olet hankkinut tai saanut viimeisen 12 kuukauden aikana?

	Enemmän kuin 10 kpl	3–10 kpl	1–2 kpl	0 kpl	Yhteensä
sähkötyökalut (esim. sähköpora, hiomakone)	0	26	89	860	975
rakennustarvikkeet (esim. laudat, levyt, ikkunat)	24	57	95	799	975
elektroniikka (esim. kodikoneet, puhelimet)	0	62	212	701	975
harrastevälineet (esim. liikuntavälineet, musiikkisoittimet)	5	80	207	683	975
huonekalut (esim. tuolit, pöydät, sohvot)	8	118	220	629	975
tekstiilit (esim. vaatteet, verhot, liinavaatteet)	113	253	121	488	975

55. Mitä seuraavista tavaroiden huoltamiseen ja korjaamiseen liittyvistä toimista olet tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana?

	erittäin usein / erittäin paljon	melko usein / melko paljon	joskus / jonkin verran	harvoin / vähän	ei ollenkaan	en osaa sanoa	Yhteensä
Suojannut tavaroita kulumiselta tai rikkoutumiselta	161	288	329	140	55	2	975
Korjannut itse jonkun tavaran uuden hankkimisen sijaan	123	196	319	227	103	7	975
Korjannut tai huoltanut itse jotain rakennusta tai asuntoa	153	198	236	129	252	7	975
Korjannut itse vaatteita tai jalkineita	94	186	316	218	159	2	975
Korjannut tai huoltanut itse polkupyörää	124	149	232	190	273	7	975
Korjannut tai huoltanut itse moottoriajoneuvoa	76	74	162	147	504	12	975
Korjannut tai huoltanut itse kodinkoneita tai laitteita	28	54	181	253	455	4	975
Korjannut tai huoltanut itse matkapuhelinta	15	16	72	140	726	6	975

56. Mitä seuraavista tavaroiden huoltamiseen ja korjaamiseen liittyvistä toimista olet tehnyt viimeisen 12 kuukauden aikana?

	erittäin usein / erittäin paljon	melko usein / melko paljon	joskus / jonkin verran	harvoin / vähän	ei ollenkaan	en osaa sanoa	Yhteensä
Käyttänyt moottoriajoneuvon korjaus- tai huoltopalveluja	47	130	358	162	266	12	975
Käyttänyt suutari- tai ompelupalveluja	29	54	221	244	422	5	975
Käyttänyt rakennusten korjaus- tai huoltopalveluja	15	43	152	228	530	7	975
Käyttänyt pyörän korjaus- ja huoltopalveluja	21	34	147	148	616	9	975
Käyttänyt kodinkoneiden tai laitteiden korjauspalveluja	5	15	99	184	668	4	975
Käyttänyt matkapuhelimen korjauspalvelua	7	6	66	150	744	2	975

57. Miten kauan seuraavat tuotteet ovat keskimäärin käytössäsi ennen kuin hankit korvaavan tuotteen tilalle

	alle vuoden	1-2 vuotta	3-4 vuotta	5-7 vuotta	8-10 vuotta	11-15 vuotta	16-20 vuotta	yli 20 vuotta	en osaa sanoa	Yhteensä
Puhelin	2	48	477	320	75	27	6	5	15	975
Jalkineet	1	135	409	262	100	43	14	5	6	975
Vaatteet	1	67	265	319	177	76	33	20	17	975
TV	0	3	43	261	305	199	40	20	104	975
Auto	4	8	101	209	187	150	53	46	217	975
Astianpesukone	1	4	34	151	267	201	69	47	201	975
Imuri	0	6	88	236	276	172	75	62	60	975
Polkupyörä	2	4	23	104	197	171	130	216	128	975

58. Arvioi missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavista itseäsi koskevista väitteistä?

	täysin eri mieltä	jonkin verran eri mieltä	ei eri eikä samaa mieltä	jonkin verran samaa mieltä	täysin samaa mieltä	Yhteensä
Pyrin välttämään ruokahävikkiä	9	19	32	244	671	975
Minulle on tärkeää pitää hyvää huolta tavaroistani niin että ne kestävät mahdollisimman pitkään	5	16	56	319	579	975
Minulla on tarvittavia työkaluja korjaamista ja huoltamista varten	33	81	79	425	357	975
Vaihdan tuotteen vain, kun se on täysin kulunut tai rikki	17	115	100	418	325	975
Kotitaloudessani on mahdollisuuksia vähentää syntyvän jätteen määrää	56	143	160	415	201	975
Luovun tuotteista helposti, jos tiedän että ne päätyvät hyötykäyttöön tai kierrätykseen	55	147	222	399	152	975
Nautin tavaroiden korjaamisesta ja niistä huolehtimisesta	60	149	215	383	168	975
En koskaan hankkiudu eroon tavaroista, joilla voi olla myöhemmin jotain käyttöä	68	237	144	389	137	975
Keksin usein hyötykäyttöä tarpeettomiksi jääneille tuotteille tai niiden osille	77	213	211	377	97	975
Hyödynnän aktiivisesti mahdollisuuksia tuotteiden räätälöintiin/kustomointiin ja lisätarvikkeisiin, että ne sopisivat omaan käyttöön paremmin	145	205	269	280	76	975
Suosin tavarantoimittajan käyttäytymistä uuden ostamisen sijaan	152	277	229	211	106	975
Ostan käytettyjä tavaroita usein heräteostoksina	459	249	103	142	22	975
Tilaan paljon edullisia tuotteita ulkomaisista verkkokaupoista	644	153	64	94	20	975
En luota käytettyihin tuotteisiin	195	297	208	225	50	975
Ostan uusia tavaroita usein heräteostoksina	479	271	109	98	18	975
Haluan aina ostaa tavarani uutena/ käyttämättömänä	170	249	189	273	94	975
Minun on vaikea luopua tavaroista	161	241	177	294	102	975
Minulla on paljon tarpeettomia tavaroita	101	249	143	367	115	975
Haluan omistaa tavarat, joita käytän	29	103	147	395	301	975

59. Arvioi kuinka monta muovikassillista sekajätettä kotitaloudessasi syntyy keskimäärin viikon aikana

Vähemmän kuin 1	97
1–2	507
3–4	193
5 tai enemmän	113
Puuttuva vastaus	65
Yhteensä	975

60. Arvioi kuinka monta kiloa sekajätettä kotitaloudessasi syntyy keskimäärin viikon aikana

Vähemmän kuin 1 kg	74
1–2 kg	246
3–5 kg	215
6–9 kg	51
10 kg tai enemmän	77
Puuttuva vastaus	312
Yhteensä	975

62. Mitä jätteitä kotitaloudessasi lajitellaan erikseen

	lajitellaan lähes aina	lajitellaan melko usein	lajitellaan joskus	lajitellaan harvoin	ei lajitella ollenkaan	Yhteensä
Vaaralliset jätteet	865	58	25	9	18	975
Kartonki ja pahvi	840	76	31	12	16	975
Paperi	836	83	23	12	21	975
Lasi	826	69	36	21	23	975
Metalli	806	80	50	19	20	975
Sähkö- ja elektroniikkalaiteromu (SER)	765	136	34	17	23	975
Muovi	693	95	70	45	72	975
Ehjat vaatteet ja tekstiilit	544	210	120	51	50	975
Biojäte (ei sisällä puutarhajätettä)	639	96	63	46	131	975
Rikkinäiset tekstiilit	267	230	181	128	169	975

63. Minne lajiteltu biojäte laitetaan kotitaloudessasi? (kysymys vain biojätettä lajitteleville)

Biojätteen keräykseen	518
Kotikompostoriin	285
Muu	41
Yhteensä	844

66. Lajittelisin aktiivisemmin, jos...

	täysin samaa mieltä	jossain määrin samaa mieltä	ei eri eikä samaa mieltä	jossain määrin eri mieltä	täysin eri mieltä	Yhteensä
Jos olisi varma, että kierrätetyt jätteet päätyvät oikeasti hyötykäyttöön	237	203	250	74	211	975
Jos lajittelusta saisi rahallista hyötyä (esimerkiksi korvauksen kierrätetyistä materiaaleista tai pienemmän jätemaksun)	234	185	206	79	271	975
Jos kotona olisi enemmän tilaa ja säilytysmahdollisuuksia lajiteluille jätteille	193	222	208	94	258	975
Jos jätteiden lajittelupiste olisi lähempänä ja paremmin saavutettavissa	201	170	225	105	274	975
Jos kotitaloudessani syntyisi enemmän lajiteltavia jätteitä	155	167	293	87	273	975
Jos tietäisin, että mitä hyötyä lajittelusta on ja miten lajiteltuja jätteitä jatkokäsitellään	142	179	261	118	275	975
Jos laki velvoittaisi tiukemmin lajittelemaan tai lajittelematta jättämisestä saisi sakkoja	161	137	251	105	321	975
Jos tietäisin, minne mitkäkin lajitellut jätteet tulee viedä	144	142	261	126	302	975
Jos tietäisin, miten jätteitä tulee lajitella ja/tai esikäsitellä ennen lajittelupisteelle viemistä	109	180	262	120	304	975
Jos lajittelupiste olisi siistimpi ja paremmissa kunnossa	104	133	311	116	311	975
Jos muut perheenjäsenet lajittelisivat jätteensä	106	114	304	90	361	975
Jos minulla olisi enemmän aikaa	70	101	274	135	395	975
Jos naapurit ja tuttavat lajittelisivat jätteensä	76	80	301	112	406	975

67. Arvioi, missä määrin olet samaa tai eri mieltä seuraavista väitteistä

Kulutusta tulisi ohjata esimerkiksi lainsäädännöllä, verotuksella tai muilla poliittisilla toimilla niin, että...	täysin samaa mieltä	jokseenkin samaa mieltä	ei eri eikä samaa mieltä	jokseenkin eri mieltä	täysin eri mieltä	Yhteensä
lajitellaan ja kierrätetään jätteet mahdollisimman tehokkaasti	528	307	91	20	29	975
hankitaan kestävämpiä, helpommin korjattavia ja kierrätettäviä tuotteita	404	407	90	28	46	975
korjataan ja korjautetaan tavaroita niiden poisheittämisen sijaan	329	438	128	35	45	975
hankitaan kierrätysmateriaaleja sisältäviä tuotteita neitseellisistä raaka-aineista valmistettujen sijaan	305	408	174	43	45	975
tuotannon ja käytön aiheuttamat ympäristöhaitat näkyvät tuotteiden hinnoissa ja verotuksessa	275	332	223	71	74	975
lainataan ja vuokrataan tavaroita sekä käytetään palveluita sen sijaan että hankittaisiin tavarat omaksi	151	317	291	134	82	975
hankitaan vähemmän uusia tuotteita ja vähennetään kulutusta	177	294	217	135	152	975
kulutukseen ei tule vaikuttaa lainsäädännöllä, verotuksella tai muilla poliittisilla toimilla	153	162	235	223	202	975

Kiertotalousbarometrit 2023

Kiertotalous suomalaisten arjessa ja yritysten toiminnassa



Suomen ympäristökeskus
Finlands miljöcentral
Finnish Environment Institute

ISBN 978-952-11-5631-1 (PDF)
ISSN 1796-1726 (verkkokj.)

Teemme tiedolla toivoa.